RADU TEODORESCU

CONCUPISCENȚA: PREDESTINAȚIE TEOLOGICĂ SAU ÎNCLINAȚIE SPIRITUALĂ? REMEDIILE CONCUPISCENȚEI: O ANALIZĂ CREȘTIN ORTODOXĂ

Cugir 2024

CUPRINS

Introducere
1. Concupiscența augustiniană și libidoul freudian
2. Căderea primilor oameni în păcat drept cauză a concupiscenţei
3. Concupiscența: de ce facem mult mai uşor răul decât binele?
4. Totuşi concupiscența nu poate trece peste liberul arbitru al omului
5. Starea păcătoasă a lumii: dovadă că concupiscența nu este o iluzie
6. Rugăciunea şi asceza ca remedii împotriva concupiscenţei
Concluzii

INTRODUCERE

„Căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârşesc."
Romani 7, 19

Problema concupiscenţei este una spinoasă. Aceasta fiindcă ea poate să ne ducă cu gândul la predestinaţie. De ce? Fiindcă concupiscenţa este una care susţine că oamenii au în ei în mod natural o inclinaţie spre rău. Definiţia concupiscenţei ne duce cu gândul la plăcerile carnale fiindcă concupiscenţa este cineva „care are înclinare spre plăcerile carnale."[1]

Ceea ce poate să fie constatat de mai multă lume este faptul că cu adevărat în noi oamenii există o predispoziţie mai mare spre păcat decât spre fapte bune. Acest lucru poate să fie văzut şi la nivel de colectivitate umană. Sunt popoare care sunt mai rele şi care sunt unite ca de o legătură a viciului în a face răul şi a îl slujii. Aceste lucruri ne fac conştienţi că concupiscenţa nu este numai o fantasmă ci o realitate

- nocivă,
- distructivă,
- contaminantă
- şi care ne infectează.

A fost Fericitul Augustin cel care se poate spune că a ajuns să vorbească mai mult de concupiscenţă. „În 412, Sf. Augustin publică o lucrare, *De peccatorum meritis*, în care apare pentru prima dată afirmația prezenței unui păcat la toți descendenții lui Adam, încă de la naștere. Acest păcat, numit *păcat originar* sau *strămoșesc*, este una dintre cele mai tainice moșteniri adamice, îndeosebi când nu este pusă în paralel cu taina mântuirii.

Mai întâi, episcopul de Hipona insista, în conformitate cu învățătura Bisericii, asupra mortalității produse de acest păcat, mortalitate prezentă la primul om și transmisă generațiilor de după el. Cu toții moștenim un trup coruptibil ce îngreunează urcarea spiritului spre înălțimi. Multiplicarea păcatului, odată cu vârsta rațiunii, este rezultatul condiției mortale în care ne naștem. La naștere, copii moștenesc acest păcat doar datorită solidarității lor cu umanitatea în care s-au născut. Această rană a sufletului aduce după sine coruptibilitatea trupului, fapt ce implică o culpabilitate în ochii lui Dumnezeu. Această culpabilitate este ștearsă prin botez. Concupiscența este păcat, însă copilul nu este considerat de la naștere ca fiind păcătos."[2]

Ceea ce ne spun mai mulţi psihologi este că omul este înclinat mai mult spre rău şi păcat decât spre bine. Acest lucru este unuL dintre motivele pentru care în nici un fel nu putem să considerăm concupiscenţa o

- fantasmă,
- imaginaţie,
- ficţiune
- şi simplă fantezie.

Răul şi păcatul sunt realităţi ale lumii noastre ce nu pot să fie ignorate. Popoare întregi încă mai stau în cloaca unor religii false şi de multe ori sunt gata să îşi dea chiar şi viaţa pentru aceste religii mai mult sau mai puţin păgâne.

De cele mai multe ori se poate vedea că concupiscenţa este mai mult un fel de energie latentă care stă în suflet. Ea face ca sufletul să fie înclinat spre rău şi în acest mod să ajungă să lase demonii patimilor să între în suflet. Realitatea este că sunt puţini cei care sunt conştienţi de puterea nocivă a concupiscenţei şi pentru acest motiv ea face multe victime în lumea noastră.

Concupiscenţa poate să fie contracarată prin nepătimire. Mitropolitul Ierotheos Vlahos spunea în acest sens: „Cu ajutorul părţii cugetătoare a sufletului şi a înţelegerii duhovniceşti a lucrurilor create, omul dobândeşte cunoştinţa despre Dumnezeu, în timp ce, cu ajutorul părţii pasionale, omul „câştigă virtuţile, în concupiscenţă [înclinare către plăceri senzuale, trupeşti] sădind iubirea curată, iar în partea irascibilă – răbdarea".

Astfel, **nepătimirea** înseamnă transformarea părţii pasionale a sufletului, cucerirea sa de către raţiune, care este prin fire menită să conducă în aşa fel încât „să evite tot ce e rău, cultivând amintirea lui Dumnezeu şi împlinind poruncile Lui – calea spre desăvârşita iubire de Dumnezeu". Înţelegem, deci, că partea pasională a sufletului nu e nicidecum mortificată, ci se bucură de viaţă şi de o putere deosebită."[3]

---

[1] După Dicţionarul explicativ.

[2] Athanase Sage, „Le péché originel dans la pensée de saint Augustin, de 412 a 430", în: *Revue des études augustiniennes*, 1968, p. 75-112 apud http://lucyquebec.eklablog.com/sfantul-augustin-reflectii-despre-pacatul-originar-a85957096 (accesat pe 16.12.2023).

[3] Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă: Ştiinţa Sfinţilor Părinţi*, traducere de Irina Luminiţa Niculescu, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timişoarei, 1998, pp. 344-345.

Ceea ce ne dăm seama din afirmaţia de mai sus este faptul că concupiscenţa nu este un lucru raţional şi nici nu merge după raţiune. Concupiscenţa este mai mult o uitare şi o ignorare totală şi deplină a raţiunii. Cei care sunt victime ale concupiscenţei trebuie să ştim că nu

- merg,
- se bazează
- şi sunt conduşi

de raţiune.

„Nepătimirea înseamnă transformarea părţii pasionale a sufletului, cucerirea sa de către raţiune, care este prin fire menită să conducă în aşa fel încât „să evite tot ce e rău, cultivând amintirea lui Dumnezeu şi împlinind poruncile Lui – calea spre desăvârşita iubire de Dumnezeu".

Varlaam, care condamna rugăciunea practicată de isihaşti, considera că nepătimirea este o mortificare a părţii pasionale a sufletului şi nimic mai mult.

Această transformare a părţii pătimitoare a sufletului, precum şi reîntoarcerea sa la o viaţă firească, au constituit obiectul unei controverse dogmatice între Sfântul Grigorie Palama şi filosoful Varlaam, în secolul al XIV-ea, care condamna rugăciunea practicată de isihaşti, considera că nepătimirea este o mortificare a părţii pasionale a sufletului şi nimic mai mult.

Sfântul Grigorie însă, care avea experienţa personală a rugăciunii isihaste şi exprima întreaga experienţă a Bisericii, a respins această interpretare: „Dar noi, o, filosofule, am fost învăţaţi că libertatea de patimi nu este omorârea părţii pasionale, ci îndreptarea ei de la cele rele la cele bune, spre cele dumnezeieşti". Astfel, **liber de patimi „este cel ce a lepădat obiceiurile rele, dar e bogat în cele bune, cel care-şi supune partea irascibilă şi concupiscentă – care la un loc formează partea pasională – părţii cugetătoare a sufletului, aşa cum cei pătimaşi îşi supun partea cugetătoare celei pasionale"**. Omul nepătimitor este „plin de virtuţi", iar cel pătimitor e „covârşit de plăceri păcătoase".[4]

Ceea ce ne dăm seama este că concupiscenţa apare acolo unde oamenii nu sunt conştienţi – şi poate nici nu vor să fie – şi în acest mod ajung să fie stăpâniţi de patimi şi de răutate. Aceasta fiindcă după cum ne spune spiritualitatea creştin ortodoxă păcatul ajunge să fie a doua natură a omului. Când devine o a doua natură a omului păcatul se transformă în patimă. Este patima care este poate cel mai bine

- exemplul,
- modelul
- şi exponentul

concupiscenţei.[5]

Ceea ce vom vorbii mai mult în această carte este faptul că concupiscenţa nu este predestinaţie – prin păcatul strămoşesc – ci mai mult o

- predispoziţie,
- o înclinaţie
- şi o apucătură

rea şi care ne distruge sufletul.

Totuşi în sens clasic concupiscenţa se referă la plăcerile carnale. Despre păcatul desfrânării părintele Ilarion Argatu spunea cât se poate de inspirat: „celor ce trăiesc sau săvârşesc păcatul desfrânării înainte de a primi Taina Sfintei Cununii, Dumnezeu le ia darul Său şi îşi întoarce Faţa Sa de la ei. Aceştia vor merge cu păcatul în faţa lor în căsnicie. Păcatul va sta ca un zid despărţitor între ei şi Dumnezeu. Dumnezeu îi uită şi nu-i mai aude până când nu vor dărâma acest zid al păcatului prin căinţă, părere de rău, hotar şi întoarcerea de la păcat sau părăsirea păcatului şi începutul cel bun. Din această cauză când vor cere de la Dumnezeu soarta bună în viaţă, va fi prezent diavolul care i-a împins la păcat pe motiv că pe el l-au ascultat şi nu pe Dumnezeu, că pe el l-au ales de domn ascultându-i ispita şi respectându-i voinţa şi recunoscându-l ca stăpân al sorţii lor, rugăciunile nu se vor ridica către cer, ci vor coborî. Soarta cea bună nu o mai primeşti de la Dumnezeu ci de la diavolul care te stăpâneşte cu păcatul desfrânării. Atunci va avea grijă să-ţi trimită o soartă amărâtă, un partener care nu se va potrivi cu tine, stăpânit de grele patimi cu care-ţi va face viaţa un chin şi un iad. Vei suferi şi vei pătimi având cruce grea de dus.

Un păcat întotdeauna trage după sine şi alte păcate şi mai grele."[6]

---

[4] Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă: Ştiinţa Sfinţilor Părinţi*, traducere de Irina Luminiţa Niculescu, Editura Învierea, Arhiepiscopia Timişoarei, 1998, pp. 344-345.

[5] A se vedea Petre Semen, *Păcatul: despărţire de Dumnezeu şi unire cu demonii* (Editura Sfântul Mina, 2017).

Este evident că există în mod natural o predispoziție spre răul și acest lucru poate să fie văzut foarte bine din faptul că păcatul aduce întotdeauna un fel de gratificare

- imediată,
- instantanee,
- și rapidă.

Binele și virtutea sunt mult mai greu de realizat. Sunt mai mult greu de realizat dar nu imposibil. Ceea ce trebuie să facem este să devenim conștienți că concupiscența nu este numai o iluzie ci o realitate. Pentru aceasta trebuie să facem o introspecție profundă în viața noastră prin spovedanie și să ne dăm seama că cele mai multe patimi și păcate din sufletul nostru au apărut datorită concupiscenței.[7]

Doi moraliști discutau într-o zi.

- Știi ce mă preocupă?
- Nu.
- Concupiscența.
- De ce?
- Este greu să crezi că în mod există o înclinație spre răul fără ca omul să nu fie predestinat.
- Înțeleg.
- Ce părere ai?
- Concupiscența nu este predestinație.
- De ce?
- Una este predestinația și alta este o înclinație.
- Sunt conștient de asta.
- De cele mai multe ori concupiscența apare din ignoranță.
- Ignoranță?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă cei concupiscenți încep prin a fi ignoranți.
- De ceea ce are loc cu ei?
- Da.
- În ce sens?
- Este ca și cum ți-ai face un obicei din a trece strada pe locuri ne permise.
- Este facil?
- Da.
- Este prea lung drumul până la zebră?
- Da.
- Deci concupiscența este una care merge pe ceea ce este facil?
- Da.
- Bine de știut.
- Concupiscența este preferată fiindcă nu necesită efort?
- Exact.
- Să știi că nu eram conștient de aceste lucruri.
- Ești acum.
- Ai mare dreptate în ce spui.
- Singur.
- Eva a căzut în păcat fiindcă șarpele i-a prezentat o cale ușoară și sigură de a ajunge ca Dumnezeu.
- Aceiași cale este prezentă și cu concupiscența.
- Acum știu asta.
- Mă bucur.
- Și ce putem să facem să contracarăm concupiscența?
- Trebuie să fie cineva sau ceva care să ne trezească.
- Din somnolență?
- Da.

---

[6] Preot Ilarion Argatu, *Despre căsătorie*, Editura Mila Creștină, Fălticeni, 2007) apud https://doxologia.ro/tinerii-pacatul-curviei-inainte-de-casatorie (accesat pe 15.12.2023).

[7] A se vedea Andrei Andreicuț, *Spovedanie și comuniune* (Alba Iulia. 2008).

- Se poate spune că concupiscenţa este o somnolenţă spirituală?
- Da.
- Bine.
- Deci trebuie să devenim spirituali pentru a ne trezii din concupiscenţă.
- Cum?
- Îţi voi spune cum.
- Te ascult.
- Era pe vremea Sfântului Ambrozie al Milanului.
- Secolul IV?
- Da.
- Şi?
- O femeie frumoasă şi tânără s-a decis să meargă la biserică.
- Frumos.
- Un moment.
- Ce?
- Doar că ea s-a fardat cu cele mai stringente culori.
- Înţeleg.
- Şi s-a îmbrăcat cu cele mai provocatoare haine.
- Ce păcat.
- Aşa tânăra femeia se îndrepta spre biserică.
- Cam aiurea.
- Este.
- Şi?
- Pe drum s-a întâlnit cu Sfântul Ambrozie.
- Unde mergi? A întrebat-o Sfântul Ambrozie.
- Nu se vede?
- Nu.
- Merg la biserică.
- Eşti sigură?
- Da.
- Mie nu mi se pare că mergi la biserică.
- Cum să nu.
- Mie mi se pare că eşti îmbrăcată pentru joc sau teatru.
- Nu, sunt îmbrăcată pentru biserică.
- Pleacă de aici femeie.
- De ce părinte?
- Nu aşa se vine îmbrăcată la biserică.
- De ce?
- Fiindcă vei smintii pe creştinii autentici.
- Nu părinte.
- Nu îţi este ruşine?
- De ce să îmi fie ruşine?
- Fiindcă te-ai îmbrăcat ca o prostituată.
- Tânăra s-a ruşinat.
- Şi s-a întors înapoi?
- Da.
- Interesant.
- Este. Aşa este şi cu concupiscenţa.
- Adică?
- Biserica şi sfinţii ne trezesc din somnul ei.
- Cred că ai dreptate.
- De multe ori nici nu simţim cum ne cuprinde concupiscenţa.
- Aşa este.
- Dar ne putem trezii din ea.
- Până nu este prea târziu?

- Da.
- Sunt de acord.[8]

Concupiscenţa de cele mai multe ori ajunge să câştige loc în sufletul nostru şi în cele din urmă sufletul nostru în întregime fiindcă nu suntem conştienţi de ea şi de lucrarea ei de corupere. La fel cum o clădire ajunge să se strige dacă nu este îngrijită ei bine la fel de bine şi sufletul nostru ajunge să fie corupt de concupiscenţă dacă nu devenim conştienţi de lucrarea ei

- rea,
- distructivă,
- perversă
- şi decadentă.

Nu greşim dacă spunem că concupiscenţa este un fel de corupere a omului de la bine şi de la moralitate.[9]

CAPITOLUL 1

CONCUPISCENȚA AUGUSTINIANĂ ȘI LIBIDOUL FREUDIAN

Când a vorbit de concupiscenţă ei bine Fericitul Augustin nu a făcut-o ca o simplă teorie ci mai mult o proprie experienţă. Aceasta fiindcă el a dus o viaţă

- promiscuă,
- pătimaşă,
- stricată
- şi cam depravată.

Ştim că în urma unei astfel de vieţi lui Augustin i s-a născut şi un fiul din flori pe care el l-a numit Adeodatus.

Totuşi este bine să ştim că filosofii greci au vorbit de concupiscenţă cu mult înainte de Augustin: „primul care folosește termenul în acest sens este Platon , care, pentru prima dată în *Republica* , prezintă o împărțire structurată a sufletului (în dialogurile precedente se referă la suflet și mai insistent, fără a face totuși o împărțire în părți , prin urmare se înțelege că în ele se referă la sufletul rațional). Sufletul concupiscibil este sufletul căruia nevoile și instinctele îi aparțin în cea mai mare parte animalității, deci aparține oamenilor cărora le place să adune bani și bunuri, întrucât cu acestea își satisfac nevoile de hrană și iubiri. De exemplu, pentru a întări imaginea concupiscenței pentru Platon, aruncați o privire la metafora mitică a carului înaripat (preluată din nou de Platon în Fedru), un mit al atenienului care propune cu tărie situația maturizată din punct de vedere doctrinar a sufletului uman, în care partea concupiscibilă este reprezentată de calul negru, care tinde în jos, în consecință, deviant întregul car spre partea de jos. În „creștinizarea” lui Platon, o recitire religioasă a temei va fi frecventă, deoarece religia prin excelență este atribuită împărțirii înălțimii lucrurilor frumoase și divine de josnicia lucrurilor crude și necultivate.”[10]

Ceea ce este cât se poate de clar este că la Platon concupiscenţa nu este prea mult un păcat şi un lucru rău ci mai mult o problemă de instinct. De ce? Fiindcă se poate vedea că şi instinctele sunt un fel de înclinaţie în modul de a fi. Simţim nevoia

- să bem,
- să mâncăm,
- să ne îngrijim de propriul trup

mai mult ca o înclinaţie.

Și filosoful Aristotel a vorbit de concupiscenţă. Iată ce credea el că este concupiscenţa: „de asemenea, citim termenul „concupiscență” în Stagirita lui Aristotel, care susține că plăcerea umană are atât o conotație spirituală, cât și materială. Prin urmare, plăcerea poate fi experimentată atât pentru un bun spiritual, cât și pentru unul „sensibil”, dar, în timp ce în primele numai sufletul este capabil să le primească, în cele din urmă această plăcere poate fi primită atât de suflet, cât și de trup. În această perspectivă, concupiscența desemnează dorința pentru acest al doilea fel de plăcere.”[11]

---

[8] A se vedea Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).
[9] A se vedea Bartolomeu Anania, *Corupția spirituală. Texte social-teologice* (Cluj-Napoca, 2012).
[10] https://koaha.org/wiki/Concupiscenza (accesat pe 15.12.2023).
[11] Idem.

Se poate vedea că pentru Aristotel concupiscența se leagă de plăcere dar aici avem o plăcere dualistă sau mai bine spus o plăcere care se leagă de suflet şi de trup. În acest sens Aristotel defineşte concupiscența ca fiind tânjirea după plăcerile trupeşti ca fiind cât se poate de separate şi de diferite față de plăcerile sufleteşti.

Ei bine pe acest fond al preocupării cu plăcerea concupiscentă va apare psihanalistul Sigmund Freud care va lansa binecunoscuta sa teorie a libidoului. Fiind ateu ei bine Freud nu considera ca sensul vieții este Dumnezeu ci plăcerea sexuală. De fapt este bine să ştim că tot sistemul psihanalitic al lui Freud gravita în jurul noțiunii de plăcere sexuală. „Pentru Freud, teoria sa sexuală a fost cea mai importantă contribuție a sa. El a explicat aproape toate fenomenele psihologice neobişnuite cu trimiteri la sex. De exemplu, Freud a explicat experiența *déjà vu* prin asocierea cu o amintire inconștientă a organelor genitale ale mamei (Slochower, 1970). Acest lucru poate suna extrem, dar este de fapt tipic pentru modul în care gândea Freud."[12]

Este evident că la Freud – diferit de Augustin – sexualitatea şi libidoul sexual au ajuns să devină mai mult decât o obsesie ci se poate spune că un

- sens,
- înțeles
- şi finalitate

a vieții.

„ Conform lui Freud, la baza dezvoltării personalității umane se află evenimentele petrecute în perioada stadiilor de dezvoltare psihosexuală. Aceste stadii încep din momentul naşterii şi se încheie în jurul vârstei de 12 ani. Fiecare dintre cele cinci stadii beneficiază de caracteristici diferite de manifestare, având efecte multiple asupra modalității de dezvoltare a personalității. Pe parcursul acestei perioade, individul uman se confruntă cu o serie de **conflicte** la nivel psihic, pe care trebuie să le rezolve pentru a asigura trecerea eficientă către stadiile următoare.

Pentru rezolvarea conflictelor respective (despre care urmează să vorbesc în rândurile următoare) este necesară alocarea unei anumite cantități de energie psihică. Aceasta din urmă poartă denumirea de **libido**. Dacă conflictul nu este rezolvat şi este refulat, atunci libidoul este orientat către conflictul aflat la nivel inconştient, ceea ce împiedică dezvoltarea normală a personalității. Acest lucru este determinat de faptul că energia psihică necesară stadiului actual al individului este (re)orientată către un conflict dintr-un stadiu anterior. Freud consideră că aceasta este principala cauză a apariției deficiențelor la nivelul dezvoltării emoționale, precum şi a nevrozelor."[13]

Evident că pentru Freud concupiscența nu era un lucru

- păcătos,
- rău
- şi care trebuie să fie eradicat din om

ci concupiscența a devenit pentru el *sensul vieții*. De ce? Fiindcă trebuie să ştim că pentru cei care sunt pătimaşi nu mai există Dumnezeu ca sens al vieții ci tot ceea ce există este împlinirea din nou şi din nou a poftei sexuale. „Freud şi-a dorit să îmbogăţească şi să extindă percepţia despre sexualitate până acolo încât să includă totul, de la mângâiere şi îmbrățişare până la creativitate şi religie. A operat cu termenul de sexualitate în acelaşi mod concis în care limba germană foloseşte cuvântul lieben (iubire).

Pe de altă parte, Freud foloseşte şi alţi termeni cum ar fi instinct sexual, impuls şi libido. Ca orice cugetător de forţă, Freud îşi permitea să fie ambiguu într-un mod îndrăzneţ în folosirea acestor termeni, operând schimbări ale înţelesurilor terminologice de la o etapă la alta a cercetării sale; am putea spune că făcea acest lucru chiar cu o anumită dispoziţie neastâmpărată (jucăuşă), fapt care era determinat şi de felul cum evolua gândirea lui. Concepţiile lui despre libido şi instinctul sexual conţin elemente care depăşesc definiţia organică a sexualităţii."[14]

Sexualitatea trebuie să ştim că a fost pentru Freud rezolvarea la toate problemele

- psihice,
- sufleteşti,
- psihanalitice
- şi psihologice.

---

[12] https://www.scientia.ro/homo-humanus/107-introducere-in-psihologie-de-russ-dewey/7125-teoria-sexuala-a-lui-freud.html (accesat pe 01.02.2024).

[13] Radu Mihai https://lumeninmundo.com/2019/06/stadiile-de-dezvoltare-psihosexuala-in-conceptia-lui-sigmund-freud/ (accesat pe 01.02.2024).

[14] Filotei Farros, *Firea dragostei* apud https://tainacasatoriei.wordpress.com/2008/03/15/dragostea-la-freud/ (accesat pe 01.02.2023).

Se poate vedea că în psihanaliză un lucru care trebuia să fie

- evitat,
- combătut
- şi eradicat

a ajuns să fie cel mai bun şi cel mai de urmat lucru.

„Freud n-a introdus conceptul de dragoste în opera lui decât numai în momentul în care s-a confruntat cu o anumită realitate, faptul că instinctele sexuale conduceau la frustrare (nemulţumire de sine), întrucât funcţionau pe baza instinctului plăcerii. Dragostea se prezintă în aceste condiţii drept ceva nou. Freud îşi încheia unul dintre eseurile din acea perioadă numind cu tandreţe dragostea „poznaşă”, ceea ce ne lasă impresia că dragostea nu va ceda uşor de acum instinctului morţii, în tendinţa acestuia de a-şi impune dominaţia asupra lui id, „întărit fiind de principiul plăcerii” şi câştigat cu un preţ ce conduce în final la o lipsă a patosului. „Când satisfacţia triumfă”, scria Freud, „atunci dragostea se micşorează, iar instinctul morţii devine liber pentru a-şi atinge obiectivele lui.”[15]

Prin Freud sexualitatea – care este un instinct – a ajuns în lumea noastră să fie un fel de putere totală sau să vorbim de o sexualitate atotputernică. Au fost ideile şi concepțiile sexuale ale lui Freud cele care au stat la baza aşa zisei *Revoluții sexuale* din America anilor '60 şi '70.[16]

Libidoul lui Freud a fost unul care a devenit

- sensul,
- finalitatea
- şi direcţia

ultimă a vieţii omului.

Ceea ce a realizat Freud a fost într-un anume sens o premieră: păcatul desfrânării a ajuns să fie justificat ştiinţific.

Se poate vedea în sens

- ştiinţific
- şi psihanalitic

că concupiscenţa a ajuns să meargă într-un sens opus decât cel creştin ortodox care ne spune că ea este ceva rău în cele din urmă.

Trebuie să știm că în această carte nu voim să devenim tributari concepției catolice despre concupiscență: „în teologia catolică, concupiscența este definită ca dorința de posesie și slăbiciunea naturii umane care îl determină pe om să comită păcat, indiferent de natura ei. Nu este considerat un păcat la fel de mult ca o înclinație spre rău și este considerat unul dintre semnele păcatului originar.”[17]

În vremurile noastre se poate spune că am ajuns la un fel de apogeu al apoteozei libidoului care se manifestă prin

- pornografie,
- erotism,
- prostituție,
- drepturile persoanelor homosexuale și lesbiene,
- industria sexului
- sau libertinaj sexual.

Toate aceste lucruri au ajuns să fie lucruri

- normale
- firești
- și obișnuite

în societatea noastră se secol al XXI-lea.

Evident că concupiscența a ajuns să fie interpretată eronat de mai mulți creștini: „în jansenism, concupiscența și-a asumat un rol central, deoarece constituie principalul motiv al corupției umane care își are originea în păcatul originar atunci când Adam, cu alegerea sa, s-a îndreptat către creaturi care iubesc că ar fi trebuit să se întoarcă doar către Creator . Din acest motiv individul are o înclinație naturală spre rău și numai

---

[15] Idem.

[16] A se vedea Gabriele Kuby, *Revoluția sexuală globală. Distrugerea libertății în numele libertății* (Editura Sapienția, 2014).

[17] https://koaha.org/wiki/Concupiscenza (accesat pe 15.12.2023).

Dumnezeu poate acorda celor aleşi harul mântuirii. Jansenismul se află astfel în contrast puternic cu molinismul, care în schimb susține teza harului suficient pentru care mântuirea poate fi întotdeauna realizată de oameni."[18]

Freud se poate spune că este un profet care a vorbit şi a prorocit despre

- rolul
- şi beneficiile concupiscenţei din lumea şi viaţa noastră.

Este evident că concupiscenţa este un lucru care în primul sens poate să fie interpretată de sexualitatea umană fiindcă ea este o înclinaţie de a vedea lumea şi viaţa nu cu mintea ci cu sexualitatea. Din nefericire în lumea noastră sexualitatea desfrânată are din ce în ce mai mulți

- adepţi
- şi avocaţi.

În acest sens gânditoarea creştin ortodoxă Angela Agachi spunea cât se poate de bine: „Conform învăţăturii Domnului nostru Iisus Hristos, cea dintâi grijă a omului în această viaţă trebuie să fie mântuirea sufletului şi dobândirea fericirii cereşti: Căci ce-i foloseşte omului să câştige lumea întreagă, dacă-şi pierde sufletul? (Marcu VIII, 36).

Singura piedică în calea urcuşului duhovnicesc şi al mântuirii este păcatul iar acesta porneşte din inima omului, adică din gândurile, sugestiile şi impulsurile care se înfiripă în mintea lui."[19]

Doi psihologi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Obişnuiam să cred în teoriile lui Freud.
- Şi eu.
- Nu mai cred în ele.
- De ce?
- Cum poţi să afirmi că plăcerea sexuală este sensul vieţi?
- Pentru unii.
- Nu şi pentru mine.
- Dar care este sensul vieţii pentru tine?
- Nu ştii?
- Nu.
- Sunt dezamăgit.
- De ce?
- Fiindcă acelaşi sens al vieţii pentru mine este şi pentru tine.
- Care?
- Dumnezeu.
- Da aşa este.
- Bine că te-ai trezit la realitate.
- Aşa este.
- Sunt de acord cu faptul că Jung la combătut pe Freud.
- Este o dispută istorică.
- Sigur că este.
- Jung s-a dovedit mai bun decât Freud.
- Şi ştii de ce?
- Nu.
- Fiindcă Freud a fost ateu.
- Ştiam asta.
- Nu poţi vindeca oameni dacă nu ai puţină credinţă în Dumnezeu.
- Oare?
- Da.
- Poate ai dreptate.
- Freud a făcut din desfrânare o ştiinţă.
- Se poate aşa ceva?
- Da.

[18] Idem.

[19] Angela Agachi https://www.crestinortodox.ro/morala/pacatul-150076.html (accesat pe 15.12.2023).

- Şi ce este de făcut?
- Trebuie să fim creştini în adevăratul sens al cuvântului.
- Cum?
- Îţi voi spune.
- Te ascult.
- Se spune în vechime era un păgân care a auzit de virtutea creştinilor.
- Frumos.
- El a auzit de liturghia creştină.
- Şi?
- Ce ar fi să mă duc şi eu la o liturghie?
- Şi s-a dus?
- Da.
- Ce a făcut acolo?
- A stat şi a venit momentul împărtăşirii.
- Ce fac acum creştinii? A întrebat păgânul pe cineva.
- Se împărtăşesc cu trupul şi sângele lui Hristos.
- Înţeleg.
- Împărtăşania curăţă de toată păcatele, i s-a spus păgânului.
- Frumos.
- Prin împărtăşanie chiar Dumnezeu ajunge să locuiască în sufletele creştinilor.
- Minunat.
- Ei bine păgânul a plecat frumos impresionat de la liturghia creştină. Chiar se gândea să devină creştin.
- Şi?
- Ei bine după două zile păgânul mergea pe stradă când ce să vezi?
- Ce?
- Doi creştini pe care i-a văzut la liturghie se certau.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Păgânul s-a apropiat de cei doi creştini şi le-a spus.
- Ce?
- Dumnezeul vostru a locuit numai două zile în sufletul vostru.
- De ce omule?
- Fiindcă de la liturghie de când v-ai împărtăşit au trecut două zile.
- Aşa este omule.
- De ce vă certaţi?
- Din nimicuri.
- Uite au sunt păgân dar aş vrea să devin creştin.
- Foarte bine.
- Să nu Îl mai izgoniţi pe Dumnezeu din viaţa voastră.
- Şi din inimile noastre?
- Da.
- Frumoasă povestea.
- Deci vezi nu teoriile şi gesturile mişcă pe oameni ci faptele noastre.
- În ce sens?
- Doi psihologii avem datoria să reparăm ce a făcut Freud.
- De ce?
- Fiindcă nu plăcerea sexuală este sensul vieţii.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Trebuie să le spunem oamenilor că fecioria şi castitatea sunt lucruri de mare preţ.
- Freud nu punea nici un preţ pe feciorie şi castitate.
- A venit vremea să reparăm această greşeală.
- Sunt de acord.
- Foarte bine.
- A fost foarte constructivă această discuţie cu tine.

- Şi productivă.
- Aşa este.
- Te las cu bine.[20]

Sexualitatea este pentru societatea noastră o adevărată obsesie. După cum a văzut ea ajuns să fie justificată şi ştiinţific fiindcă sunt mulţi care cred că desfrânarea nu este o patimă controlată de demoni ci mai mult o modalitate prin care găsim adevăratul sens al vieţii. Tot gândirea creştin ortodoxă Angela Agachi spunea în acest sens: „păcatul este o otravă care nimiceşte sănătatea trupului şi a sufletului şi constă în nesocotirea legilor morale puse de Dumnezeu în om. Această nesocotire a legilor morale aduce dezordine în ființa celui ce făptuiește păcatul, îi destramă sănătatea morală și îi pricinuiește mari tulburări. Din cauza păcatului, viața omului urmează un alt drum decât cel orânduit de Creator. Prin păcat omul își pierde demnitatea și își denigrează propria sa valoare, căci valoarea persoanei umane depășește toate valorile lumii."[21]

Realitatea este că privind la starea duhovnicească a lumii nu se poate să nu remarcăm că există un libido exagerat şi agresiv care ajunge să stăpânească multe suflete. În vremurile noastre s-a ajuns ca pornografia şi erotismul să ajungă un fel de industrie. Aceasta fiindcă se poate vedea această concupiscenţă a omului cu sexul.

- Seriale TV,
- emisiuni TV;
- filme de lung metraj,
- reviste
- şi ziare

cu toate au ajuns în zilele noastre să exploateze tema sexualităţii umane în mod obsesiv. Se poate spune că libidoul este cu adevărat unul care domină pe mulţi dintre semenii noştri care nu stăpânesc sexualitatea umană ci sunt stăpâniţi de ea.[22]

Libidoul freudian – pe care Freud l-a profeţit în secolul al XIX-lea – este cu adevărat unul care a ajuns să domine o bună parte din lumea vremurilor noastre. La TV, pe internet, la radio şi în ziare ei bine demonul desfrânării Asmodeu a ajuns să fie adorat ca un idol din vechimea păgână.[23]

Libidoul trebuie să ştim că este un păcat. Sexualitatea umană este un lucru bun în sine care a fost intenţionat de Dumnezeu pentru perpetuarea speciei umane. Ceea ce este rău este momentul în care sexualitatea devine obsesivă sub o formă sau alta:

- erotism,
- pornografie,
- masturbaţie
- perversiuni
- sau desfrâu.

Este evident că libidoul cultivat sistematic este unul care ne duce cu gândul la faptul că concupiscenţa este o atitudine păcătoasă asupra vieţii umane în general. Gânditoarea creştin ortodoxă Angela Agachi spunea în acest sens: „întreaga istorie a Bisericii creștine înregistrează o continuă meditație creștină asupra păcatului și a pornirilor care îl conduc pe om spre o atitudine păcătoasă. Atât în Vechiul cât și în Noul Testament, păcatul a fost conceput ca fiind ceva negativ, adică opus voinței și orânduielii divine. Astfel, în Vechiul Testament el este conceput ca neascultare (Fac. II,16; III,11), ce este pedepsită în chip diferit (Fac. IV,9-16; VI,5-7); ca act de idolatrie, de răzvrătire; ofensă adusă lui Dumnezeu și aproapelui. În Noul Testament este socotit ca fiind un act îngrozitor, o încălcare a legii (Lc. XV,18); dezordine a voinței omenești, care ajunge să se proslăvească pe sine în locul lui Dumnezeu (In. XII,43); robie de care ne putem elibera prin har (Rom. VI,18), călcare a legii, nedreptate, lucrare a diavolului (In. III,4). Cea mai clară definiție a păcatului o găsim în Epistola I-a a Sfântului Evanghelist Ioan, unde păcatul înseamnă fărădelege, călcarea legii. Oricine care făptuieşte păcatul, săvârşeşte călcarea legii (Ioan III, 4).[24]

Este clar că există o puternică legătură dintre libido şi concupiscenţă fiindcă libidoul la fel ca şi concupiscenţa este unul care

- slăbeşte,
- perverteşte,

[20] A se vedea Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).
[21] Angela Agachi https://www.crestinortodox.ro/morala/pacatul-150076.html (accesat pe 15.12.2023).
[22] A se vedea Danion Vasile, *Tinerii şi sexualitatea. Între iubire şi păcat* (Bucureşti, 2023).
[23] A se vedea Radu Teodorescu, *Ce ştim cu adevărat despre Sfântul arhanghel Rafail în creştinismul ortodox?* (Cugir, 2024).
[24] Angela Agachi https://www.crestinortodox.ro/morala/pacatul-150076.html (accesat pe 15.12.2023).

- strică
- şi corupe

fiinţa umană.

Pe fondul obsesiv al sexualităţii din lumea noastră se poate vedea că sexualitatea a ajuns un bun comercial fiindcă de mai multe ori în clipurile TV de publicitate se face apel la sexualitate pentru a creşte vânzările unui anumit produs. Ei bine ceea ce trebuie să facem noi creştinii ortodocşi este să luptăm cu acest libido dezlănţuit din societatea noastră. Tot gândirea Angela Agachi spunea în acest sens: „după învăţătura Bisericii noastre, păcatul şi-a luat începutul odată cu căderea strămoşilor din rai. Diac. drd. Liviu Petcu arată cum toate scrierile Sfinţilor Părinţi şi a scriitorilor bisericeşti cuprind învăţături adresate atât în vederea progresului în cunoaşterea lui Dumnezeu, cât şi în vederea urcuşului moral, deoarece înaintarea în cunoaşterea lui Dumnezeu presupune înaintarea în viaţa duhovnicească. Sfinţii Părinţi ne descoperă tainele acestui război nevăzut şi îndelungat, vorbindu-ne din experienţa luptei lor cu păcatele, dezvăluindu-ne cauzele acestora, felurile şi manifestarea lor, gravitatea, urmările nefaste şi remediile, deoarece pentru ei era binecunoscut faptul că, în urcuşul spre desăvârşire, omul întâmpină nenumărate piedici şi de aceea îi este necesară o anumită pregătire şi anume cunoaşterea pe cât posibil a tuturor greutăţilor, încercărilor, ademenirilor şi ispitelor, într-un cuvânt, a ceea ce îl împiedică de la câştigarea vieţii veşnice.”[25]

Este evident că atunci când libido-ul ajunge să devină o obsesie în jurul căreia gravitează toată fiinţa umană ceea ce trebuie să ne dăm seama este că demonii sunt la lucru. Demonii sunt cei care ştim că pot să ne cucerească şi prin intermediul sexualităţii. Dacă demonii acţionează prin intermediul sexualităţii unde este locul concupiscenţei? Aceasta fiindcă trebuie să ştim că:

- una sunt demonii şi lucrarea lor
- şi alta este concupiscenţa.

Este adevărat că lucrarea de corupere sexuală a demonilor şi concupiscenţa sunt două lucruri diferite însă trebuie să ne dăm seama că concupiscenţa este după cum se ştie:

- slăbirea,
- înclinaţia,
- tendinţa
- şi aplecarea

omului spre păcat. Aceasta fiindcă după cum am spus la începutul acestei cărţi: facem mult mai uşor păcatul şi răul decât bine.[26]

Concupiscenţa nu este un lucru ce nu poate să fie

- combătut,
- alungat
- şi depășit.

Ceea ce este mai trist este că sunt puţini cei care ştiu de concupiscenţă şi cum se manifestă ea. Concupiscenţa este un lucru care evident că ne scoate din raportul de iubire paternă cu Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă omul nu mai vrea să ştie de

- virtute,
- bine,
- adevăr
- şi comuniunea cu Părintele ceresc.

Concupiscenţa în acest sens nu este raţională şi nici nu merge după ceea ce este raţional: „din scrierile sfinţilor filocalici aflăm că tot ceea ce se săvârșește împotriva dreptei raţiuni este păcat. Origen vorbește, pentru prima dată, despre existenţa celor opt gânduri de răutăţi care izvorăsc din inimă și îl duc pe om la păcat. Evagrie Ponticul preia această idee și alcătuiește lista celor opt duhuri ale răutăţii, acordând o atenţie deosebită ordinii și clasificării acestora. El vorbește despre existenţa a trei puteri ale sufletului: raţională, irascibilă și concupiscentă (poftitoare), care au rolul de a-l apropia pe om de Dumnezeu, creatorul său. În lucrarea lui G. Bunge, Mânia și terapia ei după avva Evagrie Ponticul, aflăm că: Sufletul raţional lucrează potrivit firii atunci când partea sa poftitoare dorește virtutea, partea irascibilă luptă pentru dobândirea ei, iar partea raţională se avântă spre contemplarea făpturilor. Partea raţională a sufletului este specifică numai persoanelor umane, pe când partea

[25] Angela Agachi https://www.crestinortodox.ro/morala/pacatul-150076.html (accesat pe 15.12.2023).

[26] A se vedea Sorin Cosma, *Virtutea și razele ei de lumină* (Reșiţa, 1999).

irațională, adică irascibilitatea și concupiscența, este o caracteristică pe care omul o are în comun cu celelalte viețuitoare."[27]

Ceea ce se poate vedea în viața noastră este că cu toţii avem o anumită înclinaţie spre iraţional. Aceasta fiindcă de multe ori ne simţim atraşi de ceea ce nu înseamnă:

- regulă,
- ordine,
- ierarhie,
- organizare
- şi sens.

Sunt mulţi în care iraţionalul este un mod de a fi. Aceasta fiindcă el nu necesită efort şi nici mare nevoinţă. Ei bine nu greşim dacă spunem că concupiscenţa este acest prim imbold pe care omul îl simte faţă de iraţional de care de multe ori este sedus. Iată ce spunea gânditoarea Angela Agachi în acest sens: „teologul Panagiotis Nellas, în lucrarea Omul - animal îndumnezeit, spune că : demonii, ființe spirituale, au puterea de a induce, în mintea omului, impulsuri și senzații care - dacă acesta le acceptă - denaturează adevărata cunoaştere. Acționând cu precădere asupra părții iraționale a sufletului, îl fac pe om să cadă din raționalitate în instinctivitate, însuşire pe care o împrumută de la animalele sălbatice, îndată după cădere. Omul înlocuieşte astfel „haina de lumină" a harului dumnezeiesc cu „hainele de piele", simbol al instinctivității animalice. Înşişi demonii sunt percepuți, prin prisma acestui fapt, asemenea unor animale, a căror mânie nestăpânită tulbură armonia ființei umane, înlănțuind puterea rațională a sufletului. Gândurile pe care aceştia încearcă să ni le insufle sunt lăcomia, preacurvia, avariția, tristețea, mânia, acedia (lenea, plictisul), slava deşartă şi trufia."[28]

Adevărul este că concupiscenţa ne aruncă într-o lume ciudată în care de cele mai multe ori poate să fie simţită o tentă hedonistă. Aceasta fiindcă omul stăpânit de concupiscenţă este unul care nu mai stă

- să gândească,
- să judece
- şi să raţioneze

lucrurile ci efectiv ajunge să meargă după instinct.

Concupiscenţa nu greşim dacă spunem că este o

- pornire
- şi o înclinaţie

a noastră spre animalic.

Aceasta fiindcă trebuie să ştim că sunt mulţi care ajung să absolutizeze instinctul. Instinctul nu este unul care necesită mare efort şi este unul care trebuie să doar să fie ascultat. Ceea ce este mai trist este că sunt din ce mai mulţi care ascultă orbeşte de instinct pe care chiar în îndumnezeiesc. Ori spiritualitatea creştin ortodoxă ne spune că instinctul trebuie să asculte de raţiune.[29]

Ceea ce face concupiscenţa într-un anume sens este că disociază legătura dintre instinct şi raţiune. În omul concupiscent ei bine nu mai există nici un fel de legătură dintre raţiune şi instinct fiindcă instinctul domină şi este singurul care este ascultat.

Sfântul Antonie cel Mare spunea în acest sens: „răul nicidecum nu e pricinuit de Dumnezeu, ci prin alegerea cea de bună voie s-au făcut dracii răi, ca şi cei mai mulţi dintre oameni... Nu cele ce se fac sunt păcate, ci cele rele, după alegerea cu voie... Şi aşa fiecare din mădularele noastre păcătuieşte când din sloboda alegere lucrează cele rele în loc de cele bune, împotriva lui Dumnezeu...Nu e păcat a mânca, ci a mânca nemulţumind, fără cuviinţă şi fără înfrânare. Căci suntem datori să ţinem trupul în viaţă, însă fără nici un gând rău. Nu e păcat a privi curat, ci a privi cu pizmă, cu mândrie şi cu poftă. E păcat a nu asculta liniştit, ci cu mânie. Nu e păcat neînfrânarea limbii la mulţumire şi rugăciune, dar e păcat la vorbirea de rău. E păcat să nu lucreze mâinile milostenie, ci ucideri şi răpiri. Şi aşa fiecare din mădularele noastre păcătuieşte când din slobodă alegere lucrează cele rele în loc de cele bune, împotriva voii lui".[30]

Este adevărat că concupiscenţa poate să fie anulată dacă se ajunge la o voinţă puternică. Trebuie să ne exersăm voinţa pentru a ajunge ca în cele din urmă să depăşim concupiscenţa. Aceasta fiindcă concupiscenţa nu este dincolo de

[27] Angela Agachi https://www.crestinortodox.ro/morala/pacatul-150076.html (accesat pe 15.12.2023).

[28] Idem.

[29] A se vedea Andrei Drăgulinescu, *Adolescenții și revoluția sexuală* (București, 2016).

[30] Sfântul Antonie cel Mare apud https://www.crestinortodox.ro/morala/pacatul-150076.html (accesat pe 15.12.2023).

- puterea,
- capacitatea,
- şi raza de acţiune

a voinţei.

Ceea ce este trist este că sunt mulţi care au voinţa slabă. Sunt mai multe mari vedete pop al lumii noastre care deşi sunt talentate artistic sau muzical au o voinţă slabă şi ajung să fie dominare de vicii şi patimi mari:

- sex,
- droguri,
- alcool
- sau bani.

Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spune că păcatul în cele din urmă ne îndobitoceşte şi ne animalizează: „împărtăşindu-se deci omul fără măsură de aceasta numai prin simţire, asemenea dobitoacelor necuvântătoare, şi aflând prin experienţă, asemenea dobitoacelor necuvântătoare, şi aflând prin experienţă că împărtăşirea de cele sensibile susţine firea lui trupească şi văzută, a părăsit frumuseţea dumnezeiască, menită să alcătuiască podoaba lui spirituală, şi a socotit zidirea văzută drept dumnezeu, îndumnezeindu-o, datorită faptului că e de trebuinţă pentru conservarea trupului”[31]

Doi filosofi discutau într-o zi.

- Şi ce mai faci?
- Sunt interesat de ce este concupiscenţa.
- Concupiscenţa?
- Da.
- Am auzit de acest termen.
- Da?
- Da.
- Şi ce ştii despre el?
- Este înclinaţia omului spre păcate trupeşti.
- Numai atât?
- Se poate spune că în mare este o înclinaţie a omului spre rău.
- Aşa este.
- Dar există concupiscenţă în lume?
- Evident.
- Cum?
- Nu vezi?
- Ce să văd?
- Starea lumii în general.
- Ce este cu ea?
- Nu vezi cât de multă răutate există în lume?
- Ba da.
- Şi nu ţi se pare circumspect?
- Ba da.
- Cu toţii ştim că este ceva rău cu lumea.
- Şi nu facem nimic.
- Am vrea dar nu putem.
- De ce? Fiindcă lumea sunt mulţi care nu mai vor să lupte.
- Cu ce să lupte?
- Cum păcatul şi răul.
- Eu vreau să lupt cu ele.
- Cu o floare nu se face primăvară.
- Şi cum se manifestă această concupiscenţă de care vorbeşti?
- Ştii că unii se nasc cu talent pentru pictură?
- Da.
- Ei bine ei pot să nu aleagă să devină pictori.

[31] Sfântul Maxim Mărturisitorul, Răspunsuri către Talasie, în Filocalia III) apud https://ziarullumina.ro/regionale/oltenia/omul-primordial-de-la-frumusete-la-rusine-135203.html (accesat e 15.12.2023.

- Bineînțeles.
- La fel este şi cu concupiscența.
- Adică?
- Deşi te-ai născut cu talent la pictură poți alege să devii inginer.
- Nu ştiu ce să spun.
- Te vor face să înțelegi mai bine.
- Chiar te rog.
- Tu de filosoful grec Euclite ai auzit?
- Vag.
- Se spune că Euclite avea un prieten destul de bun.
- Și?
- Într-o zi ei s-au certat rău de tot.
- De ce?
- O neînțelegere.
- Și ce a urmat?
- Într-un acces de furie prietenul lui Euclite i-a spus.
- Ce?
- Și de voi murii tot mă voi răzbuna pe tine.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Și ce a zis Euclite?
- Să mor dacă nu mă împac cu tine.
- Și s-au împăcat?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă şi-au dat seama că cearta lor nu se merită.
- Evident.
- Deci aşa este şi cu concupiscența.
- Adică?
- De multe ori simțim un prim imbold spre rău.
- Cu a simțit prietenul lui Euclite?
- Da.
- Înțeleg.
- Dar dacă stăm şi analizăm mai bine problema vom ajunge să ne eliberăm de această primă dispoziție spre rău şi spre păcat.
- Înțeleg ce vrei să spui.
- Mă bucur.
- Deci concupiscența este cumva primul impuls.
- Da.
- Pe care trebuie să îl contracarăm?
- Da.
- Bine de ştiut.
- Primul impuls este de mai multe lume considerat şi cel mai important.
- Dar nu este.
- Aparențele înşeală.
- Aşa este.
- Deci concupiscența trebuie să fie ținută sub control?
- Da.
- Acum sunt lămurit.
- Mă bucur.
- Îți mulțumesc pentru explicații.
- Plăcerea a fost de partea mea.
- Să ne revedem cu bine.[32]

[32] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Avem în dialogul mai sus o expunere mai clară a ceea ce este şi cum se manifestă concupiscența. De cele mai multe ori se poate vedea în noi că există un prim impus pentru

- a ne răzbuna,
- a ne mânia,
- a cădea în desfrâu,
- a ne lăcomii
- şi a devenii egoişti.

Dacă stăm mai bine şi medităm vom vedea că acest prim impuls care apare în noi este rău şi nu ne este benefic. Părintele Ioniță Apostolache spunea în acest sens: „Sfinții Părinți interpretează momentul alungării din rai ca pe o neasumare a pocăinței pe care Dumnezeu o aştepta de la protopărinți. Momentul chemării lui Adam în prag de seară se completează prin aşa-zisul interogatoriu la care el caută de fiecare dată să se disculpe. Şi astfel, în loc să-l certe pentru ceea ce făcuse, Dumnezeu întreabă: „Adame, unde eşti?", tocmai pentru a-l determina să spună „Doamne, iartă-mă!". „Dar nu a dat nici un semn de smerenie. Nu a apărut nici o schimbare de intenție, ci dimpotrivă, s-a întâmplat contrariul. El a răspuns: Femeia pe care Tu mi-ai dat-o – şi nu femeia mea – m-a înşelat... ca şi cum ar fi spus: «Ai pus acest dezastru pe capul meu». Şi astfel, fraților, când un bărbat nu are curajul să-şi asume vina, nu se sfieşte să-L acuze chiar pe Dumnezeu. După aceasta, Dumnezeu vine şi o întreabă pe Eva: «De ce nu ai ținut porunca pe care ți-am dat-o?», cu alte cuvinte: «Dacă ai spune doar: iartă-mă, smerindu-ți sufletul, ar fi fost de ajuns». Şi iarăşi, şi de data aceasta, nici un cuvânt! Nici un «iartă-mă». Ea a răspuns doar: Şarpele este cel care m-a înşelat – ca şi cum ar fi spus că şarpele a greşit şi de ce să mă pedepseşti pentru asta? Ce faceți, nefericiților? Îngenuncheați în semn de pocăință, recunoaşteți vina voastră, fie-vă milă de goliciunea voastră! Însă, nici unul, nici altul nu au încetat să se acuze şi nici urmă de pocăință nu a fost găsită într-înşii. Şi acum priveşte şi ia aminte cum aceasta nu a fost decât o anticipare a stării noastre! Ia aminte cât de mult rău a adus asupra noastră: îndărătnicia noastră de a ne autojustifica, aceasta se ține strâns de voința noastră, această dorință strâmtă care ne conduce pe noi înşine" (Dorotei de Gaza, „Sfaturi duhovniceşti", 1)."[33]

CAPITOLUL 2

CĂDEREA PRIMILOR OAMENI ÎN PĂCAT DREPT CAUZĂ A CONCUPISCENȚEI

Căderea protopărinților noştri în păcat este una care este larg dezbătută în teologia creştin ortodoxă.

- Sfinți părinți,
- teologi,
- scriitori bisericeşti,
- mari duhovnici
- şi predici de preoți

cu toate au dezbătut cum omul a ajuns să cadă în păcat şi mai ales care au fost urmările acestui păcat.[34] Părintele Liviu Petru ne spune ce trebuiau să facă primii oameni pentru a nu ajunge să cadă în păcat şi să devină prin acest lucru victimele concupiscenței: „Dumnezeu l-a creat pe om din dragostea Sa infinită şi l-a pus în mijlocul grădinii edenice. Lucrarea pe care Adam trebuia să o facă în Rai era mai ales una duhovnicească: el trebuia să păstreze mereu calea pe care i-a arătat-o Dumnezeu, lucrând de bunăvoie poruncile Lui şi exersându-se în bine, pentru a ajunge treptat la desăvârşirea pentru care a fost făcut. Părintele Stăniloae menționează că lumea, în starea ei primordială, era un Rai şi o Biserică, al cărei preot era omul. Creația, lumea, cosmosul sunt o podoabă care mărturisesc despre perfecțiunea dumnezeiască şi armonia ce conduce spre desăvârşirea divină. "Tot universul este o uriaşă muzică generală, formată din nenumăratele melodii ale părților, iar în om se reflectă această muzică în mod deosebit prin afectivitatea lui conştientă. Totul e un imn de laudă nesfârşit de bogat şi de variat, produs de Dumnezeu şi adresat lui Dumnezeu" (Preot Prof. Dumitru Stăniloae, "Spiritualitate şi comuniune în Liturghia Ortodoxă", 1988, p. 428)."[35]

Prin urmare omul a fost făcut pentru

- a se perfecționa

---

[33] Preot Ioniță Apostolache, Ziarul lumina pe 9 iulie 2018 https://ziarullumina.ro/regionale/oltenia/omul-primordial-de-la-frumusete-la-rusine-135203.html (accesat e 15.12.2023).

[34] A se vedea Ioannis Romanides, *Păcatul strămoşesc* (Bucureşti, 2017).

[35] Diacon Liviu Petcu Ziarul lumina pe 17 aprilie 2010 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/starea-paradisiaca-a-primilor-oameni-30726.html (accesat pe 15.12.2023).

- şi a ajunge la desăvârşire.

Această tendinţă de a ajunge la desăvârşire a fost implantată de Dumnezeu în mod. Omul însă alege să nu răspundă acestei chemări a lui lăsată de Dumnezeu în el și păcătuiește. Așa se face că această tendinţă a omului ajunge să îl schimbe: omul tinde mai mult spre păcat şi spre rău. Iată ce spunea în acest sens părintele Ioniță Apostolache: „În primă instanţă, elementul vizibil al alunecării primordiale este determinat de existenţa celor doi pomi din mijlocul raiului: pomul vieţii şi pomul cunoştinţei binelui şi răului. Cu toate acestea, valoarea lor existențială are o înțelegere mai profundă, descoperindu-se într-un limbaj simbolistico-mistic. Se conturează astfel caracterul epectatic al parcursului fără cădere, în care Adam urma să fie întărit şi să urce prin ascultare de la chip la asemănare. Pomul vieţii reprezintă astfel, pentru mintea duhovnicească, „lumea care ne pune în legătură cu Dumnezeu". Pe de altă parte, în situaţia unei minţi încă neîncercate şi neînduhovnicite, „pomul cunoştinţei binelui şi răului" definea aspectul sensibil al lumii, ducând implicit la „despărţirea omului de Dumnezeu", prin accentuarea excesivă a laturii lui simţitoare. De aici, Sfântul Grigorie de Nyssa arată că „aspectul sensibil al lucrurilor capătă astfel caracterul de pom al binelui şi răului, amestecat, prin întâlnirea simţirii omului, cu aspectul sensibil al lucrurilor, prin lucrarea Satanei, care ia chipul şarpelui - ca unul ce se târăşte şi rămâne lipit de cele pământeşti -, dar care ascunde răul pe care îl reprezintă alipirea de cele trecătoare, supuse stricăciunii şi morţii, sub aparenţa binelui" (pr. prof. dr. Dumitru Popescu, Iisus Hristos Pantocrator, Bucureşti, 2005). În consecinţă, pentru faptul că în momentul princeps al căderii „răul nu era nici pur rău, nici binele pur bine, păcatul lui Adam nu a adus numai moartea, ci şi sentimentul goliciunii şi căinţa primilor oameni. Pomul cunoştinţei binelui şi răului constituie prin urmare mijlocul prin care diavolul atrage omul la rău sub aparenţa binelui" (ibidem)."[36]

Din cele spune mai sus se poate vedea cum păcatul strămoşesc a adus în om o goliciune sau mai bine spus o stare de concupiscență care se manifestă prin

- predispoziţia
- şi preponderenţa

omului spre rău.

Se poate spune că dacă Dumnezeu a sădit în om

- o tendinţă,
- o înclinare
- şi o predispoziţie

spre bine şi virtute, ei bine prin păcatul strămoşesc diavolul a ajuns să pună în om o dorinţă spre

- păcat
- şi răutate.

În timp ce Dumnezeu l-a creat pe om după chipul şi asemănarea Sa, ei bine diavolul vrea să schimbe acest lucru – şi uneori reuşeşte – prin a îl aduce pe om să fie asemenea lui.

Concupiscenţa este un lucru pe care cu toţii ajungem să îl moştenim în urma păcatului strămoşesc. Aceasta fiindcă a fost acest păcat care

- a alterat,
- a stricat
- şi a corupt

fiinţa umană spre păcat şi rău.[37]

Părintele Liviu Petcu spunea în acest sens: „Adam şi Eva posedau trupuri omeneşti, dar, la început, înainte de păcat, nu erau supuşi la concupiscenţă, suferinţă şi moarte. Făcând referire la aceasta, Sfântul Ioan Gură de Aur spune: "Adam şi Eva trăiau fără căsătorie. Trăiau în Rai ca în cer şi se desfătau de prietenia lui Dumnezeu. Erau izgonite din sufletul lor dorinţa de împreunare, zămislirea, durerile naşterii, naşterea de copii, orice fel de stricăciune. Ca un curs de apă limpede izvorâtă dintr-un izvor curat era viaţa lor în Rai, împodobită cu fecioria" (Despre feciorie, în vol. "Predici la sărbători împărăteşti şi cuvântări de laudă la sfinţi", p. 26). Tot ceea ce exista întru început în Eden era bun. Adam îşi îndrepta toată puterea lui de iubire spre Creatorul Său şi bucuria lui cea mai mare era împărtăşirea de dragostea lui Dumnezeu. El se bucura de realitățile sensibile ale Edenului doar pentru că le vedea în relaţia lor cu Dumnezeu. Atât timp cât omul s-a bucurat de o viaţă de binecuvântare, el era liber de tirania patimilor şi imun la suferinţă şi moarte."[38]

---

[36] Preot Ioniță Apostolache, Ziarul lumina pe 9 iulie 2018 https://ziarullumina.ro/regionale/oltenia/omul-primordial-de-la-frumusete-la-rusine-135203.html (accesat e 15.12.2023).

[37] A se vedea Andrei Drăgulinescu, *Cum să biruim cele 8 păcate de moarte* (Editura Agaton, 2023).

[38] Diacon Liviu Petcu Ziarul lumina pe 17 aprilie 2010 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/starea-paradisiaca-a-primilor-oameni-30726.html (accesat pe 15.12.2023).

Prin urmare concupiscența omului cu păcatul și răul nu exista înainte de a căderea în păcat a lui. Acest lucru este bine să îl știm fiindcă el explică de ce omul ajunge să facă atât de ușor păcatul și să devină adept al lui de multe ori fanatic. Este evident că păcatul strămoșesc a modificat în sens negativ ființa umană și a făcut din ea una care să vrea să facă păcatul mult mai repede și mai ușor decât virtutea. Părintele Ioniță Apostolache spunea în acest sens: „din cele de mai sus, înțelegem că păcatul primordial implică, pe lângă numeroasele sale consecințe, și un „caracter spiritual". Mai precis este vorba despre „o spiritualitate echivocă, o alunecare a spiritului" spre o pseudorealitate a existenței sale. În felul acesta, alterarea dialogului divin și neascultarea poruncii atrag după sine, în mod implicit, alterarea simțurilor. Cu alte cuvinte, păcatul strămoșesc a generat „atât o mișcare a poftei, cât și o mișcare spirituală spre orgoliu". Aceste două manifestări l-au atras pe om spre moartea de care mai înainte cu înțelepciune se ferise. Din îndemnul otrăvit al șarpelui, femeia socotește că a găsit o cale mai ușoară pentru a ajunge la scop, ieșind din dialogul cu Dumnezeu și nesocotind porunca ascultării. Dorința era să câștige mântuirea, dar să păstreze în același timp și dulceața simțurilor (Pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, „Doctrina ortodoxă și catolică despre păcatul strămoșesc", în revista „Ortodoxia" nr. 1/1957, p. 10). În compensație, omul pierde înțelepciunea de a vedea lucrurile în lumina lui Dumnezeu, socotind „păcatul ca împlinire a poftelor egoiste". Așa se face că, după cădere, ochii simțurilor și orbește vederea duhovnicească prin care, mai înainte, ei Îl contemplau pe Dumnezeu în rai. De aici rezultă și rușinea prin care ei se descoperă cu rușine goi și mai apoi lascivitatea și aplecarea tot mai pregnantă spre păcatul trupesc. „Pentru aceasta, nemaifiind simpli, și-au făcut acoperăminte din frunze de smochin pentru a ascunde părțile rușinoase, anume pentru a ascunde simplitatea de care s-au rușinat și au roșit. Frunzele de smochin simbolizează o anumită concupiscență, prin care sufletul își arată în chip ciudat dorința și plăcerea de a minți. Iată de ce în limba latină se numește salsi, anume «lasciv» sau «usturător» pentru cei obișnuiți cu păcatul. În mintea acestora, închipuirea ocupă primul loc" (Fericitul Augustin, „Facerea apărată împotriva maniheilor" 2, 15, 23)."[39]

Păcatul strămoșesc a însemnat o cădere în concupiscență fiindcă omul a ajuns să fie:

- interesat,
- aplecat
- și preocupat

cu plăcerea trupească mult mai mult decât cu Dumnezeu. De fapt în această constă într-un anume sens esența păcatului strămoșesc: omul ajunge să Îl găsească pe Dumnezeu și viața duhovnicească cu El ca fiind plictisitoare și ajunge să fie interesat de plăcerile trupești și carnale.[40]

Păcatul strămoșesc a lansat în om concupiscența prin care el a devenit preocupat de plăcere pe care a idolatrizat-o. Este adevărat că plăcere exista și în Eden însă această plăcere nu este una păcătoasă fiindcă se lega de Dumnezeu. Ori acum după păcat se poate vedea că omul a ajuns să fie unul care nu mai lega plăcerea de Dumnezeu fiindcă plăcerea a devenit

- un scop în sine,
- un final total
- și un lucru independent de Dumnezeu.

Plăcerea fără de Dumnezeu devine un idol. Este o experiență pe care omul a făcut-o de mai multe ori în cursul istoriei. Despre care a fost starea naturală a creației omului părintele Liviu Petcu spunea: „Dumnezeu l-a creat pe om pentru o viață fericită, sădind în el chipul Său, dar l-a înzestrat și cu libertatea de a alege sau nu comuniunea cu El, căci în cazul în care Dumnezeu l-ar fi constrâns să fi îndeplinit ceea ce El dorea, omul ar fi făcut aceasta într-un mod mecanic și ar fi fost privat de adevărata fericire al comuniunii libere cu Dumnezeu și cu întreaga creație, această comuniune fiind un rezultat al propriei sale voințe și al conlucrării acesteia cu harul lui Dumnezeu. Nu i-a forțat libertatea, pentru că s-ar fi pierdut tot prețul virtuții, și ca nu cumva chiar silit fiind și neascultând, mai mare osândă să-și agonisească."[41]

Deși a căzut în concupiscență ceea ce trebuie să știm este că omul nu și-a pierdut libertatea. Omul este încă liber să aleagă

- binele
- de rău

în funcție de propria opțiune.

---

[39] Preot Ioniță Apostolache, Ziarul lumina pe 9 iulie 2018 https://ziarullumina.ro/regionale/oltenia/omul-primordial-de-la-frumusete-la-rusine-135203.html (accesat e 15.12.2023).

[40] A se vedea Evsevios Vittis, *Plăcerea și durerea* vol. 1 și 2 (Editura Egumenița, Galați).

[41] Diacon Liviu Petcu Ziarul lumina pe 17 aprilie 2010 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/starea-paradisiaca-a-primilor-oameni-30726.html (accesat pe 15.12.2023).

După cum am spus concupiscența nu este o problemă ușoară fiindcă o înțelegere greșită și eronată a ei duce la erezie. În acest sens se poate afirma că este concupiscența cea care precede morții. Plata neascultării lui Adam și Eva de Dumnezeu a fost moarte. Moartea în instalarea ei în noi este precedată de concupiscență. Aceasta fiindcă ambele vin de la diavol. Părintele Liviu Petcu spunea în acest sens: „și trupul era nemuritor în înțelesul că omul avea putință, dacă asculta întru totul și întotdeauna de Dumnezeu, să fie nemuritor și după trup, dar nu în înțelesul că nu putea să moară. "Trupul omului până la căderea în păcat putea să se numească într-o privință muritor și într-alta nemuritor - zice Fericitul Augustin. Muritor, pentru că putea muri; nemuritor, pentru că putea să nu moară. Căci una este a nu putea să mori, cum a făcut Dumnezeu pe unele ființe nemuritoare (îngerii) și alta a putea să nu mori, cum a făcut Dumnezeu pe primul om" (Fer. Augustin, apud Pr. Ioan Mihălcescu, "Manual de Teologie Dogmatică", ediția a III-a, p. 127). Dacă de la început omul ar fi fost nemuritor, ar fi fost Dumnezeu, iar dacă ar fi fost muritor, atunci Dumnezeu este principiul morții. Măreția sa consta din voința liberă de a alege dintre cele două posibilități. În starea primordială, Adam a avut nemurirea potențială și slava potențială, dar s-a dezbrăcat de ele prin cădere, împreună cu toți urmașii. Prin păcat, oamenii au fost readuși la moartea care era și nu era proprie naturii lor. Omul nu a fost creat precis nici pentru nemurire, nici pentru moarte, iar Dumnezeu, lăsându-l să aleagă singur calea pe care va merge, l-a înzestrat cu tot ce avea nevoie ca să ajungă în final tot la El. Posibilitățile morții existau; dar existau pentru a fi făcute imposibile. De fapt aceasta era proba impusă libertății lui Adam."[42]

Doi istorici discutau într-o zi.

- Știi ce am observat?
- Ce?
- Răul din istorie este ciclic.
- În ce sens?
- În mai toate epocile istoriei au existat oameni răi.
- Tirani?
- Da, tirani, despoți și dictatori.
- Dar și oameni buni.
- Așa este.
- Și atunci?
- Tu nu vezi cum merge lumea din jurul nostru?
- Cum?
- Sunt sute de milioane de oameni care nu vor să știe de Hristos.
- Așa este.
- Există ca un fel de concupiscență la nivel de umanitate.
- Ce este acea concupiscență?
- Înclinație spre rău a omului.
- Înțeleg.
- Mă bucur.
- Și de unde vine această concupiscență?
- De la diavol evident.
- Cum?
- A intrat în lume prin păcatul primilor oameni.
- Și de atunci se perpetuează?
- Da.
- Nu știu ce să spun.
- De ce?
- Sincer?
- Da.
- Fiindcă nu prea înțeleg cum este concupiscența.
- Te voi face să înțelegi.
- Chiar te rog.
- Îți voi spune o întâmplare din antichitate.
- Era pe vremea regelui Lisimah.

[42] Diacon Liviu Petcu Ziarul lumina pe 17 aprilie 2010 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/starea-paradisiaca-a-primilor-oameni-30726.html (accesat pe 15.12.2023).

- Cel care a venit după Alexandru cel Mare?
- Da.
- Şi?
- Regele Lisimah a dat mai multe bătălii cu sciţii.
- Înţeleg.
- La un moment dat era înconjurat din toate părţile de sciţi.
- Duşmanii lui?
- Da.
- Şi s-a predat?
- Îţi voi spune.
- Te ascult.
- Lisimah ar fi putut să facă faţă duşmanilor.
- Dar?
- A apărut un element neprevăzut.
- Care?
- Regelui Lisimah i s-a făcut sete.
- Sete?
- Da.
- Şi nu era apă acolo?
- Pe acel loc nu.
- Şi?
- Regele Lisimah nu era învăţat să se abţină.
- De ce?
- Trăia la palat, avea tot ceea ce îşi dorea.
- Înţeleg.
- Să răspundem cu încă una atac, i-au spus sfetnicii lui.
- Nu mai pot.
- De ce maiestate.
- Îmi este sete.
- Vom bea apă după atac.
- Mie îmi este sete acum.
- Dar rezistaţi un pic maiestate.
- Nu mai rezist de loc.
- Aşa că regele Lisimah s-a predat sciţilor.
- Aşa uşor.
- Da.
- Numai fiindcă i-a fost sete.
- Ce om slab.
- Sciţii au luat prizonieră armata lui Lisimah.
- Şi pe el.
- Da.
- Şi?
- Dându-şi seama ce prostie a făcut regele Lisimah a spus.
- Ce?
- Scurtă a fost plăcerea pentru care mi-am pierdut împărăţia.
- Aşa este.
- Vezi aşa este şi cu concupiscenţa.
- Oferă o plăcere scurtă?
- Da.
- Şi prin această plăcere a concupiscenţei piezi raiul?
- Da, întocmai.
- Frumoasă comparaţia.[43]

[43] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Întâmplarea istorică cu regele Lisimah ne spune cât se poate de bine care este modul prin care concupiscența urmează: ea este plăcerea imediată care pe scară lungă ne face să pierdem raiul. Plăcerea concupiscenței este una care înțelege distorsionat zicala latină de *carpe diem* adică trăiește clipa. Concupiscența ne face să nu mai vedem imaginea de ansamblu a vieții nostru și nevoia de mântuire prin Hristos. Tot ceea ce trebuie să faci este să își satisfaci plăcerile aici și acum fiindcă restul nu mai contează. Teologul ortodox francez Jean Claude Larchet ne spun despre cum ar fi fost Adam și Eva dacă nu păcătuiau: „rezumând învățătura patristică referitoare la starea primordială, Jean-Claude Larchet conchide că "protopărintele Adam se ruga tot timpul la Dumnezeu, lăudându-L și slăvindu-L neîncetat pe Creatorul Său, potrivit voii Acestuia. Având sădite în suflet cugetele cele dumnezeiești și hrănindu-se cu acestea, el petrecea pururi în contemplarea lui Dumnezeu. Cunoscând prezența energiilor dumnezeiești în cele create, el se ridica prin făpturi la Creatorul lor și le ridica și pe ele la Dumnezeu prin el, care fusese făcut să le stăpânească, făcându-se astfel mijlocitor între Dumnezeu și materie și împlinind slujirea care-i fusese încredințată de Dumnezeu, de a uni lumea sensibilă cu cea inteligibilă ... Văzându-L pururea pe Dumnezeu în orice ființă, el Îl vedea, de asemenea, în sine însuși, căci curăția inimii sale îi îngăduia să-L contemple în ea, ca într-o oglindă. El se putea bucura chiar de vederea lui Dumnezeu față către față... ducea o viață cu totul normală pentru că se conforma adevăratei lui naturi și adevăratei lui meniri."”[44]

Este clar că începutul umanității a avut loc printr-un eșec. Aceasta fiindcă protopărinții noștri au pierdut raiul. Știm că totuși Dumnezeu a voit să mai de-a o șansă umanității și a promis un Mesia sau mai bine spus un Mântuitor. Acest Mântuitor avea să se nască la anul 1 al erei noastre.[45] Iisus mai este numit în teologia creștin ortodoxă și Noul Adam fiindcă el se poate spune că a restaurat firea sau mai bine spus natura umană.

Căderea primilor oameni în păcat a adus cu sine o slăbire a naturii umană și o anumită ușurință în săvârșirea păcatului. Natura umană a fost menită să fie

- în comuniune,
- alături
- și în strânsă legătură

cu Dumnezeu. Ei bine acest lucru nu mai este posibil după căderea în păcat care evident că a dus și la o slăbire a legăturii cu Dumnezeu. „Nu cumva tot din egoism Adam și Eva au căzut în păcatul primordial? Știți că Eva l-a ademenit pe Adam să muște din mărul, din pomul cunoștinței și văzându-se gol - nu despre goliciunea trupească e vorba aici, cât mai ales de cea duhovnicească - a încercat să se ascundă de Dumnezeu! Întrebat de Părintele Ceresc: „Adame, Adame, ce faci?”, adică de ce ai consumat păcatul prin neascultarea ta față de Mine? - Adam se îngroapă și mai tare în păcat.

Cunoașteți atitudinea lui Adam care a ocolit adevărul, spunând că a mușcat din măr, din pomul cunoștinței răului, fiind ademenit de Eva. La rându-i, Eva a dat vina pe șarpe!... Și uite așa, amândoi, Adam și Eva au îmbrățișat păcatul, prin desfrău și minciună, preferând să-și înmulțească necazurile și să nu renunțe la păcat.

De atunci și până astăzi, păcatul în lume s-a înmulțit și din veac în veac, prin prorocii Vechiului Testament, prin Fiul lui Dumnezeu, prin apostoli și apoi prin Sfinții Părinți, Dumnezeu ne învață că smerenia și iubirea ne ajută să ieșim din iadul păcatului. Pentru a ne scoate din păcatul primordial cu care ne naștem din părinții trupești, Fiul lui Dumnezeu S-a Jertfit pe Cruce și S-a dat Jerfă lui Dumnezeu.”[46]

Dacă este să ne uităm la răutatea generică a lumii din jur vom putea observa un fel de înclinație generică a ei spre păcat. Este aproape imposibil de exemplu ca să oprim fanatismul în Orientul Mijlociu fiindcă fanatismul acolo este un mod de viață. Iată de ce trebuie să știm că păcatul după Adam și Eva a ajuns să fie în lume

- natural,
- firesc,
- obișnuit,
- de la sine înțeles
- și un lucru evident.

Totuși în istoria umană au existat și persoane care s-au luptat cu păcatul și în cele di urmă au ajuns să îl biruiască. Ei sunt sfinții creștin ortodocși. Evident că sunt mai mulți care susțin că de fapt nu ai cum să te lupți cu păcatul fiindcă el vine de la diavol. Știm că diavolul ne poate ispitii – în măsura în care îi permite Dumnezeu – dar diavolul nu poate să ne oblige să păcătuim peste voia noastră.

---

44 "Terapeutica bolilor spirituale", Sophia, 2001, p. 19-20 apud Diacon Liviu Petcu Ziarul lumina pe 17 aprilie 2010 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/starea-paradisiaca-a-primilor-oameni-30726.html (accesat pe 15.12.2023).

45 A se vedea Radu Teodorescu, *Iisus Hristos Mântuitorul șansa umanității* (Cugir, 2017).

46 https://www.viata-libera.ro/vlg-cultura/995-desfranarea-pacat-greu (accesat pe 15.12.2023).

Păcatul strămoşesc se poate spune că a schimbat modul în care este perceput păcatul. Acesta fiindcă ştim că atunci când Adam şi Eva au gustat din pomul interzis ei bine ei au crezut că fac un lucru bun. Dilema păcatului este una care de cele mai multe ori ne face să credem că a păcătuii este un lucru bun. „În Biserica lui Hristos, Taina Sfântului Botez are darul să curăţească pruncul de păcatul adamic, dar pe măsură ce creşte, la rându-i, omul trebuie să fie preocupat să iasă la lumină, să facă faptele sale în lumina lui Dumnezeu şi din dragoste de oameni, nu din dorinţa de a se pune omul - creatura lui Dumnezeu - în evidenţă.

Şi oare, nu din egoism, nu din neascultare faţă de cuvântul lui Dumnezeu au căzut în păcatul primordial Adam şi Eva? Şi nu facem şi noi acelaşi lucru? Ne întovărăşim cu păcatul, uitând adeseori că „tovărăşiile rele strică obiceiurile bune”...

Şi oare nu din dorinţa de a ieşi în evidenţă vedem pe ecranele televiziunilor noastre chipuri jalnice, descompuse, în special, tinere care consideră desfrâul un mod de afirmare?... Şi oare nu din păcatul desfrâului şi din egoism noi, urmaşele Evei (şi nu ale Evei în Duh) ucidem adeseori viaţa pruncului încă din faza embrionară?... Acestea sunt teme de reflecţie până la următorul popas duhovnicesc în Pământul Făgăduinţei. Timp în care vă rugăm să ne scrieţi despre cum vedeţi desfrâul de pe ecranele noastre?..”[47]

Este această concupiscenţă care a ajuns să se manifeste la scară de umanitate care a ajuns să răstoarne scara valorilor morale şi etice din umanitate. Această răsturnare este atât de puternică încât de multe ori a dus la crimă. Este plin calendarul creştin ortodox de martiri creştin ortodocşi. În Imperiul Roman a crede în Hristos era un lucru care se pedepsea automat cu moartea după ce în prealabil victima trecea prim mai multe chinuri greu de suportat.

Păcatul a ajuns să câştige mulţi adepţi fiindcă este

- plăcut,
- uşor,
- fără probleme,
- fără complicaţii
- şi facil.

Totuşi sunt puţini care sunt conştienţi că această inclinaţie morbidă spre păcat pe care de multe ori o întâlnit în sufletul nostru vine din timpurile primordiale ale lui Adam şi Eva. „Biserica noastră prin înţelepciunea, prin trăirea şi revelaţia în Duhul lui Dumnezeu ne învaţă care sunt păcatele şi de câte feluri sunt ele. Fiindcă unele ni se par a fi păcate mici, dar - atenţie - tot păcate sunt! Avem păcatele grele şi cele săvârşite împotriva Duhului Sfânt. Pentru că ne referim la a şaptea poruncă din Vechea Lege prin care ni se recomandă să nu fim desfrânaţi, spunem că acest păcat este încadrat de Sfinţii Părinţi la păcate grele.

Învăţătura Bisericii Drepmăritoare consideră între păcatele grele mândria, iubirea de arginţi, desfrânarea, pizma, lăcomia, mânia şi lenea. Dacă doriţi să citiţi mai multe despre cum să eliminaţi din viaţă aceste păcate, vă recomandăm „Remediu contra celor opt păcate”, la Sfântul Ioan Casian. Vom afla că toate aceste păcate, fărădelegi, sunt din reaua administrare a propriei voinţe a omului.

De asemenea, în învăţătura Bisericii Dreptmăritoare avem şi păcate împotriva Duhului Sfânt pe care - cu voie sau fără de voie le săvârşim - dar de care trebuie să ne ferim. Din „Învăţătură de credinţă ortodoxă” reţinem că e vorba despre: împotrivirea arătată de cineva cu rea-voinţă şi cu bună ştiinţă faţă de adevărurile credinţei creştine.”[48]

După cum am spus slăbirea şi predispoziţia fiinţei umane spre păcat a început cu primii oameni. De atunci istoria păcatului s-a tot îmbogăţit cu noi şi noi exponate. Totuşi concupiscenţa din noi nu este infailibilă. Adică ea poate să fie înfrântă.[49]

Am dorit să scriem această carte despre concupiscenţă fiindcă sunt puţini cei care sunt conştienţi de ea. Sunt mulţi care ştiu că există ceva profund corupt şi stricat la nivel de umanitate care nu ştiu

- cine l-a creat,
- de unde vine
- de unde are atât de multă putere distructivă
- şi de ce face atât de mult rău.

Evident că este vorba de concupiscenţă. Această concupiscenţă a ajuns să facă în unele religii lucruri imorale ca fiind adevărate religii. Aztecii credea că dacă nu sacrifică un om pe zi ei bine soarele s-ar putea să nu mai răsară a doua zi. Indienii au lansat practicile tantra care susţin că perversiunile sexuale sunt o modalitate de

---

[47] https://www.viata-libera.ro/vlg-cultura/995-desfranarea-pacat-greu (accesat pe 15.12.2023).
[48] Idem.
[49] A se vedea Agapie Criteanul, *Mântuirea păcătoşilor* (Editura Bunavestire, Galaţi).

exaltare şi de iluminare a sinelui. Vechii romani considerau că luptele de gladiatori nu erau crime groteşti ci mai mult modalități de exprimare a vitejiei și curajului.

„De asemenea, în învăţătura Bisericii Dreptmăritoare avem şi păcate împotriva Duhului Sfânt pe care - cu voie sau fără de voie le săvârşim - dar de care trebuie să ne ferim. Din „Învăţătură de credinţă ortodoxă" reţinem că e vorba despre: împotrivirea arătată de cineva cu rea-voinţă şi cu bună ştiinţă faţă de adevărurile credinţei creştine.

Un fiu al Bisericii lui Hristos care are continuu câte ceva de comentat despre Biserica în care s-a născut în Duh, dar fără să treacă pe acolo de la botez, acesta săvârşeşte unul dintre cele mai grave păcate. Tot aici este şi păcatul care ne determină să nesocotim încrederea, mila şi îndurarea lui Dumnezeu. Aici ar trebui să ne regăsim toţi cei care încalcă fără teamă poruncile Domnului, bizuindu-se pe socotinţa greşită că Dumnezeu îi va ierta, pentru că este bun şi iertător!

Atât de bun, încât va închide ochii când minţim şi ne minţim călcând peste cadavre; am dori ca Dumnezeu să fie atât de bun încât să treacă cu vederea când facem rău aproapelui nostru, ca să iasă în evidenţă egoismul şi răutatea noastră... E o percepţie falsă a realităţii, fiindcă, realitatea a dovedit-o de atâtea ori, mai devreme sau mai târziu neputinţele noastre omeneşti ne vor dezgoli, ne vor arăta adevărata noastră faţă... Descompusă, cu o mască în loc de chip...

Sfinţii Părinţi ne învaţă că săvârşim păcat împotriva Duhului Sfânt când arătăm deznădejde în ajutorul lui Dumnezeu şi pentru aceasta îi pizmuim pe semeni, pentru darurile şi talanţii speciali pe care aceştia le-au primit de la Dumnezeu. Păcat este şi nepocăinţa până la moarte a unora dintre noi.

Dar să ne adunăm gândurile, să ne recunoaştem limitele omeneşti... „Nu vă asemănaţi chipului acestui veac, ci schimbaţi-vă mintea prin înnoire!", spune Sfântul Apostol Pavel. Să-l ascultăm şi să nu uităm că pentru a ne înnoi trebuie să renunţăm la vechile şi relele obiceiuri!"[50]

Este concupiscenţa cea care are un mare rol în naturalizarea păcatului în fiinţa umană. Ştim că atunci când păcătuim de multe ori o facem din propria noastră voinţă. Totuşi când repetăm acelaşi păcat de mai multe ori se ajunge la împătimiri şi devenim robi patimilor. Totuşi sunt şi patimi care apar în noi din propria noastră voinţă şi nu din lucrarea concupiscenţei. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că este concupiscenţa cea care nu operează tot timpul şi în toată lumea. Faptul că există concupiscenţă în natura umană nu trebuie să ne facă să credem că nu mai avem nici o vină cu păcatul fiindcă concupiscenţa este numai o înclinaţie spre păcat şi nu este un lucru definitoriu. Trebuie să ştim acest lucru fiindcă nu se poate să facem din concupiscenţă un fel de ţap ispăşitor pentru a face cât mai multe păcate şi a devenii pătimaşi.[51]

La nivel de umanitate concupiscenţa este una care ajunge să facă distincția dintre virtute şi păcat cât se poate de

- confuză,
- incertă,
- bruiată,
- neclară
- şi nesigură.

Se poate vedea că sunt mulţi care sunt cât se poate de confuzi când vine vorba de păcate şi patimi. Aceasta fiindcă ei nu sunt singuri că ele sunt lucruri rele. „Când pe scena teologică a apărut Pelagius, un monah irlandez ajuns la Roma și scandalizat de moralitatea ierarhilor, Sfântul Augustin va aprofunda gândirea sa despre păcat și transmiterea lui din generație în generație pentru a ajunge să afirme necesitatea harului pentru iertarea păcatelor și nu limitarea la faptele proprii, care ar putea să-i aducă mântuirea, așa cum susținea Pelagius. Sfântul Augustin se opune ideii mântuirii pe care noi am putea-o dobândi prin propriile merite. De la Adam moștenim nu doar un trup coruptibil destinat morții, nu doar concupiscența, consecință a primului păcat, ci însuși păcatul care merită condamnarea veșnică dacă nu este șters de însuși Iisus Hristos. Păcatul contractat la naștere se multiplică odată cu vârsta rațiunii, prin păcatele mai mult sau mai puțin grave, comise personal. Păcatul originar este un mister pe care noi nu-l cunoaştem decât prin Revelaţie, un mister strâns legat de însuşi misterul răscumpărării omului."[52]

[50] https://www.viata-libera.ro/vlg-cultura/995-desfranarea-pacat-greu (accesat pe 15.12.2023).

[51] A se vedea Ion Lazăr, *Pedeapsa neascultării sau păcatul strămoșesc oglindit în stihia plăcerii sexuale* (Sibiu, 1997).

[52] Athanase Sage, „Le péché originel dans la pensée de saint Augustin, de 412 a 430", în: *Revue des études augustiniennes*, 1968, p. 75-112 apud http://lucyquebec.eklablog.com/sfantul-augustin-reflectii-despre-pacatul-originar-a85957096 (accesat pe 16.12.2023).

Este bine să ştim că deşi există concupiscenţă ea poate să fie depăşită şi la fel de bine nu are cuvântul final în ceea ce priveşte mântuirea noastră. Cu toţii moştenim păcatul strămoşesc şi prin aceasta o anumită înclinaţie spre păcat însă ea poate să fie depăşită şi trecută. Concupiscenţa este un obstacol între noi şi Dumnezeu însă este vorba de un obstacol ce poate să fie depăşit. Gânditoarea Elena Scurtu spunea în acest sens: „omul era drept și bun, spune Hr. Andruțos, împodobit bogat cu bunurile care rezultă din nevinovăție, și avea voința supusă rațiunii, cu toate că ea putea să încline spre păcat… Întreaga stare a începătorului neamului omenesc nu este o stare de dreptate și sfințenie desăvârșită înnăscută, fiindcă «virtute» și «înnăscut» sunt lucruri contradictorii. Nu era însă nici o stare de indiferență, ci o stare de curățenie și nerăutate".

Starea omului de drept și bun, prin care era curat și liber de păcat, nu a durat prea mult și căderea s-a produs. Odată ce nu s-a supus voii Creatorului său, omul a căzut din comuniunea cu El. Întreaga sa ființă a fost cuprinsă de păcat, iar finalitatea neascultării și necomuniunii este moartea (Facerea 2, 17), ceea ce înseamnă că păcatul atrage scufundarea omului în ne-ființă sau, mai bine zis, o existență în întunericul necunoștinței, străin de lumina și dragostea lui Dumnezeu. Din căderea omului rezultă neascultarea, mândria și pofta egoistă a noastră ca slăbire a duhului."[53]

Doi preoţi de parohie discutau despre concupiscenţă.

- Ştii ce vroiam să te întreb?
- Ce anume?
- Ce părere ai de concupiscenţă?
- Este o temă riscantă.
- De ce?
- Fiindcă trebuie să fie înțeleasă în sens creştin ortodox.
- Adică?
- Concupiscenţa este o predispoziţie spre păcat pe care o moştenim de la păcatul strămoşesc.
- Da?
- Da.
- Şi?
- Ea poate să fie depăşită.
- Cum?
- Prin nevoință, post, rugăciune etc.
- Înțeleg.
- Şi care este înțelegerea neortodoxă a concupiscenței?
- Cam se susținea Calvin.
- Anume?
- Calvin susținea că natura umană este coruptă total.
- Şi?
- Omul indiferent cât de multe fapte bune ar face nu îşi poate depăşii propria concupiscenţă.
- Înclinaţie spre păcat?
- Da.
- Şi atunci cine se mai mântuieşte?
- Cei pe care Dumnezeu îi predestinează la mântuire.
- Nu mi se pare corect.
- Nici nu este.
- Păi aşa cred şi eu.
- Concupiscenţa este mai mult o înclinaţie potenţială spre păcat.
- Potenţială?
- Da.
- Dar ea poate să fie depăşită?
- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Îţi voi spune ce mi s-a întâmplat mie.
- Ce?

53 Elena Scurtu, Ziarul Lumina pe 5 aprilie 2023 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/de-ce-lumea-aluneca-in-pacat-179697.html (accesat pe 16.12.2023).

- Într-o zi am fost chemat de o mamă.
- Pentru ce?
- Fiul ei era grav bolnav.
- Săracul.
- Biata mamă nu mai avea nici o speranță cu copilul ei.
- Credea că va murii?
- Da.
- Pentru asta te-a chemat pe tine?
- Da.
- Şi?
- Am venit şi m-au rugat pentru copil.
- Şi cum era copilul?
- Asta l-am întrebat şi eu pe copil.
- Şi ce a spus?
- Părinte sunt foarte mulțumit, mi-a spus copilul.
- Chiar aşa?
- Da.
- Un copil puternic.
- Aşa este.
- Şi ce a urmat?
- L-am părăsit nădăjduind că nu îl voi mai vedea viu.
- Cred şi eu.
- Şi atunci ce să vezi?
- A doua zi când medicul a venit să îl consulte a putut vedea că starea lui s-a îmbunătățit.
- Da?
- Da.
- Cum aşa?
- Nu ştiu.
- Şi?
- Peste trei zile a ieşit să se joace cu fratele lui.
- Nu se poate.
- Ba da.
- Păi cum?
- Se pare că rugăciunile pe care le-am spus la capul lui au avut efect.
- Aşa este.
- Vezi aşa este şi cu concupiscența.
- Cum?
- Ne este o boală ce o avem în noi.
- Dar care poate să fie depăşită?
- Da.
- Dacă ne rugăm?
- Da.
- Acum parcă sunt mai lămurit.
- Mă bucur.
- Eu credeam că concupiscența este un lucru care ne paralizează total sufletul.
- Nu, nu este aşa.
- Îmi dau seama.
- Concupiscența este numai o înclinație ea nu este definitorie pentru noi.
- Înțeleg.
- Acum eşti lămurit.
- Sunt.
- Mă bucur.
- Mi-a fost de mare folos conversație cu tine.[54]

[54] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Păcatul lui Adam şi Eva are consecinţe pentru noi toţi fiindcă prin el cu toţii am pierdut raiul. Totuşi ceea ce trebuie să ştim este că consecinţele acestui păcat nu sunt dincolo de

- puterile
- şi tăria noastră.

Gânditoarea creştin ortodoxă Elena Scurtă spunea în acest sens: „în starea sa primordială omul era curat de pornirile rele. El nu cunoștea păcatul, dar nici virtutea. „Avea nevinovăția celui ce nu a gustat păcatul, dar nu cea câștigată prin respingerea ispitelor", după cum spunea părintele profesor Dumitru Stăniloae. Omul și lumea își erau unul altuia vase transparente, prin care se vedea Dumnezeu. Omul privea lumea la fel cum o privește un copil cu ochi nevinovați, necunoscând binele și răul."[55]

CAPITOLUL 3

CONCUPISCENŢA: DE CE FACEM MULT MAI UŞOR RĂUL DECÂT BINELE?

Cu 2000 de ani în urmă a fost Sfântul apostol Pavel care se plângea de consecinţele concupiscenţei pe care a putut să o vadă în chiar trupul său: „că, după omul cel lăuntric, mă bucur de legea lui Dumnezeu; dar văd în mădularele mele o altă lege, luptându-se împotriva legii minţii mele şi făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele" (Romani 7, 22-23). Ceea ce avem mai sus descris de Sfântul Pavel este fără doar şi poate concupiscenţa pe care el – ca sfânt – a putut să o simtă în sine. Acest lucru dacă vom lua mai mult timp şi atenţie vom putea vedea că cu toţii

- îl simţim,
- îl percepem
- şi îl putem

depista în trupul nostru.

Suntem fiinţe căzute şi de la Adam şi Eva ajungem să facem mult mai uşor păcatul şi răul decât binele şi virtutea.[56]

Este cu adevărat un paradox că noi care suntem fiinţe create după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu am ajuns să fim fiinţe care facem răul mult mai uşor decât binele.

Evident că cu privire la concupiscenţă opiniile teologice diferă şi s-a ajuns chiar şi la erezie. Unul dintre ei a fost Pelaghie: „Pelagius afirma o doctrina opusă celei prezentate aici. Pentru el mortalitatea era naturală omului, nu era consecința păcatului lui Adam. Omul a fost creat de la origini muritor de Dumnezeu. De asemenea, concupiscența nu era o greșeală a naturii umane, a admite așa ceva, pentru el, era să aduci blasfem împotriva creației. Cât despre existența unui păcat fără responsabilitate personală, pentru Pelagius este de neconceput. Argumentația lui este mai mult filosofică decât teologică sau creștină și ne îndepărtează de primul Adam al cărui rol în istoria mântuirii este mult diminuat, astfel încât ajunge chiar să micșoreze legăturile noastre harice cu noul Adam, Hristos. Învățătura păcatului originar este reversul învățăturii despre har, în apărarea căruia episcopul de Hipona a angajat toate forțele sale. Fără teama de a greși, Sfântul Augustin afirmă necesitatea harului pentru mântuirea omului, în conformitate cu unul dintre cele mai frumoase cânturi pascale: *fericită vină a lui Adam ce ne-a meritat un asemenea Mântuitor*, cântat în tradiția latină în noaptea Paştelui.

Din secolul al XVI-lea, două teologii se află în opoziție: una este sensibilă misterului păcatului și harului, cealaltă este mai mult înclinată spre a da ascultare spiritului lumii. Amândouă proclamă dogma păcatului originar, însă una vorbește despre decăderea firii, pusă în evidență în mod particular de răul concupiscenței, și se angajează în inteligența păcatului, cealaltă refuză să urmeze această cale de inspirație augustiniană care ar tinde spre rănirea liberului arbitru al omului și păcatul originar nu consistă decât în privarea harului propriu zis al înălțării la nivel supranatural."[57]

Este o realitate că noi ca fiinţe umane suntem înclinaţi spre rău. Răul este mult mai

- uşor

---

[55] Elena Scurtu, Ziarul Lumina pe 5 aprilie 2023 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/de-ce-lumea-aluneca-in-pacat-179697.html (accesat pe 16.12.2023).

[56] A se vedea Bogdan Constantin Taifas, *Bunătatea și existența răului în lume: contradicție sau complementaritate* (Iași, 2020).

[57] Athanase Sage, „Le péché originel dans la pensée de saint Augustin, de 412 a 430", în: *Revue des études augustiniennes*, 1968, p. 75-112 apud http://lucyquebec.eklablog.com/sfantul-augustin-reflectii-despre-pacatul-originar-a85957096 (accesat pe 16.12.2023).

- şi mai facil

de făcut decât binele. Acest lucru evident că nu poate să ne lase indiferenţi. Trebuie să ştim cât de mult ajungem să fim influenţaţi de concupiscenţă. De ce? Fiindcă este bine să ştim că concupiscenţa este cum va un fel de influenţă

- ancestrală,
- primordială
- şi străveche

pe care fiecare dintre noi o simţim la un moment dat în viaţa noastră. Acesta fiindcă se poate spune că păcatul strămoşesc a ajuns să modifice cumva starea noastră ontologică. Aceasta fiindcă el ne-a făcut din meniţi spre nemurire, muritori.[58]

Prin urmare concupiscenţa poate fi

- o înclinaţie,
- o predispoziție,
- o tendință
- şi o aplecare

spre rău şi facerea lui. Ceea ce este mai trist este că unii sunt absorbiţi total de aceasta şi evident că vor ajunge să fie dominaţi

- total
- şi deplin de concupiscenţă.

Gânditoarea creştin ortodoxă Elena Scurtu spunea în acest sens: „ca noțiune, „păcatul originar" sau „păcatul strămoșesc" este primul păcat omenesc săvârșit de protopărinți. Toți cei de o ființă cu Adam și Eva, născuți din ei, adică tot neamul omenesc, se nasc cu acest păcat. Păcatul, sălășluindu-se și făcând parte din ființa lui Adam, face parte din ființa întregului neam omenesc (Romani 5, 19). Prin neascultare și cădere, omul a început să cunoască o multitudine de păcate în care cade pradă sensibilității lumii, ajungând la o multiplicare a acestora în forme variate.

Este important de observat că această aplecare spre cele sensibile, această practică a săvârșirii păcatului nu încetează nici în cel renăscut prin Botez. El cade într-o stare de imoralitate prin săvârșirea continuă a păcatului. În același timp, el este în imposibilitatea de a mai cunoaște rațiunile lucrurilor cu mintea sa slăbită de păcat. Ființa sa este cuprinsă de o alterare morală, căci primul păcat a însemnat deschiderea sa spre imensul ocean al senzualității pătimașe, care oferă omului o satisfacere a aprinderilor sale concupiscente, lipsite de o judecată rațională. Păcatul devine o prezență ontologică în viața omului. Formele sale au crescut de la cele mai simple la cele mai variate."[59]

Trebuie să ştim însă că concupiscenţa şi păcatul originar nu sunt unul şi acelaşi lucru. Păcatul originar este unul care ne-a făcut să ne pierdem nemurirea la care eram meniți de Dumnezeu. Concupiscența este mai mult o

- rămășiță,
- urmare
- şi consecinţă

a păcatului strămoşesc care necesită

- nevoință,
- asceză,
- post
- şi rugăciune

pentru a putea să fie depășită.[60]

Evident că cel mai bine concupiscenţa poate să fie văzută în sexualitate. Sunt mai mulți care sunt adevăraţi *prădători sexuali* sau mai bine spus oameni care nu mai judecă şi gândesc cu mintea ci cu sexualitatea. Prădătorul sexual vede sexual opus nu ca pe cea care poate fi iubit

- sincer
- şi dezinteresat

---

[58] A se vedea Teofil Lemnotzi, *Păcatul: vinovăţie sau întristare? A trecere prin tragismul existenţei omeneşti* (Galaţi, 2013).

[59] Elena Scurtu, Ziarul Lumina pe 5 aprilie 2023 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/de-ce-lumea-aluneca-in-pacat-179697.html (accesat pe 16.12.2023).

[60] A se vedea Ioan Buliga, *Robia păcatului şi bucuria eliberării* (Editura Cartea Ortodoxă, 2015).

ci mai mult ca o modalitate de satisfacţie a plăcerilor. Sexul opus nu mai este în acest sens o persoană creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu ci mai mult o modalitate a plăcere instinctuală. Se poate vedea aici cât e departe poate să ducă lucrurile concupiscenţa. Totuşi este bine să ştim că concupiscenţa nu este ceva care este dincolo de libertatea omului. Gânditoarea creştin ortodoxă Elena Scurtu spunea în acest sens: „un lucru semnificativ în ceea ce privește momentul sau posibilitatea primilor oameni de a greși este calitatea constituțională a firii umane de a fi liberă. Pentru că sunt liberi și conștienți de ceea ce fac, ei primesc poruncă. Unui animal sau robot nu îi poți porunci sau legifera acțiunile, „animalele trăiesc după legea instinctului, omul după legea libertății. Aici stă toată puterea și gloria omului, toată mărirea, dar și căderea lui" (Ilarion V. Felea, *Religia culturii*, 1994, p. 15). Omul, în virtutea voinței sale și rațiunii, alege, gândește și acționează moral. Având libertate, omul nu a știut să dispună judicios de ea. „Paradoxul libertății umane constă în faptul că omul prin propria sa libertate a renunțat la libertatea față de lume, devenind robul lumii și introducând suferința în propria sa ființă și în ființa cosmosului întreg" (Dumitru Popescu, *Teologie și cultură*, 1993, p. 144)."[61]

Facem mult mai uşor răul decât binele şi fiindcă suntem susţinuţi de diavol la acest lucru. Ştim că din primele zile ale umanităţii diavolul

- a voit,
- a căutat
- şi a încercat

să ne convingă de faptul că răul este o alternativă mult mai

- bună
- şi frumoasă

decât binele.

Concupiscenţa ajunge să ne instaleze în noi prin libera noastră alegere. Alegem să facem rău şi în cele din urmă ajungem să ne transformăm în persoane ale răului în care acesta a devenit o a doua natură din noi. Despre acest paradox al concupiscenţei Sfântul Ioan Damaschinul spunea: „legea minții mele, adică conștiința, se bucură de legea lui Dumnezeu, adică de poruncă și o voiește. Legea păcatului, însă, adică ispita care vine prin legea cea din mădulare, adică prin pofta trupului, prin înclinația, prin mișcarea și prin partea irațională a sufletului, luptă în virtutea firii mele compuse, contra legii minții mele, adică a conștiinței și mă face prizonier pe mine, care voiesc legea lui Dumnezeu și care o iubesc, și care nu vreau păcatul."[62]

S-a spus de mai mulţi sfinţi părinţi că păcatul des săvârşit ajunge să devină o patimă sau mai bine spus o a doua natură. Când păcatul a ajuns o a doua natură în noi evident că suntem persoane concupiscente. Atunci nu mai facem noi alegerile ci mai bine spus demonii care ne stăpânesc ajung

- să aleagă,
- să decidă,
- să hotărască
- şi să ne controleze

total şi deplin.

Este clar că demonii se folosesc de concupiscenţă ca de o inerţie a fiinţei umane. Este vorba de o inerţie care ne duce spre rău şi spre ceea ce este corupt. Tot gânditoarea creştin ortodoxă Elena Scurtu spunea în acest sens: „păcatele, în general, cele cu voie și cele fără voie, aduc în discuție atât păcatele personale, cât și bagajul concupiscent cu care se naște omul, bagaj moștenit începând de la protopărinții edenici până la părinții biologici, bagaj care marchează ființa umană, de o intensă energie negativă, ce întunecă acțiunea rațională a persoanei. Astfel, după cum Adam și Eva pot fi priviți ca primii răspunzători, prin păcatele lor, de toate relele care afectează omenirea (îndeosebi boala, suferința și moartea), tot așa și ceilalți oameni, care, în urma lor au păcătuit și ei, devin împreună răspunzători pentru această situație."[63]

Din afirmaţia de mai sus se poate deduce că noi oamenii suntem unii care prin păcatele noastre nu facem decât

- să contribuim
- şi să lărgim

---

[61] Elena Scurtu, Ziarul Lumina pe 5 aprilie 2023 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/de-ce-lumea-aluneca-in-pacat-179697.html (accesat pe 16.12.2023).

[62] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica*, (București, 1993), p. 192.

[63] Elena Scurtu, Ziarul Lumina pe 5 aprilie 2023 apud https://ziarullumina.ro/teologie-si-spiritualitate/theologica/de-ce-lumea-aluneca-in-pacat-179697.html (accesat pe 16.12.2023).

păcatul strămoşesc făcut de Adam şi Eva. Părintele Arhimandrit Ioachim Pârvulescu ne avertizează în acest sens: „în aceleaşi păcate poate cădea şi un simplu cerşetor sau un muncitor, ca şi un savant sau mare demnitar. Pornirile spre a păcătui există în acelaşi fel la toţi oamenii, datorită alterării fiinţei umane în urma păcatului lui Adam. Deci, cu înclinaţia spre păcat, se naşte genealogic fiecare om muritor de acest pământ.

Păcatul este o infidelitate şi o nedreptate faţă de Dumnezeu şi semenii pe noştri. Păcatul a existat de când este omenirea, există şi va exista cât va dura omenirea. Indiferent de civilizaţie, ştiinţă sau tehnică, interiorul omului, cu păcatele sau virtuţile lui, a rămas acelaşi.

Păcatul făcut cu 5.000 de ani în urmă este acelaşi cu cel pe care-l facem noi oamenii azi. Religia, de-a lungul mileniilor, a avut rolul acesta de a-l disciplina pe om, de a-l feri de păcat. În aceleaşi păcate poate cădea şi un simplu cerşetor sau un muncitor, ca şi un savant sau mare demnitar. Pornirile spre a păcătui există în acelaşi fel la toţi oamenii, datorită alterării fiinţei umane în urma păcatului lui Adam. Deci, cu înclinaţia spre păcat, se naşte genealogic fiecare om muritor de pe acest pământ. **Însă disciplinarea biologicului, schimbarea traiectoriei tentaţiei, canalizarea energiei înmagazinate în fiinţa noastră pot fi foarte uşor controlate cu ajutorul harului Duhului Sfânt din Sfintele Taine ale Bisericii noastre Ortodoxe. Deci numai Biserica, prin Sfintele Taine, cu ajutorul preotului, poate salva omenirea.”**[64]

Doi patrologi creştin ortodocşi dialogau.

- Ştii ce?
- Ce?
- Există un farmec al scrierile sfinţilor părinţi.
- Oare?
- Da.
- Cum?
- Sfinţii părinţi te îndreaptă spre dimensiunea harului.
- Prin scrierile lor?
- Da.
- Aşa este.
- Evident.
- Că tot suntem aici.
- Ce este?
- Ce spun sfinţii părinţi despre concupiscenţă?
- A început odată cu păcatul strămoşesc.
- Se poate acest lucru?
- Ştii cum este?
- Cum?
- În termeni mitologici păcatul strămoşesc este Cutia Pandorei.
- De ce?
- Cum din deschiderea Cutiei Pandorei au ieşit toate relele pe pământ aşa a avut loc cu păcatul strămoşesc.
- Este destul de plastică comparaţia.
- Nu cred în mitologie dar multe concepte mitologice au conotaţii creştin ortodoxe.
- Aşa este.
- Vezi?
- Şi cât crezi că ajunge concupiscenţa să ne influenţeze?
- Asta depinde de persoană.
- De ce?
- Pe unii îi influenţează total.
- Şi pe alţii parţial?
- Da.
- Înţeleg.
- Mă bucur.
- Dar cum să faci să nu te mai influenţeze deloc.
- Există o metodă.

[64] Arhimandritul Ioachim Pârvulescu, *Sfânta Taină a Spovedaniei pe înţelesul tuturor*, Mănăstirea Lainici – Gorj, 1998, Editura Albedo, pp. 60-61 apud https://doxologia.ro/pacatul-o-infidelitate-o-nedreptate-fata-de-dumnezeu-de-semenii-nostri (accesat pe 16.12.2023).

- Care?
- Discernământul..
- Discernământul?
- Da.
- De ce?
- El îți spune când trebuie să te oprești.
- Nu înțeleg.
- Te voi face să înțelegi.
- Chiar te rog.
- Îți voi spune o întâmplare din viața Sfântului Ioan Hrisostom.
- Te ascult.
- Doi cunoscuți ai Sfântului Ioan Hrisostom se certau într-o zi.
- Ce păcat.
- Și ce și-a spus sfântul?
- Ce?
- Ce ar fi să îi împac?
- Și a reușit?
- Nu.
- De ce?
- Cei doi chiar se urau.
- Înțeleg.
- Sfântul a încercat prin mai multe metode să îi împace.
- De ce nu a devenit mai dur?
- A devenit.
- Și?
- Fără nici un rezultat.
- Și ce a urmat?
- Urma să meargă să facă liturghia.
- Și?
- Și-a dat seama că starea lui sufletească s-a stricat.
- Păi da.
- Așa că a decis ca în acea zi să nu se mai împărtășească.
- Fiindcă a fost dur cu cei doi?
- Da.
- Înțeleg.
- Deci vezi, este discernământul cel care ajunge să contracareze concupiscența.
- În ce sens?
- Când simți că ceea ce faci este rău și concupiscent conștiința te avertizează.
- Cum l-a avertizat pe Sfântul Ioan Hrisostom să nu se mai împărtășească?
- Da.
- Cred că ai dreptatea.
- Concupiscența este o înclinare lascivă din noi dar ea nu poate trece peste libertatea noastră.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Este bine să am avut această conversație cu tine.
- Despre concupiscență?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă eram nelămurit.
- Foarte bine că acum ești lămurit.
- Datorită ție.
- Ei lasă nu este nimic.
- Ești smerit.[65]

[65] Din Grigorie Comșa. *1000 de pilde pentru viața creștină* (Arad, 1929).

Avem mai sus un dialog în care ni se spune că Sfântul Ioan Hrisostom nu se lăsa pradă impulsurilor de primă dată. Când o făcea avea grijă să se autocontroleze. Ei bine trebuie să ştim că concupiscenţa ne face să nu mai avem nici un control asupra propriei persoane. Suntem conduşi şi ghidaţi doar de impulsuri carnale păcătoase. Tot părintele arhimandrit Ioachim Pârvulescu spunea în acest sens: „nici o ştiinţă sau tehnică nu poate aduce moralitatea, dimpotrivă contribuie foarte mult la depărtarea omului de Dumnezeu, de tot ceea ce este natural şi firesc. Artificialul creat de om îl orbeşte, îl duce într-un automatism stereotip, îl desfigurează şi îl robotizează. Credinţa în Dumnezeu ţine de structura intimă a persoanei umane, precum şi de fondul moral ancestral, în virtutea căruia omul năzuieşte spre bine, dreptate etc., şi când le realizează are mulţumire, satisfacţie de natură morală. Diavolul, care urăşte pe om foarte mult, îi falsifică această realitate şi îl manevrează cum vrea.

Niciun om nu poate să spună că nu ştie ce este şi ce nu este păcat. Fiecare avem conştiinţa morală, care nu este altceva decât glasul lui Dumnezeu în om şi care ne spune totdeauna când facem un lucru dacă e bine sau rău. **Cel mai important este să ascultăm de această conştiinţă morală şi Dumnezeu ne va feri de păcat**. Păcatul a avut urmări grave de la începutul creaţiei. După ce Adam a păcătuit, Dumnezeu atât de mult s-a mâniat pe el, încât pedeapsa s-a repercutat nu numai asupra lui ca om, ci şi asupra Creaţiei."[66]

Se poate vedea că păcatul a ajuns să fie unul care este moştenit de la primii oameni. Acest lucru însă nu înseamnă că noi vom ajunge să facem păcate şi răul în mod automat numai fiindcă ne naştem din Adam şi Eva. Dacă moartea a intrat în lume prin păcatul strămoşesc ceea ce trebuie să ne dăm seama este că la fel de bine natura noastră umană a devenit vulnerabilă în faţa păcatului şi a răului. Dacă protopărinţii[67] noştri nu ar fi păcătuit ei bine noi nu am fi fost slăbiţi şi nu am fi păcătuit şi înclinaţi spre rău. Acest rău concupiscent de cele mai multe ori poate să fie văzut manifestându-se chiar la popoare întregi care ales de multe oră răul sub o formă sau alta.

„Păcatul strămoşesc a adus primilor oameni pierderea harului lui Dumnezeu, adică ruperea legăturii cu Dumnezeu, cu ei înşişi si cu lumea.

Acest păcat a mai adus **slăbirea chipului lui Dumnezeu în om**, prin întunecarea în parte a puterilor sufletului şi prin înclinarea mai mult spre rău decât spre bine. Mintea se mişcă greu, deosebeşte anevoie cele ce are de cunoscut şi mai mult se depărtează decât se apropie de luminile curate ale Duhului. Ea nu mai vede decât anevoie pe Dumnezeu , priveşte mai mult spre lucrurile pieritoare, legate de viaţa trecătoare. Dar aceasta slăbire nu înseamnă ştergerea sau stingerea completa a chipului lui Dumnezeu în om. Omul n-a murit cu totul pentru cele dumnezeieşti. El s-a îmbolnăvit. Chipul lui Dumnezeu în el a slăbit, s-a întunecat.

Prin păcatul strămoşesc, primii oameni au pierdut sfinţenia, curăţia şi putinţa de a nu muri. Pierzând harul, ei au pierdut şi roadele harului. Dacă ar fi ascultat porunca, dumnezeiască, Adam şi-ar fi asigurat, cu ajutorul lui Dumnezeu, putinţa de a nu muri, la care ar fi contribuit şi pomul vieţii, de care nu s-a putut folosi, fiindcă a fost scos din Rai (Facere 3:22).

Prin păcatul lor, primii oameni şi-au pierdut liniştea desăvârşită a trupului, căci păcatul a trezit în ei pofta cărnii. Despărţiţi de cele veşnice şi lunecând spre piere, trupurile lor s-au deschis plăcerilor şi necurăţiilor. Firea întreagă s-a îmbolnăvit de păcat <prin neascultarea unuia singur>. Pierzând harul care-i acoperea, ei au fost dezbrăcaţi de înălţarea spre Dumnezeu şi de privirea directă a lui Dumnezeu.

Pedeapsa cea mai mare a păcatului a fost **moartea**, care după Sf. Apostol Pavel este **„plata păcatului"** (I Corinteni 15:22); moartea cu cele trei trepte ale ei: trupească, sufletească şi veşnică. Dumnezeu însuşi a vestit primilor oameni că vor muri, daca nu vor asculta porunca (Facere 2:17). Neascultând-o, pedeapsa lor a fost moartea. Nu trebuie să se creadă ca Adam şi Eva şi-au atras această pedeapsă pentru că au mâncat dintr-un anumit pom purtător de nenorociri şi de moarte, ci numai pentru că au călcat porunca dumnezeiască."[68]

Este evident că dacă prin păcatul neascultării a venit în lume o durere aşa de mare cum este moartea, mai multe alte lucruri au ajuns să se instaleze în natura umană cel puţin la nivel potenţial. Unul dintre aceste lucruri la fel de bine este şi concupiscenţa. Dacă ne vom uita mai bine în jurul nostru vom vedea că oamenii fac răul:

- uşor,
- rapid,
- imediat
- şi de cele mai multe ori fără remuşcări.

---

[66] Arhimandritul Ioachim Pârvulescu, *Sfânta Taină a Spovedaniei pe înţelesul tuturor*, Mănăstirea Lainici – Gorj, 1998, Editura Albedo, pp. 60-61 apud https://doxologia.ro/pacatul-o-infidelitate-o-nedreptate-fata-de-dumnezeu-de-semenii-nostri (accesat pe 16.12.2023).
[67] A se vedea Stephen Greenblatt, *Adam şi Eva: mărire şi decădere* (Bucureşti, 2023).
[68] https://unsufletortodox.wordpress.com/2014/05/19/care-au-fost-urmarile-pacatului-stramosesc/ (accesat pe 16.12.2023).

Răul de multe ori – sub o formă sau alta – a ajuns să fie o a doua natură pentru mai mulți dintre noi. Este evident că trebuie să ne opunem răului şi să ajungem să îl eradicăm din viața noastră. După cum am spus nu se poate să ajungem să înțelegem concupiscența fără de legătura ei cu păcatul strămoşesc. Sfântul Iosif Isihastul spunea în acest sens: „Este păcatul pe care l-a săvârşit protopărintele în grădina Edenului, acolo unde l-a aşezat Ziditorul. Omul, care nu avea simțul păcatului, era drept şi lipsit de răutate; el trebuia să fie încercat, în calitatea sa de existență liberă şi rațională, ca să hotărască în mod conştient relația sa cu Dumnezeu. Iar pentru a dovedi aceasta, trebuia să asculte de porunca de a nu mânca din rodul lemnului (pomului) cunoştinței binelui şi răului. Omul a încălcat porunca şi a trădat încrederea sa în voia lui Dumnezeu.

Această faptă a provocat o triplă vinovăție a protopărinților. Prima, neascultarea de Cel ce a dat porunca; a doua, fapta nedreaptă de nesăbuință sau obrăznicie, de nerecunoştința şi nemulțumirea față de binefăcătorul Ziditor; a treia, lucrarea irațională, de vreme ce cunoşteau că din călcarea poruncii se va ivi moartea. Motivul principal al apostaziei omului este dorința de independență, dorința de egalitate cu Dumnezeu, care cu viclenie a fost sugerată de diavol. Au crezut că vor ajunge ei înşişi dumnezei şi, prin urmare, de sine stătători, însă au devenit asemenea cu Satan, care i-a înşelat. Astfel s-a adeverit cuvântul Ziditorului: „Căci în ziua în care veți mânca din el (din fruct) veți muri negreşit" (Facerea 2, 17)."[69]

Este bine să ştim că primii oameni au aspirat să fie dumnezei. Acest lucru evident că a creat un mare hiat în ființa umană. Acesta fiindcă ştim că o astfel de dorință nu numai că este derizorie dar la fel de bine

- absurdă,
- ridicolă,
- irațională
- şi distructivă.

Prin această dorință omul a ajuns să lase loc lucrării diavolului asupra sa. Este diavolul care este autor al acestei concupiscențe ce poate să fie simțită la nivel de umanitate. Prin concupiscență de fapt omul se vrea independent de Dumnezeu ca unul care poate să fie fericit şi împlinit şi fără de El. putem să vedem aici cât de

- gravă,
- tristă
- şi nefericită

este concupiscența.

Concupiscența cu răul a omului vine astfel din vremurile ancestrale ale lui Adam şi Eva când ei au ales să se separe de Dumnezeu şi să încerce să îşi creeze un drum în viață fără de El. Sfântul Iosif Isihastul spunea în acest sens: „prin păcatul său, omul a căzut foarte de sus. Consecințele au fost tragice. A pierdut darurile harului Sfântului Duh, pe care îl avea „chipul lui Dumnezeu" din om şi prin care ar fi putut să-şi împlinească scopul existenței sale, asemănarea cu Dumnezeu. Prin tăierea sa de la izvorul vieții veşnice a pierdut posibilitatea nemuririi, a nestricăciunii şi a neschimbabilității. Nu a fost distrus în întregime, aşa cum învață protestanții, nici nu a rămas neatins, aşa cum învață romano-catolicii. După căderea sa, omul are în sine noțiunea de bine şi poate să lucreze virtutea.

Firea adamică s-a pervertit în întregime. A căzut în silnicia (necesitatea) stricăciunii şi a morții. Patimile, poftele şi pornirile l-au invadat pe om. Mintea, lipsită de izvorul luminii celei adevărate, s-a întunecat, a căzut în înşelare şi s-a închinat „făpturii în locul Făcătorului". Sau, ca să-l cităm pe psalmist: „Omul, în cinste fiind, n-a priceput; alăturatu-s-a dobitoacelor celor fără de minte şi s-a asemănat lor" (Psalmi 48, 12)."[70]

Este concupiscența cea care ne face să ne pierdem simțul binelui şi să ajungem să fim unii care să mergem după rău şi tot ceea ce este pervertit. Înțelegem că omul prin concupiscență ajunge să fie unul care nu mai este rațional ci mai mult merge după tot ceea ce este animalic în sine.[71]

Păcatul strămoşesc şi după el restul păcatelor umanității au adus

- o slăbire,
- o întunecare,
- o pervertire
- şi o stricare

a naturii umane. Pe aceasta o denumit ca fiind concupiscență. Am putut vedea că chiar Sfântul apostol Pavel a recunoscut şi s-a luptat cu concupiscența din firea sa umană.

---

[69] Gheronda Iosif Vatopedinul, *Dialoguri la Athos*, traducere din limba greacă şi note de Nicuşor Deciu, Editura Doxologia, Iaşi, 2012, pp. 16-19 apud https://doxologia.ro/dialoguri-la-athos-6-ce-este-pacatul-stramosesc-care-sunt-urmarile-lui (accesat pe 16.12.2023).
[70] Idem.
[71] A se vedea Radu Teodorescu, *Raționalul și raționalitatea în religie creștin ortodoxă* (Cugir, 2014).

Ceea ce este sigur este că atunci când simţim că concupiscenţa – operă a diavolului în cele din urmă – ne dă târcoale trebuie să ne opunem şi să luptăm cu ea. La fel de bine şi Sfântul Iosif Isihastul spunea că se poate simţii concupiscenţa în noi: „fiecare om, prin naşterea sa, este legat de firea primului om. Poartă, aşadar, firea stricată a lui Adam, care a fost predată morţii. Din pricina acestei unităţi a firii omeneşti se transmite prin moştenire păcatul strămoşesc.

Apostolul Pavel descrie propria noastră tragedie spunând: „Prin neascultarea unui om s-au făcut păcătoşi cei mulţi" (Romani 5, 19). Şi iarăşi scrie în altă parte: „Printr-un om a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea" (Romani 5, 12). Iar descriind pervertirea firii de după cădere, spune: „Pentru că ceea ce fac nu ştiu; căci nu săvârşesc ceea ce voiesc, ci fac ceea ce urăsc [...]. Dar acum nu eu fac acestea, ci păcatul care locuieşte în mine" (Romani 7, 15.17). Mica descriere făcută prin cuvintele Apostolului Pavel dovedeşte întreaga pervertire pe care a provocat-o greşeala protopărinţilor şi pe care a vindecat-o Domnul nostru prin prezenţa Sa aici pe pământ."[72]

Concupiscenţa apare acolo unde există un mare gol de har. Iată de ce trebuie să ne străduim şi să obţinem har. Aceasta fiindcă este clar că

- harul
- şi concupiscenţa

nu pot exista în aceiaşi persoană.[73]

La fel de bine Iisus a venit în această lume şi pentru a ne vindeca de concupiscenţa păcatului. Aceasta fiindcă după cum am putut vedea mai sus păcatul strămoşesc a adus cu sine un fel de înclinare a omului spre păcat şi spre răutate. Uneori această inclinare concupiscentă spre păcat şi rău este atât de mare că omul nu poate să reziste singur împotriva ei. Este nevoie de Hristos şi a harul său pentru ca omul să ajungă să iese din sfera de influenţă a concupiscenţei.

Teologic este bine să ştim că concupiscenţa este o alternativă potenţială care se află în fiecare din noi cei născuţi din Adam şi Eva. Dacă suntem

- neatenţi,
- nepăsători
- şi ignoranţi

această concupiscenţă va ieşii şi va ajunge să ne domine viaţa. Este plină lumea de

- dependenţi de alcool,
- narcomani,
- lacomi la mâncare
- şi avari

pentru care sensul vieţii lor este păcatul şi răul. Părintele Paul Gheorghe Matei spunea în acest sens: „faptul că păcatul a fost grav și că a avut urmări se vede încă din momentul în care a fost încălcată porunca dumnezeiască, încălcare care a însemnat totodată și **ruperea comuniunii omului cu Dumnezeu**. Căderea în păcat a primilor oameni a dus la cunoașterea celor ce țin de partea trupească, materială: „*atunci li s-au deschis ochii la amândoi și au cunoscut că erau goi, și au cusut frunză de smochin și și-au făcut acoperăminte*" (Fac. 3,7).

Schimbarea veşmântului luminos cu hainele sau tunicile din piele constituie o altă consecinţă directă a păcatului strămoșesc: „*Apoi a făcut Domnul Dumnezeu lui Adam și femeii lui îmbrăcăminte de piele și l-a îmbrăcat*." (Fac. 3,21)

Însă cea mai gravă consecință a păcatului este **moartea**, fiindcă: „*plata păcatului este moartea*" (Rom. 6,23), întrucât prin păcat omul a rupt relația cu izvorul vieții – Dumnezeu – și **a pierdut harul dătător de viață**, **primind** în schimb **stricăciunea** care alterează strălucirea chipului.

Consecințele prezentate mai sus constituie aspectul material al păcatului strămoșesc. Păcatul adăugat la firea umană devine pentru om o a doua fire și de aceea este făcut cu multă ușurință, firea fiind aplecată spre păcat, spre cele ce o duc la pieire neexistență. Aspectul formal al păcatului strămoșesc și vina pentru păcat așează responsabilitatea umană în fața dreptății, a justiției divine."[74]

Concupiscenţa prin urmare este înclinare spre păcat pe care o moştenim cu toţii cei care ne naştem din Adam şi Eva. Totuşi nu trebuie să o privim cu ochi fatalişti. Aceasta fiindcă oamenii

---

[72] Gheronda Iosif Vatopedinul, *Dialoguri la Athos*, traducere din limba greacă și note de Nicușor Deciu, Editura Doxologia, Iași, 2012, pp. 16-19 apud https://doxologia.ro/dialoguri-la-athos-6-ce-este-pacatul-stramosesc-care-sunt-urmarile-lui (accesat pe 16.12.2023).

[73] A se vedea Radu Teodorescu, *Experienţe ale harului în spiritualitatea creştin ortodoxă* (Cugir, 2021).

[74] Preot Paul Gheorghe Matei https://revistaortodoxa.ro/?p=3987 (accesat pe 16.12.2023).

- buni,
- morali
- şi drepţi

pot ajunge să învingă concupiscenţa şi să se ridice deasupra ei.

Despre starea lui Adam înainte de cădere un părinte de la Muntele Athos spunea: „în Rai primul om era împodobit cu minte sănătoasă, inimă curată și voință liberă. El nu era însă desăvârșit, căci desăvârșirea se câștigă prin încercare și deprindere. Ea constă în curăția păstrată prin împreună-lucrarea chipului cu harul de la început. Firea omenească era înfrumusețată prin părtășia ei cu Duhul Sfânt (Fac. II, 7). Numai această părtășie îi asigură lumina sfințeniei și apropierea de Dumnezeu. Mintea lui Adam era într-o continuă înălțare minunată spre Dumnezeu, trupul era liniștit, ferit de orice plăcere vinovată. Nu era încă în el frământarea mișcărilor neorânduite."[75]

Doi poliţişti discutau într-o zi.

-.Ştii ce?

- Este un lucru de care de mai multă vreme am ajuns să îl observ.
- Care?
- Există în firea umană o înclinaţie spre rău.
- Oare?
- Da.
- Cum aşa?
- Omul face răul mult mai uşor decât binele.
- Crezi?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă omul este cumva obişnuit cu răul.
- Dar răul este numai o iluzie.
- Aşa este.
- Şi atunci?
- Nu subestima niciodată puterea iluziei.
- Crezi?
- Da.
- Bine.
- Zilele astea mă uitat la deţinuţi.
- Şi?
- Cu toţii sunt înclinaţi spre rău.
- Mie îmi spui.
- Este ca şi cum au ajuns să se obişnuiască cu rău.
- Nu ştiu ce să spun.
- Să crezi ce spun eu.
- Bine.
- Am găsit că creştinismul ortodox are şi un termen pentru înclinaţia omului spre rău.
- Care?
- Concupiscenţă.
- Am auzit de el.
- Da?
- da, dar vag.
- Înţeleg.
- Şi ce este de făcut cu concupiscenţa?
- Trebuie să ne lupţi cu ea.
- Poate fi învinsă?
- Da.
- Asta este o veste bună.
- O să îţi spun o mică poveste în acest sens.

[75] Un părinte de la Muntele Athos https://marturieathonita.ro/despre-pacatul-stramosesc/ (accesat pe 16.12.2023).

- Chiar te rog.
- Marele om de stat american Benjamin Franklin a făcut o vizită la Paris.
- În Franța?
- Da.
- Și?
- După ce a stat mai multe ore pe străzile Parisului s-a întâlnit cu oficiali orașului.
- Frumos.
- Un oficial i-a spus.
- Ce?
- Domnule Franklin este o onoare să vă avem aici la Paris.
- Plăcerea este de partea mea.
- Aş vrea să vă întreb ceva.
- Ce?
- Am observat că v-ați plimbat mai multe ore prin Paris.
- Aşa este.
- Ce ați remarcat în acest oraș?
- Este ceva ce am remarcat.
- Ce anume?
- Închisorile din Paris sunt închise zi şi noapte şi sunt pline. Bisericile voastre sunt deschise zi şi noapte şi sunt goale.
- Ce frumos!
- Este ce a spus Benjamin Franklin.
- Şi ce vrei să îmi spui cu această poveste?
- Benjamin Franklin avea dreptate.
- Adică?
- Dacă vrei să învingi concupiscența din tine trebuie să te lupți cu ea.
- Cum?
- Vrei să o spun mai simplu?
- Da.
- Să devii un bun creştin ortodox.
- Crezi?
- Da.
- Cred că ai dreptate.
- Cu cât bisericile sunt mai pline cu atât mai mult concupiscența din lume scade.
- Sunt de acord.
- Ceea ce este mai trist este că sunt mulți care cad pradă concupiscenței.
- Şi renunță la luptă?
- Da.
- Este aşa de trist.
- Evident că este.
- Vestea bună este că concupiscența poate fi înfrântă.
- Aşa este.
- Sunt mulți care nu sunt conştienți de concupiscența care există în natura umană.
- Fiindcă sunt ignoranți.
- De ce?
- Multe păcate se nasc din ignoranță.
- Crezi?
- Da.
- Ştii ceva?
- Ce?
- Această discuție m-a ajutat mult.
- În ce sens?
- Mi-a lămurit mai multe lucruri.[76]

[76] Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde creștin ortodoxe* (Arad, 1929).

Observația lui Benjamin Franklin este valabilă și pentru zilele noastre: acolo unde bisericile se golesc sunt mari șanse ca închisorile să fie pline. Acest lucru ne spune de fapt și despre care este dinamica concupiscenței din lumea noastră: facem și ne complăcem mult mai ușor cu răul decât cu binele. Evident că nu se mai putea vorbii de concupiscență dacă primii oameni nu cădeau în păcat. Un părinte de la Muntele Athos spunea: „sfințenia primilor oameni nu era desăvârșită, dar ea nu era nici numai o stare de nepăsare și neștiință copilărească, așa cum pretind unii, ci o stare de nevinovăție și nerăutate. Îmbrăcați în haina Duhului Sfânt, primii oameni n-aveau pofta trupului. De aceea nu simțeau nevoia de a se acoperi. Ei se acopereau cu harul divin. S-au acoperit cu harul, adică cu acoperământul nemuririi, cât timp au fost aproape de Dumnezeu. Adam și Eva trăiau în Rai ca îngerii, deci fără trebuința îmbrăcămintii. Scriptura zice : "Erau amândoi goi și nu se rușinau" (Fac. II, 25). Neascultarea și păcatul nesăvârșindu-se încă, ei erau îmbrăcați în mărirea cea de sus. De aceea nu se rușinau. După călcarea poruncii însă, a venit rușinea și cunoașterea goliciunii. Adam apare înzestrat cu o uimitoare ușurintă de cunoaștere și cu o înțelepciune deosebită. Din primele clipe ale facerii lui, el se înfățișează cu o minte ageră, ca unul care păstra în el lumina limpede și curată, dată lui de Dumnezeu, și-și menține vrednicia neatinsă a firii. Harul care punea pe Adam în legătură cu Dumnezeu l-a înzestrat cu puterea ca el să dea nume făpturilor supuse lui: "Și a pus Adam nume tuturor dobitoacelor și tuturor păsărilor cerului și tuturor fiarelor pământului? (Fac. II, 20). În limbă, adică în puterea de a vorbi, pe care o capătă Adam, odată cu zidirea lui, se arată firea rațională a omului. Primii oameni, înainte de păcat trăiau o viață fericită. Ei n-au fost zidiți nici nemuritori, nici muritori, ci în stare de a ajunge, fie la moarte, fie la nemurire, după ascultarea sau neascultarea lor față de porunca lui Dumnezeu.[77]

CAPITOLUL 4

TOTUȘI CONCUPISCENȚA NU POATE TRECE PESTE LIBERUL ARBITRU AL OMULUI

Ceea ce am spus în rândurile de mai sus este că păcatul strămoșesc a afectat natura umană în sensul că

- a slăbit-o
- și a întunecat-o.

Totuși omul are voință și concupiscența – deși există potențial în natura umană – nu poate trece peste liberul arbitru al omului. Acest lucru este bine să îl avem în vedere când vorbim de concupiscență fiindcă sunt mulți care cred că de fapt ea este un fel de karmă hindusă. Știm că karma este un destin fatalist ce nu poate să fie schimbat de om indiferent ce ar face. La fel de bine grecii antici credeau în moira ce era un destin hotărât de zei care nu putea să fie schimbat de om.

Concupiscența este o realitate a ființei umană însă ea nu înseamnă predestinație. Ceea ce trebuie să știm este că Dumnezeu nu predestinează pe nimeni la păcat și răutate. Un părinte de la Muntele Athos spunea în acest sens: „ceea ce se poate spune, este că păcatul acesta pe care-l moștenim din tată în fiu, prin nașterea firească, nu ni se socotește ca păcat al nostru, personal, ci ca o stare păcătoasă, ca o înclinare spre păcat, izvorâtă din călcarea poruncii dumnezeiești și care este egală cu păcatul în fața legii lui Dumnezeu. Pentru ca această stare păcătoasă este egală cu păcatul însuși, Biserica a rânduit botezul copiilor, care nu au păcatele celor vârstnici, dar care totuși, moștenesc aplecarea spre păcat, care vine de la Adam (Fac. VII, 20 ; II Cron. VI, 36; Iov IV, 17-19; XIV, 4; XV, 14-16; XXV, 4; Psalm. XIII,. 1.3; L, 6; LII, 2-4; LVII, 3-4; Prov. XXX, 9; Eci. VII, 20; Sirah XXV, 23, 27; Rom. III, 10-12; V, 12-19; Iac. III, 2; I Ioan I, 8)."[78]

Este clar că concepția creștin ortodoxă despre concupiscență nu este una

- fatalistă,
- tragică
- și dramatică.

Din contră, concupiscența nu poate trece peste liberul arbitru. Ca să fim mai plastici concupiscența este în om asemenea talentului unui pictor. Deci pictorul are talent, dacă el nu vrea să picteze ei bine nimeni nu îl poate obliga să își manifeste talentul de pictor.[79]

Că sunt mulți care ales să se lasă pradă concupiscenței ne-o spune starea actuală a lumii în care putem să vedem

---

[77] Un părinte de la Muntele Athos https://marturieathonita.ro/despre-pacatul-stramosesc/ (accesat pe 16.12.2023).
[78] Idem.
[79] A se vedea Radu Teodorescu, *Libertatea: un vechi ideal creștin ortodox* (Cugir, 2018).

- războaie,
- crime în serie,
- păgânism,
- violență,
- agresivitate,
- ură,
- perversiune
- și dezmăț.

Toate acestea ne fac conturul concupiscenței care nu este o fantezie şi o iluzie ci o realitate distructivă. „Păcatul strămoșesc a adus primilor oameni pierderea harului lui Dumnezeu, adică ruperea legăturii cu Dumnezeu, cu ei înșiși și cu lumea. Acest păcat a mai adus slăbirea chipului lui Dumnezeu în om, prin întunecarea în parte a puterilor sufletului și prin înclinarea mai mult spre rău decât spre bine. Mintea se mișca greu, deosebește anevoie cele ce are de cunoscut și mai mult se depărtează decât se apropie de luminile curate ale Duhului. Ea nu mai vede decât anevoie pe Dumnezeu , privește mai mult spre lucrurile pieritoare, legate de viața trecătoare. Dar această slăbire nu înseamnă ștergerea sau stingerea completă a chipului lui Dumnezeu în om. Omul n-a murit cu totul pentru cele dumnezeiești. El s-a îmbolnăvit. Chipul lui Dumnezeu în el a slăbit. Prin păcatul strămoșesc, primii oameni au pierdut sfințenia, curăția și putința de a nu muri. Pierzând harul, ei au pierdut și roadele harului. Dacă ar fi ascultat porunca dumnezeiască, Adam și-ar fi asigurat, cu ajutorul lui Dumnezeu, putința de a nu muri, la care ar fi contribuit și pomul vieții, de care nu s-a putut folosi, fiindcă a fost scos din Rai (Fac. III, 22)."[80]

Este clar că Dumnezeu ne-a menit spre nemurire. Concupiscența a apărut ca un fel de substrat al tendinței omului spre nemurire. Prin nemurire evident că fericirea omului ar fi fost veşnică. Ori acum fericirea lui este

- temporară
- și limitată.

Pentru a umple acest gol creat de păcat ei bine omul ajunge să se consoleze cu plăcerile oferite de concupiscență. Aceasta fiindcă este bine să ştim că acolo unde sunt patimi şi plăcere pătimaşă există şi concupiscență. Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă sunt mulți care nu cred în concupiscență deși sunt sclavii ei.[81]

Concupiscența este o temă destul de neglijată în zilele noastre când sunt mulți care susțin că viața nu trebuie să fie teoretizată ci ea trebuie să fie trăită fără alte semne de întrebare. „Prin păcatul lor, primii oameni și-au pierdut liniștea desăvârșită a trupului, firea întreagă s-a îmbolnăvit de păcat "prin neascultarea unuia singur". Pedeapsa cea mai mare a păcatului a fost moartea, care după Sf. Apostol PAVEL este "plata păcatului" (Rom. VI, 23 ; I Cor. XV, 22); moartea cu cele trei trepte ale ei: trupească, sufletească și veșnică. Dumnezeu Însuși a vestit primilor oameni că vor muri, dacă nu vor asculta porunca (Fac. II, 17). Neascultând-o, pedeapsa lor a fost moartea. Nu trebuie să se creadă că Adam și Eva și-au atras această pedeapsă pentru că au mâncat dintr-un anumit pom purtător de nenorociri și de moarte, ci numai pentru că au călcat porunca dumnezeiască."[82]

Evident că în lumea noastră care este

- progresistă,
- evoluționistă
- și umanistă

în nici un fel nu se crede că primii oameni ar avea vreo legătură cu concupiscența pe care o vedem în jurul nostru atât de

- crud,
- cras
- brutal
- și animalic.

Concupiscența este adevărat că trebuie să ne preocupe însă nu trebuie să ne obsedeze fiindcă acest lucru nu ne este benefic. Ceea ce ne spune concupiscența este că răul nu este numai

- individual

[80] Un părinte de la Muntele Athos https://marturieathonita.ro/despre-pacatul-stramosesc/ (accesat pe 16.12.2023).
[81] A se vedea Sava Aghioritul, *Patimi și depresie. Cum se vindecă depresa* (Galați, 2014).
[82] Un părinte de la Muntele Athos https://marturieathonita.ro/despre-pacatul-stramosesc/ (accesat pe 16.12.2023).

- ci la fel de bine şi colectiv.

Indirect adevărul este că concupiscența a venit de la diavol. „Planurile (programele) lui Dumnezeu de funcționare a creației în vederea îndumnezeirii ei, au fost alterate de Vicleanul prin virusul înșelător al minciunii cosmetizate și prezentate ca adevăr absolut. Șarpele cel șmecher, criminal și mincinos, tatăl minciunii (In 8,44), s-a prezentat Evei ca deținătorul adevărului, făcându-l indirect pe Dumnezeu mincinos. Diavolul a accesat dialogul cu Eva cu o întrebare eronată: ”de ce a spus Dumnezeu să nu mâncați din nici un pom din grădină” (Gen 3,1). Eva acceptă dialogul (după accesarea dialogului virusarea urmează sigur), precizând că pot mânca din toți pomii cu excepția pomului din mijlocul grădinii (Gen 2,9: a confundat Eva pomii ?), din care dacă ar mânca ar muri (Gen 3,2-3). Asigurându-o pe Eva că nu vor ”muri de moarte”, Șarpele inventează o explicație personală mincinoasă interdicției: teama lui Dumnezeu de a fi egalat (Gen 3,4-5). Explicația pare plauzibilă, rațională, dar neadevărată, cum ”raționale” și neadevărate (variate) sunt explicațiile istorico-critice moderne.

Fiul lui Dumnezeu, Adevărul întromenit, ”Informaticianul” ceresc, prin întruparea, patima, moartea și învierea sa (taina mântuirii) a corectat programele lui Dumnezeu virusate de cel Viclean. Evanghelia Domnului Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, propovăduită cu puterea de sus a Spiritului Sfânt, este principalul program antivirus pentru buna funcționare a programelor lui Dumnezeu cu privire la natură, societate și umanitate.

O Evanghelie (doctrină creştină) incompletă, suspectată de ne istoricitate prin metoda istorico-critică (creştinii au inventat istorisirile evanghelice) sau virusată cu erezii, în loc să îndrepte strică şi mai rău planurile lui Dumnezeu. De aceea Biserica creştină tradițională ține mult la ”taina cea mare a dreptei cinstiri de Dumnezeu” (ortodoxie), îmbrăcată cu haina adevărului țesută din teologia cea de sus și propovăduită de apostolii și părinții Bisericii (Condacul, Duminica șapte a Paştilor).”[83]

În termenii informaticii de azi se poate spune că păcatul strămoşesc a ajuns să viruseze natura umană la fel cum un computer este stricat de un virus. Vestea bună este că computerul nu s-a stricat de tot ci el poate să fie reparat. Cel care *a reparat* firea umană a fost Domnul Iisus Hristos care ne dă harul Său mântuitor. Ei bine unul dintre efectele virusării naturii umane este şi concupiscența. Concupiscența poate să fie văzută inconştient la oameni când ei tot ceea ce văd în lumea din jurul lor este

- răul,
- negativul,
- păcatul
- şi stricăciunea.

Dacă vom privii mai mult în lumea din jurul nostru vom vedea că sunt mulți astfel de oameni.[84]

„Șarpele cel vechi, Balaurul cel mare, Diavolul (Dezbinătorul), Satana (Acuzatorul) (Apoc 12,9), a amăgit-o pe Eva stârnindu-i curiozitatea și a convins-o să nu țină cont de sfatul lui Dumnezeu și să mănânce, împreună cu Adam, înainte de vreme, din ”pomul aflării a ce se poate ști despre bine și rău” (Gen 2,9). În loc să-și recunoască greșeala și să-și ceară iertare, Eva și Adam s-au îmbrăcat cu frunze de smochin și de frică s-au ascuns printre pomii din Paradis. Dumnezeu încearcă prima lecție de psihoterapie spre ai ajuta să-și recunoască vina și să se căiască. Dar nu a reușit pentru că Adam a dat vina pe Eva și indirect pe Dumnezeu (femeia pe care mi-ai dat-o), iar Eva a dat vina pe Șarpe (Gen 3). Ascunderea și învinuirea altora sunt cele două mecanisme de îndreptățire a omului căzut.

Ca răul să nu fie etern, cu iubire de oameni, Dumnezeu a anunțat principala consecință a căderii, moartea provizorie a trupului prin separarea de suflet, după o supraviețuire pământească limitată asigurată prin agricultură bărbătească (cultivarea pământului cu trudă) și agricultură femeiască (cultivarea pruncilor cu durerile nașterii). Pentru a supraviețui mai comod în condițiile căderii și a indica că au căzut din asemănarea cu Dumnezeu în asemănarea cu animalele, Dumnezeu a îmbrăcat pe Adam și femeia sa cu ”tunici de piele”, expresie ce concentrează toată antropologia omului căzut (cf. P. Nellas, Omul animal îndumnezeit, Deisis, Sibiu 1999, pp. 65-122).[85]

Prin urmare este bine să facem o distincție între concupiscență şi ispitele demonilor fiindcă ele sunt două lucruri diferite. Prin păcatul strămoșesc omul a deschis calea spre răutate şi rău în lumea din jurul lui însă ceea ce trebuie să ne dăm seama este că acest lucru a fost făcut la instigațiile diavolului. Acest lucru trebuie să fie un aviz

---

[83] http://www.stavroanastasis.ro/2014/caderea-omului-in-animalitate/ (accesat pe 16.12.2023).

[84] A se vedea Bogdan Vlăduț Brânză, *Patimă și pătimire în teologia Sfântului Maxim Mărturisitorul* (Iași, 2021).

[85] http://www.stavroanastasis.ro/2014/caderea-omului-in-animalitate/ (accesat pe 16.12.2023).

celor care îndulciți de aburii păcatului și a plăcerilor voluptoase care vin din el cred că de fapt nu trebuie să ne facem mari probleme cu diavolul care de fapt este pentru noi oamenii și pentru plăcerile trupești. A fost diavolul cel care a deschis calea spre concupiscență în lume prin păcatul strămoșesc. „După cădere omul s-a ascuns printre pomii din grădina Edenului și s-a îmbrăcat cu frunze de smochin (Gen 3,7-8), ceia ce ar sugera că omul ar fi căzut în vegetativ, în asemănarea cu plantele. Dar Dumnezeu a intervenit și a îmbrăcat pe om în veșminte (tunici) de piele (Gen 3,21), pentru a indica că omul a căzut din asemănarea cu Dumnezeu în asemănarea cu animalele, în animalitate.

Sfântul Maxim Mărturisitorul (*Răspunsuri către Talasie* 43, Filocalia 3, Humanitas, București 1999, pp. 154-155) identifică pomul vieții cu cunoașterea inteligibilă, iar pomul prin care se poate cunoaște binele și răul cu cunoașterea sensibilă, senzorială, animalică (nu senzația poate deosebi binele de rău ci discernământul). Cunoașterea senzorială, specifică animalelor, sesizează și distinge numai plăcerea și durerea, identificând plăcerea sensibilă cu binele iar durerea cu răul. Prin urmare pomul cunoașterii binelui și răului este pomul ”bălțat” al plăcerii și durerii senzoriale. Căutând plăcerea identificată cu binele și fugind de durere identificată cu răul, omul intră într-un cerc vicios pentru că Dumnezeu a amestecat plăcerea cu durerea.

Să vedem și alte semnificații ale căderii omului în păcat, nu numai ”strămoșesc” ci mereu actual, descrisă în cartea Genezei capitolul trei. Vom prezenta căderea omului în animalitate ca: neascultare; neabstinență; alegerea părții; virusare; lovitură de stat.”[86]

Doi turiști discutau într-o zi într-o drumeție.

- Ce bine este aici în natură.
- Da așa este.
- Nu m-am mai simțit niciodată așa de bine.
- Nici eu.
- Chiar aveam nevoie de asta.
- Și eu.
- Știi ce?
- Ce?
- De ce are nevoie omul de recreere?
- Fiindcă nu este o mașină
- Așa este.
- Vezi?
- Dar de ce nu este viața omului o recreere continuă?
- Viața a fost menită să fie așa.
- Da?
- Da.
- Cum?
- Dacă Adam și Eva nu păcătuiau în rai.
- Oare?

Da.

- De unde știi?
- Sunt un om credincios. Merg pe la biserică.
- Știi ce?
- Mă tot întrebam.
- Ce anume?
- De ce unii oameni sunt înclinați spre rău?
- Fiindcă au ales acest lucru.
- Oare?
- Da.
- Nu știu ce să spun.
- Omul este o ființă liberă.
- Știu asta.
- Dumnezeu respectă libertatea omului.
- Da?

[86] Idem.

- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Îţi voi spune o întâmplare.
- Despre ce?
- Care să te facă să înţelegi că omul este responsabil pentru răul care şi-l face sieşi.
- Nu Dumnezeu?
- Nu.
- Este vorba de o întâmplare care a avut loc în anul 1873.
- Şi?
- În acel an s-a scufundat vasul englez Atlantic.
- Cum?
- Deşi la plecare vremea era bună când a ajuns în larg vremea s-a schimbat.
- Furtună?
- Nu, doar nori şi valuri mari.
- Şi ce a urmat?
- Viteza Atlanticului a fost redusă.
- Din cauza vremii?
- Da.
- Căpitanul însă fiind mai orgolios s-a răzgândit.
- De ce?
- Credea că în acest mod vor consuma mai mult combustibil şi nu vor ajunge la destinaţie.
- Şi ce a urmat?
- Mai apoi s-a dovedit că era destul combustibil.
- Înţeleg.
- Între timp a venit o furtună.
- Nu se poate.
- Mai aveau puţin să ajungă în Canada când Atlanticul a lovit o stâncă.
- S-a scufundat?
- Da.
- Toţi au murit?
- 535 de persoane au murit.
- Ce trist.
- Căpitanul a fost auzit spunând.
- Ce?
- Prea mult m-am încrezut în socotelile mele şi iată acum ne pândeşte moartea pe toţi.
- Păi da.
- Vezi aşa este şi cum concupiscenţa.
- Cum?
- Te încrezi numai în propria persoană fără să mai vrei harul lui Dumnezeu.
- Sunt şi astfel de oameni?
- O şi încă câţi.
- Cine ar refuza harul lui Dumnezeu?
- Toţi ce i care aleg patimile.
- Aşa este.
- Oamenii ajung în iad fiindcă se încred mai mult în părerile lor proprii şi nu în cele ale lui Dumnezeu.
- Sunt de acord cu tine.
- Mă bucur.
- Deci aşa stau lucrurile cu concupiscenţa?
- Da. Şi mai trebuie să ştii ceva.
- Ce?
- Concupiscenţa din oameni nu are nimic de a face cu Dumnezeu.
- Nimic?
- Nimic. [87]

[87] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

La fel ca acel căpitan de pe vaporul Atlantic suntem şi noi: credem doar în noi înşine şi când suntem cuprinşi de concupiscenţă este mult prea târziu – de multe ori – fiindcă ne-am vândut diavolului. „Dumnezeu Creatorul întregului univers (sensibil și inteligibil) în atotștiința sa știa bine ce e bine și ce e rău pentru om făptura sa. Viața asigurată prin hărănirea din pomul vieții din mijlocul grădinii era binele suprem. Moartea simbolizată prin hărănirea numai din pomul prin care se poate cunoaște binele și răul (Gen 2,17) era răul suprem. Porunca (pedagogul înstrăinării de rău) sau mai bine zis avertismentul lui Dumnezeu care nu neagă libertatea ci indică direcția bună (binele fără rău), îl făcea pe om să conștientizeze condiția sa de creatură ”asemenea” lui Dumnezeu, nu ”ca” Dumnezeu. Neascultarea constă în nu a lua în seamă porunca lui Dumnezeu și a accepta alternativa mincinoasă a Șarpelui, crezându-se liber de a decide singur, fără Dumnezeu, autonom, ce e bine și ce e rău, auto-îndumnezeindu-se (autonomia față de rău, nu față de Dumnezeu, e bună). Astfel protopărinții au atentat la suveranitatea Creatorului căzând în orgoliu luciferic în care căzuse și cel Viclean.

Condiția de creatură a omului și prin urmare de proprietate a lui Dumnezeu (rob nu serv sau slugă) implică lipsa proprietății private (sărăcia), precum și ascultarea de Dumnezeu prin renunțarea la voința proprie (autonomie) și împlinirea voinței lui Dumnezeu Stăpânul.”[88]

Prin urmare este bine să avem lucrurile cât se poate de corect înțelese. Concupiscența nu este:

- predeterminare
- şi nici predestinare.

Ea este o înclinaţie spre rău pe care mai mulţi teologi şi duhovnici creştin ortodocşi au putut să o remarce. Este cumva ridicol să nu vorbim de concupiscența omului spre rău când în secolul XX au avut loc două mari războaie mondiale când zeci de milioane de vieţi umane au fost pierdute.[89]

Unii ar putea să spună că este imposibil să vorbim de concupiscenţă şi de liberul arbitru ca două lucruri ce coexistă în aceiaşi persoană. Lor le spunem că acest lucru este posibil şi nu este contradictoriu ci mai mult un paradox. Este un paradox fiindcă trebuie să ştim că în lume sunt milioane şi zeci de milioane de persoane care nu ascultă de Dumnezeu ci merg după alte religii necreştine şi heterodoxe.

- induşi,
- budiști,
- taoişti,
- şintoiști
- sau musulmani

cu toţii dau curs şi ascultă o concupiscenţă care îi stăpâneşte. Acel lucru a început în istorie după cum am spus cu păcatul originar al protopărinţilor noştri Adam şi Eva. „Spre deosebire de post alimentar care înseamnă o diminuare a cantității (legată de stomac), a calității (legată de limbă, gust) și a diversității alimentelor (legată de banchet), ținând cont de nevoie și nu de plăcere, abstinența înseamnă renunțarea la anumite alimente. De exemplu, renunțarea la carne a vegetarienilor. Protopărinților Dumnezeu nu le-a cerut să postească. Au putut mânca chiar după ”plăcere” din toți pomii grădinii desfătării lui Dumnezeu care erau estetici (plăcuți la vedere) și comestibili (Gen 2,9.16). Dumnezeu le-a cerut să se abțină de a mânca din pomul prin care se poate cunoaște binele și răul, pom care părea și el estetic și comestibil și în mod mincinos de folos înțelegerii, adică să deschidă ”ochii minții” (Gen 3,6). De fapt pomul prin care se poate cunoaște binele și răul s-a dovedit capabil să deschidă numai ochii trupului (Gen 3,7) și a constata ”goliciunea” (existența găunoasă fără Dumnezeu) și căderea în existență găunoasă la care l-a adus neabstinența provizorie, împătimitoare.”[90]

Concupiscenţa există potenţial în toţi cei care ne naştem din Adam şi Eva. Doar că în timp ce unii îi dau curs total alţii din contră

- se nevoiesc,
- fac efort
- şi depun asceză

pentru a depășii concupiscența.

Trebuie în acest sens să ne dăm seama că concupiscența nu poate trece peste libertatea noastră pe care o avem de la Dumnezeu. Ea este o potențialitate ce trebuie să fie trecută și depășită. Este un lucru pe care trebuie să îl avem îl vedere pentru cei care cred că concupiscența este pur şi simplu o predestinaţie în viaţa omului. Totuşi deşi omul este înclinat spre rău, el nu poate face răul dacă nu este de acord cu el.

---

[88] http://www.stavroanastasis.ro/2014/caderea-omului-in-animalitate/ (accesat pe 16.12.2023).
[89] A se vedea Radu Teodorescu, *Creştinii ortodocşi în tumultul secolului XX* (Cugir, 2021).
[90] http://www.stavroanastasis.ro/2014/caderea-omului-in-animalitate/ (accesat pe 16.12.2023).

„Înainte de cădere omul în structura sa trihotomică (trup, suflet și spirit) era coordonat și condus de spirit. Spiritul omului împreună cu mintea și rațiunea se hărăneau din Dumnezeu și omul ”conversa” cu Dumnezeu contemplându-l. Sufletul omului trăia hrănindu-se din spirit, iar trupul hrănindu-se din suflet. Astfel omul era autonom nu față de Dumnezeu ci față de mediul înconjurător în care i-a fost dat să trăiască stăpânind peste viețuitoare (Gen 1,28).

Din punct de vedere al structurii omului, căderea ar consta dintr-o lovitura de stat a trupului împotriva spiritului. Spiritul a fost detronat și trupul a luat conducerea omului, antrenând și schimbarea raporturilor dintre trupul, sufletul și spiritul uman. Astfel spiritul omului detronat a fost separat de Dumnezeu și determinat să trăiască pe seama sufletului omului creând ”valori spirituale” (cultură). Sufletul supraviețuiește pe seama trupului devenind vicios. Trupul trăiește provizoriu pe seama mediului înconjurător, a pământului din care a fost creat și în care se întoarce provizoriu prin ”prima” moarte (Gen 3,19), act de binefacere a lui Dumnezeu ca răul să nu fie etern.”[91]

Născuţi din Adam şi Eva cu toţii avem potenţial o înclinaţie spre rău – concupiscenţă – în sufletul nostru. Cei mai mulţi dintre noi nu îi dăm însă curs fiindcă ştim că răul trebuie să fie evitat. O aluzie la această concupiscenţă care există în sufletul omului a făcut şi Iisus când a spus: „căci dinăuntru, din inima omului, ies cugetele cele rele, desfrânările, hoţiile, uciderile, adulterul, lăcomiile, vicleniile, înşelăciunea, neruşinarea, ochiul pizmaş, hula, trufia, uşurătatea. Toate aceste rele ies dinăuntru şi spurcă pe om” (Marcu 7, 23).

Este clar că din naştere în noi sunt mai multe

- tendinţe,
- înclinaţii
- şi predispoziţii

spre rău.

Ceea ce trebuie să facem este să nu ajungem să dăm curs acestei concupiscenţe din noi. Aceasta fiindcă dacă o facem evident că facem voia diavolului.[92]

Concupiscenţa din nou nu trebuie să ne sperie fiindcă ea nu poate trece peste voinţa noastră. Totuşi este bine să fim

- conştienţi
- şi alerţi

cu privire la existenţa ei.

Aceasta fiindcă dacă nu o facem putem ajunge să fim controlaţi de ea. „Răul căderii, intrat în lume prin invidia Diavolului care a profitat de starea de copilărie și lipsa de experiență a protopărinților Adam și Eva, se transmite tuturor descendenților lui Adam pentru că Adam este prototipul și născătorul întregii umanități. Să vedem ce anume se transmite greșeala, vina, păcatul personal a lui Adam (păcatul strămoșesc) sau consecințele căderii înscrise în firea omului.

Fericitul Augustin, și după el Occidentul, au susținut transmiterea păcatului personal a lui Adam (păcatul strămoșesc), fapt folosit și ca argument în favoarea necesității botezului copiilor. Augustin care nu știa grecește, s-a bazat pe traducerea latină greșită a textului din Rom 5,12: ”printr-un singur om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea și astfel moartea a trecut la toți oamenii pentru că toți au păcătuit (*ef'o pantes amartion*)”. ”Pentru că toți au păcătuit” a fost tradus în versiunea latină a Vulgatei cu ”*in quo omnes peccaverunt*”, adică ”în care (Adam) toți au păcătuit” (cf. J-C. Larchet, *Teologia bolii*, Sibiu 1997, p. 37).”[93]

Evident că în ceea ce priveşte concupiscenţa există două extreme:

- să o supraevalutăm şi să fim obsedaţi de ea
- sau din contră să o ignorăm şi să fim în cele din urmă fim stăpâniţi de ea.

După cum am spus căderea primilor oameni a adus cu sine o înclinaţie a omului spre rău dar această înclinaţie nu este

- infailibilă,
- inevitabilă,
- deplină,
- totală
- şi finală.

[91] Idem.
[92] A se vedea Denis de Rougement, *Partea diavolului* (Bucureşti, 2006).
[93] http://www.stavroanastasis.ro/2014/caderea-omului-in-animalitate/ (accesat pe 16.12.2023).

Concupiscenţa nu poate trece peste voinţa noastră liberă. Totuşi s-a putut vedea că există o anumită concupiscenţă care se moşteneşte din tată în fiu. În acest sens dacă într-o familie s-a consumat mult alcool ei bine ceea ce mai mulţi medici au putut remarca este că copii născuţi în acea familie odată crescuţi au ajuns şi ei să devină dependenţi de alcool. La fel de bine mai multe alte înclinaţii rele au putut să fie văzute că s-au moştenit din familie şi din urmaş în urmaş. „Orientul, mai subtil, a făcut distincție între păcatul personal a lui Adam (act liber de voință) și urmările păcatului strămoșesc asupra firii, și a susținut transmiterea prin ereditate biologică numai a consecințelor căderii înscrise în firea umană, dintre care principalele consecințe sunt stricăciunea (boala, îmbătrânirea) și moartea trupului. De la Adam am moștenit numai patrimoniul genetic biologic. Sufletul este creat de Dumnezeu și dăruit omului în momentul conceperii trupului și prin urmare este nevinovat la naștere. Problema este că toți oamenii maturi păcătuiesc personal (Rm 3,23; 5,12), repetă exact (copiază) păcatul (căderea) lui Adam, păcătuiesc asemenea lui Adam (Rm 5,14), cu conștiință și voință libere, datorită înclinării firii umane (cugetul inimii) spre rău (Gen 6,5; 8,21), sporită de intrigile diavolilor. Așa că păcatul nu este strămoșesc (moștenit), nu este vechi fiind mereu nou, actual, proaspăt. Păcatul este împrospătat, întărit, de voința liberă a omului. Păcătuind asemenea lui Adam, ne facem părtași vinei lui Adam, fără să moștenim vina personală a lui Adam (păcatul strămoșesc) si prin urmare împreună răspunzători cu Adam de urmările căderii. În plus responsabilitatea noastră este mai mare decât a lui Adam, pentru că Adam era ”prunc” noi fiind ”maturi”. Adam nu cunoștea din experiență urmările păcatului, noi le cunoaștem. Adam a făcut un păcat, noi le facem pe toate păcatele posibile, globalizând căderea.”[94]

După cum am spus concupiscenţa este un paradox fiindcă ea coexistă într-un om în care există şi liber arbitru. Trebuie să ştim acest lucru fiindcă sunt mulţi care cred că concupiscenţa nu poate să fie

- depășită,
- eradicată
- şi tăiată

din om indiferent ce am face.

Totuşi există mult prea multă răutate în lume – uneori reflectată la nivel de popoare şi etnii întregi – pentru a considera că pur şi simplu concupiscenţa nu este un lucru pe care trebuie să îl luăm în considerare. Să ne aducem aminte că în antichitate întreg bazinul mării Mediterane era idolatru şi cei mai mulţi idolatrii se închinau la demoni ca la Dumnezeu. Nu este acest lucru şi un efect al concupiscenţei din Adam şi Eva? Cu siguranţă că da.

„Căderea omului în păcat sau **căderea** este un termen folosit în creștinism pentru a descrie tranziția primului bărbat și a primei femei de la o stare de ascultare inocentă față de Dumnezeu la o stare de nesupunere vinovată. Deși nu este menționată în Biblie, doctrina căderii provine dintr-o interpretare biblică a Cărții Genezei cap. 3. La început, Adam și Eva au trăit cu Dumnezeu în Grădina Edenului, dar șarpele i-a ispitit să mănânce fructe din pomul cunoașterii binelui și răului, ceea ce Dumnezeu le-a interzis. După ce au mâncat, ei s-au rușinat de goliciunea lor și Dumnezeu i-a izgonit din Grădina Edenului pentru a-i împiedica să mănânce din pomul vieții și să devină nemuritori.

Povestea Grădinii Edenului și a căderii omului în păcat reprezintă o tradiție în cadrul popoarelor avraamice, cu o prezentare mai mult sau mai puțin simbolică a anumitor adevăruri morale și religioase.

Există controverse în privința interpretării căderii omului în păcat, având în vedere că Dumnezeu nu le-a acordat oamenilor virtutea înțelegerii binelui și răului, aceștia fiind lipsiți de moralitate. Astfel, Eva nu putea conștientiza o acțiune imorală, întrucât discernământul său era limitat la condiția de execuție fără echivoc și fără conștiință, în sensul discernământului viciat.”[95]

Am ales să vorbim de concupiscenţă în această carte pentru a ne da seama că răul la nivel de umanitate nu este

- o iluzie,
- o imaginaţie
- şi o fantasmă.

---

[94] http://www.stavroanastasis.ro/2014/caderea-omului-in-animalitate/ (accesat pe 16.12.2023).
[95] https://ro.wikipedia.org/wiki/C%C4%83derea_omului_%C3%AEn_p%C4%83cat (accesat pe 16.12.2023).

Răul este real şi se manifestă destul de bine prin înclinațiile omului.[96] Pentru a ajunge să nu lăsăm ca poftele concupiscente din noi să nu iese la suprafață este nevoie de multă trezvie. Aceasta fiindcă este trezvia cea care ne menţine într-o stare de atenţie şi de luare aminte la propriile

- impulsuri,
- dorinţe
- şi aspiraţii.[97]

Sfântul Antonie cel Mare spunea în acest sens: „sufletul care cunoaşte păcatul îl urăşte ca pe o fiară atotputuroasă. Dar dacă nu-l cunoaşte, îl iubeşte. Acesta duce apoi în robie pe îndrăgitorul lui, iar nefericitul acela nu-şi vede interesul său şi nu-l înţelege, ci socoate că se împodobeşte cu păcatul şi se bucură."[98]

Doi psihologi discutau într-o zi.

- Ştii ce?
- Ce?
- Am observat un lucru la pacienţii mei.
- Care?
- Sunt mulţi care au în ei o înclinaţie spre rău.
- Ştii cum se cheamă?
- Cum?
- Concupiscenţă.
- Cum aşa?
- De la Adam și Eva firea umană a fost cumva înclinată spre rău.
- Și cum trebuie să înțelegem această înclinație?
- Îţi place ciocolata?
- Da.
- Dar dacă nu ai te poţi abţine şi să mănânci altceva?
- Da.
- Aşa este şi cum concupiscenţa.
- Mă uimeşti.
- De ce?
- Ştii lucruri pe care eu nu le ştiu.
- Mai merg şi pe la biserică.
- Trebuie să mă apuc şi eu să merg la biserică.
- Aşa să faci.
- Este bine să fi credincios.
- Nu bine.
- Dar cum?
- Foarte bine.
- Aşa este.
- Deci concupiscenţa este nu mai o înclinaţie spre rău a omului?
- O înclinaţie spirituală.
- Bine de ştiut.
- De ce?
- Fiindcă mă va ajuta în munca mea.
- Pe mine mă ajută de mult.
- Nu știam.
- Ştii acum.
- Deci concupiscenţa este un lucru care ne face să pierdem inocenţa?
- Da.
- Și cum trebuie să fim noi?
- La fel ca pruncii.
- Adică?
- Îţi voi spune.

[96] A se vedea Radu Teodorescu, *Răul în marile religii ale lumii* (Pennsylvania, 2002).
[97] A se vedea Radu Teodorescu, *Trezvia duhovnicească în viața de zi cu zi* (Cugir, 2017).
[98] Sfântul Antonie cel Mare, Filocalia 1, p. 17.

- Te ascult.
- Se spune că era un tată de familie.
- Și?
- Acest tată ave obiceiul ca să îi adune pe toți ai casei la rugăciune.
- Frumos.
- Tot atunci mai citea și din Biblie.
- Minunat.
- Într-o dimineață după rugăciune tatăl a început să citească din Biblie.
- Ce?
- Textul din Apocalipsă care spune: iată Eu stau la ușă și bat.
- Și?
- Imediat cel mic s-a ridicat de la masă.
- Ce este fiule? A întrebat tatăl.
- Mă duc la ușă tată.
- De ce?
- Ca să deschid.
- Cui?
- Lui Iisus.
- Da?
- Da.
- De ce?
- Dacă nu Îi deschid acum Iisus va pleca de la noi.
- Așa a înțeles copilul ceea ce a citit tatăl?
- Da.
- Frumos.
- Se cheamă inocență.
- Este ceea ce ne cere Iisus?
- Da.
- Nu știam de acest lucru.
- Trebuie să fim puri cu Iisus.
- Îmi dau seama.
- Ceea ce este cel mai trist este că noi suntem dominați de interese.
- În raport cu Iisus?
- Da.
- Și cum sunt aceste interese?
- Sunt consecință a concupiscenței din noi.
- Da?
- Da.
- Cum?
- Omul nu mai este nevinovat în fața lui Dumnezeu după Adam și Eva.
- Știi asta.
- Păi vezi?
- Deci trebuie să ne întoarcem la inocență?
- Da.
- Dar este greu.
- Nu este imposibil.
- Așa este.
- Trebuie să ne ridicăm peste concupiscența din noi.
- Sunt de acord.
- Mă bucur.
- Îmi dau seama că mai am multe lucruri de învățat.
- Și eu.
- Să învățăm atunci împreună.[99]

[99] Din Grigorie Comșa, *1000 de pilde pentru viața creștină* (Cugir, 2024).

Dialogul de mai sus ne spune că trebuie să facem un efort şi să ne ridicăm deasupra concupiscenţei fiindcă dacă facem aşa ei bine vom ajunge să fim nevinovaţi ca pruncii în faţa lui Dumnezeu. Ştim că Iisus iubeşte pruncii. În acest sens concupiscenţa este un lucru care schimbă în noi scara valorilor: „Ortodoxia consideră că, în timp ce toţi oamenii suferă consecinţele păcatului originar (adică moartea), numai Adam şi Eva sunt vinovaţi de acest păcat. Păcatul lui Adam nu este înţeles doar ca neascultare a poruncii lui Dumnezeu, ci ca o schimbare în ierarhia de valori a omului de la teocentrism la antropocentrism. Omul este condus în afara comuniunii cu Dumnezeu de obiectul poftei sale, în acest caz fructul care a fost considerat „bun de mâncat" şi obiect al dorinţei (vezi, de asemenea, îndumnezeirea, căutarea unirii cu Dumnezeu)."[100]

CAPITOLUL 5

STAREA PĂCĂTOASĂ A LUMII: DOVADĂ CĂ CONCUPISCENŢA NU ESTE O ILUZIE

Trăim în această lume dar adevărul este că cei mai mulţi dintre noi nu suntem mulţumiţi de cursul ei. Aceasta fiindcă în lumea noastră sunt mai multe lucruri şi energii iraţionale şi rele. În lumea noastră sunt

- războaie,
- cruzime,
- sadism,
- violenţă,
- ură,
- teroare
- sau dezmăţ.

Aceste lucruri sunt realităţi ce pe mulţi filosofi şi teologi creştin ortodocşi i-au pus pe gânduri. Sfântul Ioan Teologul spunea în secolul I foarte bine despre lume: „nu iubiţi lumea, nici cele ce sunt în lume. Dacă cineva iubeşte lumea, iubirea Tatălui nu este întru el; Pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului şi pofta ochilor şi trufia vieţii, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume. Şi lumea trece şi pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac" (1 Ioan 2, 15-17). Este clar că după cum se manifestă lumea noastră ei bine păcatul este un lucru:

- firesc,
- natural,
- obişnuit
- şi de la sine înţeles.

Această obişnuinţă cu păcatul este una care ne face să ne dăm seama că pentru mulţi concupiscenţa este un lucru de dorit şi chiar o monedă curentă.[101]

Părintele Liviu Vidican Manci spunea în acest sens: „problema păcatului e dificil de gestionat, mai ales într-o lume în care valorile, susținute pe virtute, sunt diluate și, prea adesea, mutilate prin discursuri halucinante, utopice, mediatizate furibund din setea de spectacol. Sfântul Antonie, spirit fin și anahoret antrenat pentru cele mai complexe lupte împotriva răului, ne atenționează părintește: „dar dacă (sufletul n.n.) nu-l cunoaște (pe păcat n.n.), îl iubește". Ce vrea să spună? Poți avea o viață pe care o socotești, o simți, o evaluezi ca fiind corectă și, totuși, să fii în păcat? Chiar se poate să nu cunoști, conștientizezi, starea de păcat? Poți trăi o viață întreagă convins că o faci corect și totuși să te afli în afara lui Hristos? Fără a încerca să facem prea multă filosofie, ne întrebăm ce înseamnă „corect" și ce înseamnă „a nu cunoaște" păcatul? Chiar se poate să nu-l simți, să nu-l cunoști? Cum rămâne cu textul Sfântului Pavel care spune că păgânii din „fire fac ale legii"(Rom 2, 14), „pentru că ceea ce se poate cunoaște despre Dumnezeu este cunoscut de către ei; fiindcă Dumnezeu le-a arătat lor" (Rom 1, 19)?"[102]

Lumea noastră de multe ori este atât de învrăjbită încât ajungem să ne ridicăm mai multe semne de întrebăm cu privire la sensul ei final şi ultim. Nu ştim de cele mai multe ori de unde sunt atât de multe energii negative în lumea noastră şi acest lucru evident că nu poate să ne lase indiferenţi. Aceasta fiindcă ajungem să ne întrebăm de unde sunt aceste porniri spre rău ale omului din lumea noastră?

---

[100] https://ro.wikipedia.org/wiki/C%C4%83derea_omului_%C3%AEn_p%C4%83cat (accesat pe 16.12.2023).

[101] A se vedea Răzvan Bucuroiu, *Răspuns la nebunia lumii. Convorbiri duhovnicești cu părintele Valerian Pâslaru* (Editura Lumea Credinţei, 2023).

[102] Preot Liviu Vidican Manci https://radiorenasterea.ro/extenuarea-omului-prin-pacat/ (accesat pe 16.12.2023).

Evident că din concupiscență. Am avertizat în rândurile de mai sus că în nici un fel nu putem să ignorăm concupiscența din om. Aceasta fiindcă sunt mulți care nu o consideră un lucru rău ci o adevărată binecuvântare. Tot părintele Liviu Vidican Manci spune în acest sens: „în mod normal, sufletul, cultivat în duhul lui Hristos, nu suportă păcatul pentru că acesta e urât mirositor, e respingător. Omul care e nevoit să lucreze într-o fabrică ce produce cleiuri, un combinat chimic, o vopsitorie sau orice altceva unde este supus unui efort olfactiv peste medie, la un moment dat se obişnuieşte cu odorul neplăcut. Obişnuința nu va însemna şi sănătate, ci doar o păcălire a creierului şi prin acesta a simțurilor, iar în cele al duhului o păcălire a sufletului. Deci, aceasta vrea să spună Sfântul Antonie, că obişnuința cu starea de păcat ne transformă în făpturi depersonalizate ce nu urmăm scopul nobil al omului, „interesul" omului, ci calea bătătorită, atractivă, comodă şi, în final, abisul viciului."[103]

Ceea ce se poate vedea din modul cum operează şi este lumea din jurul nostru este că oamenii ajung pur şi simplu să ne obişnuiască cu concupiscența şi să o considere:

- ceva pozitiv,
- ceva bun,
- de preț
- şi de dorit.

Nu are rost să îi spunem unui budist că Buda nu oferă mântuire şi că budismul este o minciună fiindcă nu ne va crede şi ne va considera nebuni. Aceasta fiindcă în el răutatea concupiscenței este atât de adâncă că nu mai este nici o şansă de mântuire.

Scara valorilor este atât de răsturnată în vremurile noastre că sunt mulți care fac din păcat şi patimi o adevărată virtute. Le putem noi spune de Hristos şi de Împărăția Cerurilor? Nu. Fiindcă în nici un fel nu ne vor asculta. Această stare generică – de relativism moral – a lumii noastre ne duce cu gândul la ceva mult mai profund: în lumea există concupiscență şi ea este adânc împlântată în sufletul ei.[104]

Totuşi în această lume sunt şi oameni buni. Mai puțini dar totuşi sunt. Acest lucru L-a făcut pe Fiul lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos să se întrupeze şi să ofere o şansă de mântuire celor care vor să scape de iad. Paradoxul concupiscenței este că în timp ce Dumnezeu a intenționat lumea noastră ca o prefigurare a raiului, ei bine noi oamenii de mai multe ori am făcut din lumea noastră o prefigurare a iadului. Tot părintele Liviu Vidican Manci spunea în acest sens: „Sfântul Antonie continuă descrierea dramei omului căzut spunându-ne că marele pericol stă în împodobirea cu păcatul. Bucuria falsă, adusă de viața păcătoasă, se susține pe autofagia spiritului, a energiilor sufleteşti până la extincție. Portretul lui Dorian Gray, semnat de Oscar Wilde, este una dintre cele mai puternice imagini din literatura universală ca expresie a modului în care omul este consumat de păcat. Un păcat pe care l-a îngrijit de când era pui şi care, odată ajuns la maturitate, şi-a devorat binefăcătorul."[105]

Umanitatea de azi de fapt îşi pune mari speranţe în latura de seducere – mefistofelică – a păcatului. Aceasta fiindcă păcatul este unul care poate să fie folosit în sens industrial în lumea noastră. În acest sens există

- o industrie a sexului,
- o industrie a lăcomiei,
- o industrie a avariției,
- o industrie a stupefiantelor şi drogurilor,
- o industrie a tabacului şi fumatului,
- o industrie a războiului
- sau o industrie cinema a violenţei şi răzbunării.

Toate aceste lucruri sunt fireşti mersului de mai multe secole ale lumii noastre. Nu este în cele din urmă adevărat că în centrul lumii noastre există o pornire spre

- irațional,
- ilogic,
- distrugere.

Greu de crezut dar totuşi Hitler a avut mulți adepți. Ei nu a fost produsul simplu al propriei sale răutăți ci la fel de bine în spatele lui a existat un întreg colectiv care

- l-a susținut
- şi l-a promovat.

---

103 Preot Liviu Vidican Manci https://radiorenasterea.ro/extenuarea-omului-prin-pacat/ (accesat pe 16.12.2023).
104 A se vedea Tereza Brânduşa Palade, *Profeții relativismului moral. O istoria a transformării conştiinţelor* (Editura Galaxia Gutenberg, 2009).
105 Preot Liviu Vidican Manci https://radiorenasterea.ro/extenuarea-omului-prin-pacat/ (accesat pe 16.12.2023).

Cei care se întreabă de unde este răul acestei lumi sau mai bine spus de unde vine, ei bine trebuie să ştim că nu pot da vina numai pe diavol. Se ştie de cazul un călugăr ortodox care nu era pre ascultător. În Vinerea Mare i s-a făcut poftă de ouă. Aşa că a luat un ou şi pentru a nu fi văzut de stareţul mănăstirii a început să îl gătească la lumina lumânării din chilia lui. Din întâmplare stareţul mănăstirii a intrat peste el. Surprins în flagrant călugărul neascultător a dat vina pe diavol. Cei doi au putut auzii vocea diavolului care le-a spus:

- În nici un caz nu l-am ispitit pe călugăr fiindcă nu îmi vedea în minte o asemenea ispită de a gătii oul la lumânare.[106]

De multe ori lumea este cu susul în jos şi acest lucru pe noi creştinii ortodocşi nu poate să ne lase indiferenţi. Tot părintele Liviu Vidican Manci spunea despre modul acesta nefiresc al lumii: „în societatea contemporană, pe alocuri secătuită de vitalitatea duhovnicească, împodobirea, ornarea cu penele de păun ale păcatului, convinși că sunt diademele emancipării și ale înălțimii spiritului, este evidentă. Sfântul Antonie încearcă un antidot printr-o devoalare fără ocoliş: păcatul „duce apoi în robie pe îndrăgitorul lui, iar nefericitul acela nu-și vede interesul său și nu-l înțelege, ci socoate că se împodobeşte cu păcatul și se bucură." *Cine are urechi de auzit să audă* (Mt.11, 15)!"[107]

Este concupiscenţa umană combinată cu lucrarea drăcească unele care ne spune că păcatul este o dovadă de emancipare umană. Aceasta fiindcă trebuie să ne aducem aminte că de exemplu în antichitate se considera că beţivii sunt de fapt unii care sunt „posedaţi" de zei. Beţia în antichitate nu era un viciu ci o virtute care te unea cu zeul Bacchus sau zeul Dionisie.

Sunt mai mulţi în vremurile noastre – şi nu numai – care au remarcat o bulversare a valorilor în lumea noastră.[108] Acesta fiindcă în vremurile noastre tot ceea ce este sfânt şi moral este

- contestat,
- chestionat,
- pus la îndoială
- şi terfelit.

Sunt din ce în ce mai mulţi avocaţi ai haosului în lumea noastră care sub pretextul unui ideologii *corecte politic* ajung să susţină perversiunile sexuale sau prostituţia.[109] Evident că sunt mulţi oameni care sunt în mare de bine dar care când vine vorba să facă ceva pentru lumea din jurul lor ei bine preferă să devină anonimi. Dacă i-am întreba de ce preferă anonimatul când vocea lor ar trebui să fie auzită nu au un răspuns. Nu au un răspuns fiindcă trebuie să ştim că ei se lasă pradă concupiscenţei din ei şi în acest sens sunt şi ei părtaşi şi vinovaţi la haosul şi dezmăţul din lume.

Teologul Jaroslav Pelikan spunea în acest sens: „doctrina creştină a păcatului în forma ei clasică", scria Reinhold Niebuhr, „îi nemulţumeşte atât pe raţionalişti, cât şi pe moralişti prin faptul că susţine ideea aparent absurdă că omul păcătuieşte în mod inevitabil şi dintr-o necesitate a sorţii, dar, cu toate acestea, el este răspunzător pentru acţiuni care îi sunt dictate de o soartă implacabilă." Rareori în istoria creştină s-au confruntat apărătorii tradiţiei creştine în egală măsură cu cei care negau faptul că păcatul este inevitabil şi cu cei care negau faptul că omul este răspunzător. (…)

Atât responsabilitatea, cât şi inevitabilitatea fuseseră teme majore în concepţia clasică asupra omului. În poemele homerice, „destinul" era o putere pe care zeii din Olimp nu o puteau domina; dar, în acelaşi timp, este adevărat că „puterile htoniene, deşi prezente în *Odiseea*, sunt supuse sau exploatate de voinţa extraordinară şi inteligenţa ieşită din comun a eroului" (Charles Taylor), astfel încât nici prezenţa destinului şi nici a zeilor nu a diminuat importanţa virtuţii umane. (…) Iar Platon, deşi părea, în *Timaios*, că ridică necesitatea la rang de forţă atotstăpânitoare, iar în *Legile* cita tradiţia potrivit căreia nici măcar Dumnezeu nu se poate opune necesităţii, a încercat totuşi să păstreze un anumit echilibru între puterea divină, „noroc" , „şansă" şi „virtute".

Romanii erau şi ei fascinaţi de puterea destinului. Ovidiu îl reprezenta pe Jupiter recunoscând în faţa celorlalţi zei că atât el, cât şi aceştia sunt conduşi de destin. Însă, în epoca imperiului, această conştiinţă a destinului implacabil a căpătat o şi mai mare importanţă, întrucât doctrina stoică a necesităţii a coincis cu incursiunea astrologilor caldeeni. (…) În gândirea populară, nu teoriile stoice ale necesităţii, ci predestinarea impusă de astre era cea care submina libertatea şi responsabilitatea omului. „Este o lege a sorţii ca fiecare

106 Poveste găsită în Antonie Plămădeală, *Tâlcuiri noi la texte vechi* (Bucureşti, 2011).
107 Preot Liviu Vidican Manci https://radiorenasterea.ro/extenuarea-omului-prin-pacat/ (accesat pe 16.12.2023).
108 A se vedea Dan Tapalagă, *Bulversarea valorilor. Scrieri dintr-un timp buimac* (Bucureşti, 2010).
109 A se vedea Savatie Baştoboi, *Diavolul este politic corect* (Editura Cathisma, 2010).

persoană să suporte consecințele implacabile ale horoscopului ei", spunea un contemporan păgân al apologeților creștini. Chiar și împăratul Tiberiu a încetat să se mai închine zeilor, căci totul era deja scris în stele."[110]

Doi istorici discutau într-o zi.

- Știi ce?
- Ce?
- Studiez istoria de mai mulți ani.
- Și?
- Nu îmi dau seama de un lucru.
- De care?
- De ce răul revine din nou și din nou în istorie?
- Adică?
- Tiranii istoriei au tot revenit.
- Ca și cum istoria s-a repetat?
- Da.
- Este ceva pe care trebuie să îl știi.
- Ce?
- Ceea ce mai mulți istorici nu sunt conștienți este că în istorie de multe ori operează concupiscența.
- Ce este o concupiscența?
- Este o înclinare spre rău a omului.
- Da, parcă am mai auzit acest lucru.
- Concupiscența este un fel de menire sau destin spre rău pe care primii oameni l-au luat când au ascultat de diavol și au nesocotit porunca lui Dumnezeu.
- Oare?
- Da.
- Și cum se manifestă ea?
- Se manifestă mai ales atunci când omul este nepăsător.
- Față de viața lui?
- Da.
- Bine de știut.
- Răul apare ciclic în istorie – adică se tot repetă – fiindcă oamenii actualizează această concupiscență din ei.
- Înclinare spre rău?
- Da.
- Și este puternică această înclinare spre rău?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă vine de la diavol.
- Cum?
- În istoria omul a ajuns să fie atât de familiar cu răul că răul este ceva firesc pentru el.
- Nu eram conștient de acest lucru.
- Sunt mai mulți teologi creștin ortodocși care vorbesc despre concupiscență.
- Știu asta.
- Foarte bine.
- Și ce este de făcut cu concupiscența?
- Să fi un creștin ortodox autentic.
- Nu numai nominal.
- Da.
- Știu că sunt mulți creștini numai nominali.
- Fiindcă nu au credință în Hristos.
- Ei spun că au.
- Este numai de suprafață.
- Oare?

[110] Jaroslav Pelikan, *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei*, vol. I, traducere de S. Palade, Editura Polirom, 2004, p. 290 și urm apud Dilema Veche.

- Da.
- Nu ştiu ce să spun.
- Ştii cum este Hristos?
- Cum?
- Îţi voi spune o întâmplare din antichitate.
- Te ascult.
- Era pe vremea când împăratul Alexandru cel Mare era în culma gloriei.
- Şi?
- El avea un curtean credincios.
- Frumos.
- Curtene, i-a spus Alexandru.
- Ce este maiestate?
- Cere-mi orice şi îţi voi da.
- Orice?
- Da.
- Dar cum maiestate?
- Te preţuiesc mult.
- Ştiu asta.
- Ce ceri de la mine?
- 1000000 de drahme.
- Bine mergi la vistiernic şi ia banii.
- Chiar?
- Da.
- Nu refuzaţi o sumă aşa de mare.
- Ştiu că suma asta va sărăcii aproape de tot visteria mea, a răspuns Alexandru.
- Aşa este.
- Este ceva mare pentru tine să ceri, însă ceva neînsemnat pentru Alexandru să dea. Mă bucur de încrederea ce o arăţi faţă de mine, folosindu-te de cuvântul meu, într-o măsură atât de largă.
- Aşa generos era Alexandru?
- Se pare că da.
- Şi vrei să spui că aşa generos este şi Hristos?
- Da.
- Este mai mult o paralelă?
- Da. Din istorie.
- Nu ştiam că Hristos este aşa de generos.
- Păi să ştii acum.
- Totuşi să ştii că această explicaţie a concupiscenţei care se manifestă în istorie ajută mult.
- Evident.
- Se explică de ce din nou şi din nou în istorie răul şi tirania se repetă.
- Da. Nu trebuie să confundăm concupiscenţa cu ispitele care vinde la diavol.
- De ce?
- Concupiscenţa a apărut în istorie ca un fel de obişnuinţă a omului cu răul.
- Am putut să văd acest lucru.
- Pentru romani de exemplu a vedea oameni care se ucid în jocuri de gladiatori era o banalitate.
- La fel creştini ce erau aruncaţi la lei.
- Şi atunci putem să spunem că nu există concupiscenţă la nivel de umanitate?
- Nu, nu avem cum.
- Ai ajuns la adevăr.
- Da.
- Mai ai nelămuriri?
- Nu.
- Mă bucur.

  Îţi mulţumesc pentru conversaţie.[111]

[111] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Se poate vedea de mai sus că un împărat lumea poate să fie generos la fel de bine este şi Hristos care este model şi principiul al generozităţii din lumea noastră. Totuşi dacă este să privim mai bine lumea noastră în ansamblu vom vedea că ea este mai mult înclinată spre rău decât spre bine. Chiar şi în lumea creştină care este fragmentată de erezii se poate vedea că sunt mulţi care sunt numai nominal creştini fiindcă se complac în dezbinare şi diviziune. Au fost mai mulţi gnostici care credeau că de fapt concupiscenţa este o forţă ce nu poate fi ignorată şi nici depășită ea fiind cumva implacabilă. Teologul Jaroslav Pelikan spunea în acest sens: „ar fi probabil o exagerare să spunem că cele mai explicite doctrine ale păcatului originar din secolul al II-lea nu au fost elaborate de Părinţii Bisericii, ci de gnostici; este, de asemenea, riscant să vorbim despre o „doctrină a păcatului originar" la Părinţi ai Bisericii precum Irineu. Cu toate acestea, teoriile despre mântuirea cosmică din sistemele gnostice se bazau pe o interpretare a condiției umane în care incapacitatea omului de a evita păcatul sau de a se opune destinului era esențială. (…) Într-un fel sau altul, diferitele şcoli gnostice l-au reprezentat pe om ca pe o victimă şi un sclav al forţelor asupra cărora nu avea nici un control, considerând, prin urmare, păcatul ca fiind inevitabil."[112]

Ceea ce trebuie să facem clar în această carte este faptul că concupiscenţa este o realitate a lumii noastre însă ea nu este predestinaţie. Dumnezeu nu

- ne-a predestinat,
- menit
- şi creat

cu scopul de a devenii victime ale concupiscenţei. Totuşi prin păcatul lui Adam şi Eva ei – şi după ei toată umanitatea – au ajuns să intre în robia diavolului. În acest sens nu greşim dacă spunem că concupiscenţa este modalitatea prin care diavolul ne ţine sclavii lui. Mai toţi cei care ajung să fie stăpâniţi de o patimă sau alta simt în trupul lor o altă lege care

- îi controlează,
- îi stăpâneşte
- şi îi ţine legaţi.

Ei bine această lege este concupiscenţa. Pătimaşii vor să se elibereze de dependenţa lor dar simt că nu pot fiindcă ceva străin de ei în controlează. Este vorba de concupiscenţa pe care diavolul a ajuns să o introducă în natural lor.[113]

Există o profundă legătură dintre concupiscenţă şi diavol. De ce? Fiindcă diavolul este în cele din urmă autor al concupiscenţei prin care el vrea

- să slăbească,
- să robească
- şi să stăpânească

pentru veşnicie natura umană.

Evident că vor fii mai mulţi care vor nega legătura dintre diavol şi concupiscenţă. Lor le spunem că cei care sunt pătimaşi şi dependenţi de plăcerile patimilor diavolul le este stăpân. Aceasta fiindcă concupiscenţa este cumva ecoul diavolului în om. Sunt mulţi care vor să scape de concupiscenţă dar simt un fel de gol în inima lor pe care pur şi simplu nu pot să îl depăşească. Spectacolul pe care îl oferă concupiscenţa în fiinţa umană este cu adevărat unul dramatic. Aceasta fiindcă omul vrea să se rupă de dependenţa prin care demonii îl controlează dar efectiv nu poate. Ce este de făcut într-o asemenea situaţie?

Într-o asemenea situaţie omul trebuie să devină un ascet creştin ortodox.[114] Despre acest raport dintre libertate şi concupiscenţă teologul Jaroslav Pelikan spunea: „drept răspuns, Părinţii antignostici au negat inevitabilitatea păcatului şi au insistat asupra faptului că Dumnezeu „îi pune omului în față binele și răul, viața și moartea. Întreaga ordine morală este clădită prin precepte, căci Dumnezeu cheamă, amenință și îndeamnă. Aceasta nu s-ar putea întâmpla dacă omul nu ar fi liber, înzestrat cu o voință capabilă de ascultare și de împotrivire" (Sf. Irineu de Lyon). Dacă omul ar fi robul păcatului, atunci ar fi injust ca Dumnezeu să stabilească răsplăţi şi pedepse pentru comportamentul lui. Numai „o săvârşire spontană a păcatului" ar putea justifica acest fapt. Respingând stratificarea gnostică a neamului omenesc, Irineu susţinea că „toţi oamenii sunt de aceeaşi fire, fiind cu toţii în stare să se ţină drepţi şi să facă ceea ce este bine, sau dimpotrivă, având şi puterea să nu facă ceea ce e drept". Mustrările și povețele profeților presupuneau, ca și învățăturile lui Iisus, capacitatea omului de a se

[112] Jaroslav Pelikan, *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei*, vol. I, traducere de S. Palade, Editura Polirom, 2004, p. 290 și urm apud Dilema Veche.
[113] A se vedea Timo Nisula, *Augustin and the functions of concupiscence* (Brill academic publishing, 2012).
[114] A se vedea Tito Colliander, *Calea asceților* (Editura Predania, 2022).

supune, toate ilustrând „autodeterminarea“ lui. Dacă, aşa cum susţineau gnosticii, „nu ar fi în puterea noastră să facem sau nu aceste lucruri, atunci de ce ne-ar mai fi povăţuit apostolul sau Domnul însuşi să facem anumite lucruri şi să ne înfrânăm de la altele? Dar fiindcă omul a fost înzestrat cu voinţă liberă încă de la începuturi şi Dumnezeu are voinţă liberă, după asemănarea Lui fiind zidit omul, i se dau mereu poveţe să facă lucrurile cele bune, pe care le face ascultându-L pe Dumnezeu“. Cei care fug de lumina veşnică a lui Dumnezeu sunt ei înşişi vinovaţi de sălăşluirea lor în întunericul veşnic. Pe scurt, „cei care s-au lepădat de lumina dăruită de Tatăl şi au călcat porunca libertăţii au făcut aceasta din propria lor vină, de vreme ce ei au fost zămisliţi ca oameni liberi, înzestraţi cu putere asupra lor înşişi“. Această idee părea singura cale de a păstra atât doctrina creştină a bunătăţii Creatorului, cât şi doctrina creştină a responsabilităţii făpturii create, în opoziţie cu o doctrină care le nega pe amândouă, făcându-i pe Dumnezeu şi pe om robii unei sorţi atotputernice.”[115]

Potenţial prin păcatul lui Adam şi a Evei cu toţii suntem vulnerabili în faţa concupiscenţei aceasta fiindcă sunt mulţi care sunt

- nepăsători,
- neatenţi,
- vulnerabili
- şi ignoranţi

când vine vorba de sufletul lor.[116]

Prin urmare a crede că concupiscenţa este predestinaţie este o greşeală. Totuşi experienţa milenară a Bisericii ne-a făcut să ne dăm seama că în natura umană există o anume

- înclinaţie
- şi predispoziţie
- spre păcat.

Iată de ce concupiscenţa nu trebuie să fie tratată superficial şi de suprafaţă. Aceasta fiindcă concupiscenţa este în sine o dialectică ce ne robeşte şi de face dependenţi de demoni. Momeala ştim că este plăcerea care vine din patimi.[117]

Dialectica concupiscenţei este una care îi are pe demoni în spatele ei. Aceasta fiindcă deşi pare o simplă înclinaţie nevinovată – pentru care nu trebuie să ne facem prea mari probleme – ei bine în cele din urmă este bine să ştim că concupiscenţa va ajunge să ne distrugă viaţa. Mai multe familii au fost distruse în urma plăcerii concupiscente a

- alcoolului,
- banilor (jocurile de noroc),
- drogurilor
- sau dorinţei de putere politică (asasinatul politic).

Totuşi puterea de a activa sau dezactiva concupiscenţa din noi o are omul singur: „omul are puterea de a păcătui sau de a nu păcătui; altminteri, el nu ar putea fi condamnat sau mustrat, sau povăţuit, sau chemat la judecată. Ca apărător al credinţei creştine, şi în replică faţă de gândirea păgână sau eretică, Clement din Alexandria îi povăţuia astfel pe contemporanii săi: „Atât cât putem, să încercăm să păcătuim cât mai puţin cu putinţă“. Numai Dumnezeu poate să evite păcatul cu desăvârşire; dar înţelepţii pot să evite păcatele săvârşite cu bună ştiinţă, iar cei ce şi-au făcut cum se cuvine ucenicia în sânul creştinismului pot cel puţin să aibă grijă să nu cadă în prea multe păcate.”[118]

Dacă suntem ucenicii lui Iisus una dintre datoriile noastre este să ne împotrivim păcatului şi să nu îl facem. Totuşi am văzut că în secolul XX păcatul războiului – cele două războaie mondiale – a ajuns să fie prezent la scară planetară. Acest lucru nu poate să ne lase indiferenţi şi să credem că concupiscenţa cu

- păcatul,
- patima
- şi răul

a omului nu are nici un fel de rol.

---

[115] Jaroslav Pelikan, *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei*, vol. I, traducere de S. Palade, Editura Polirom, 2004, p. 290 și urm apud Dilema Veche.

[116] A se vedea Radu Teodorescu, *Sufletul între îngeri și demoni* (Cugir, 2023).

[117] Andrei Andreicuţ, *Trupul și banul. Iubirea de plăcere și iubirea de avere* (Cluj-Napoca, 20203).

[118] Jaroslav Pelikan, *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei*, vol. I, traducere de S. Palade, Editura Polirom, 2004, p. 290 și urm apud Dilema Veche.

Sunt popoare întregi care orbăcăie în întunericul păgânismul – sau a unei forma a sa – şi sunt popoare întregi care trăiesc în erezie. Acest lucru ne spune că concupiscenţa este o problemă reală şi trebuie să fie luată în serios. Ceea ce este cel mai trist este că sunt mulţi care consideră că aparenţa de firesc a concupiscenţei este cu adevărat ceea ce

- au nevoie,
- trebuie să urmeze
- şi trebuie să asculte (uneori orbeşte).

Părintele Lucian Filip citându-l pe Sfântul Paisie Aghioritul spunea: „este oare toată lumea conștientă de propria stare de păcătoșenie? Părintele Paisie Aghioritul spune: *cu toții suntem conștienți, dar pur și simplu nu ne pasă*. Pentru ca cineva să ajungă la lumina lui Hristos, trebuie să-și dorească mai întâi să scape din întunericul păcatelor. Asta este starea noastră, a tuturor. Cu toții ne luptăm cu ea. Cu toții știm în adâncul sufletelor noastre că suntem păcătoși dar cu toate acestea suntem reticenți când vine vorba să mergem să ne spovedim. De ce suntem reticenți? Mândrie? Poate. Dar aşa cum spune Părintele Paisie, *pur și simplu nu ne pasă*. Trebuie să găsim o scânteiere de *lumină* și apoi vom căuta împăcarea cu Dumnezeu. Dar mai întâi trebuie să avem grijă de starea noastră personală în raport cu ceea ce ne-a învățat Hristos.

Părintele Paisie folosește analogia cu persoana închisă într-un beci întunecat pentru a descrie starea celui care are conștiința încărcată din cauza lucrărilor păcătoase. El spune că în momentul în care o persoană care este încuiată într-un loc întunecat, precum un beci, aceasta se simte închisă, prinsă în capcană, iar atunci când vede chiar și cea mai mică rază de lumină, va încerca de-ndată să o urmeze pentru a găsi o cale de scăpare. Acel simplu fascicol de lumină le va da speranță și acea persoană se va lupta să-i găsească sursa pentru a scăpa din întuneric."[119]

Starea lumii de mai multe ori ne întristează. Ca să ajungem să ajutăm şi să contribuim la binele lumii trebuie să ştim ce este concupiscenţa. Concupiscenţa după cum am spus nu este numai industria sexului – pornografică şi erotică – ci la fel de bine uşurătatea cu care lumea ajunge să facă răul şi păcatul.[120]

Concupiscenţa nu este predestinare fiindcă Dumnezeu ne-a făcut fiinţe libere însă nu poate să fie trecut cu vederea şi ignorat caracterul de înclinaţie al concupiscenţei. Aceasta fiindcă ea este un lucru apare de cele mai multe ori

- fără a fi băgată în seamă,
- vicleneşte,
- tăcut
- şi perfid.

Am vorbit mai sus de legătura dintre concupiscenţă şi păcatul strămoşesc. Aceasta fiindcă ştim că păcatul strămoşesc a adus cu sine o slăbire a omului în ceea ce priveşte calea virtuţii. Ca oameni am fost meniţi de Dumnezeu

- virtuţii,
- binelui
- şi adevărului.

Se poate spune că păcatul strămoşesc a ajuns să modifice această destinaţie la care am fost meniţi de Dumnezeu. Părintele Simeon Kraiopoulos spunea în acest sens: „să alungăm, din sufletul nostru orice justificare. Omul trebuie să conștientizeze păcătoșenia, împotrivirea și necredința lui. Este necesar să simtă nesăbuința de a pleca de lângă Dumnezeu. Se simte părăsit și-și va aminti de Părintele său, de Rai. Atunci îi va veni în suflet adevărata pocăință și va spune precum fiul risipitor: „Nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău!"."[121]

O aluzie la concupiscenţă a făcut şi Sfântul psalmist David când a spus: „că iată întru fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea" (Psalmul 50, 6). Se poate vedea aici faptul că omul a ajuns să fie unul care să fie stăpânit de patimi şi păcate fiindcă el le moşteneşte de la părinţii şi strămoşii lui. Păcatul este în acest sens o *boală contagioasă* care se poate moştenii.

---

[119] Adaptare de preot Lucian Filip după Sfântul Paisie Aghioritul https://doxologia.ro/oare-suntem-constienti-de-pacatosenia-noastra (accesat pe 16.12.2023).

[120] A se vedea Răzvan Codrescu, *Gâlceava dracului cu lumea* (Bucureşti, 2017).

[121] Arhim. Simeon Kraiopoulos, *Adame, unde ești?,* Editura Bizantină, p. 70 apud https://doxologia.ro/sa-constientizam-pacatosenia-noastra (accesat pe 16.12.2023).

Cu privire la cum se manifestă concupiscenţa părintele Lucian Filip spunea: „Părintele spune: *La fel este și cu cel păcătos; din clipa în care vede binele ca pe o necesitate și simte* **o puternică stare de neliniște** *pentru a împlini binele, depune orice efort pentru a scăpa din întunericul păcatului. Dacă spune: «ceea ce fac este greșit, nu mă aflu pe calea cea dreaptă», atunci se smerește pe sine și harul lui Dumnezeu se revarsă asupra lui și apoi se îndreptă pe calea cea bună.*

Dar Părintele adaugă că acest lucru este foarte dificil. Mai întâi de toate trebuie să fi simțit acel sentiment de *neliniște spre săvârșirea binelui.* Trebuie să avem grijă de starea noastră duhovnicească și să ne dorim să o îmbunătățim. Părintele face referire la asta făcând comparație cu cineva care este închis într-un dulap.

Să presupunem, de exemplu, că cineva este închis într-un dulap și simte că se sufocă. Și tu îi spui: *Ridică-te, deschide ușa, ieși afară din dulap și ia o gură de aer proaspăt ca să-ți revii.* Dar el îți spune: *Nu pot ieși.* Dar în sinea sa se gândește: *Dar de ce sunt închis aici și nu pot respira? Și de ce nu pot avea parte de aer curat; Și de ce mă ține Dumnezeu aici în timp ce alții sunt afară bucurându-se de aer curat?*

Oare nu în starea asta ne găsim majoritatea dintre noi? Suntem prizonieri în acest mic dulap al propriei noastre minți, închiși de propria noastră mândrie. Chiar și atunci când ni se oferă oportunitatea de a primi lumina, de a veni și de a căuta iertarea prin pocăință, spunem: *De ce am nevoie să îmi mărturisesc păcatele preotului? De ce nu pot face asta de unul singur? Nu sunt eu o persoană bună?* Spune-ți-mi, oare poate o astfel de persoană fi ajutată de către Biserică? Nu, ea rămâne încuiată în propria lume infimă, sufocându-se din cauza mândriei proprii."[122]

Doi moralişti discutau într-o zi.

- Să ştii că eu nu înţeleg ceva din morala creştin ortodoxă.
- Ce anume?
- Concupiscenţa.
- Mai precis?
- Cum putem să fim concupiscenţi şi în acelaşi timp să fim liberi.
- Este simplu.
- Cum?
- Să zicem că la şcoală un elev este foarte bun la fizică.
- Aşa şi?
- Dar lui îi place să zboare.
- Unde mergi cu asta?
- În cele din urmă elevul când se va face mare va devenii aviator.
- Aşa şi?
- La fel este şi cu concupiscenţa.
- Poţi să fi bun la ceva şi să îți alegi o altă meserie?
- Da.
- Cum?
- Între calități personale şi plăcerile personale este o diferență.
- Da aşa este.
- Vezi la fel este şi cum concupiscenţa.
- Îmi dau seama.
- Te simţi înclinat iubeşti plăcerile trupeşti.
- Dar alegi virtutea castităţii?
- Da.
- Acum înţeleg.
- Mă bucur.
- Şi de unde vine concupiscenţa din om.
- De unde ar putea să vină?
- De la diavol?
- Da.
- Ce interes ar fi avut diavolul să ne facă concupiscenţi?
- Fiind concupiscenţi sunt mult mai mari şansele să ajungem în iad.
- Aşa este.

[122] Adaptare de preot Lucian Filip după Sfântul Paisie Aghioritul https://doxologia.ro/oare-suntem-constienti-de-pacatosenia-noastra (accesat pe 16.12.2023).

- Dar Dumnezeu nu intervine?
- Ba da.
- Cum?
- Îți voi spune o întâmplare să te ajute să înțelegi.
- Te rog.
- Se spune că era un tată care umbla cu copilul său printr-o pădure.
- Frumos.
- La un moment dat fiul a văzut un fruct.
- Tată şi eu vreau.
- Ce fiul meu?
- Din acel fruct.
- Bine fiul meu.
- Tatăl a luat câteva fructe şi i le-a dat.
- Şi?
- Mai apoi fiul a văzut o floare frumoasă.
- Tată şi eu vreau.
- Ce fiul meu?
- O floare din acea.
- Tatăl a luat o floarea şi i-a dat.
- Înțeleg.
- Au mers mai departe.
- Şi ce a urmat?
- Fiul a văzut un fruct mare, frumos şi roşu.
- Tată şi eu vreau din acel fruct mari şi roşu.
- Nu se poate fiul meu.
- De ce?
- Fiindcă nu se poate.
- Dar vreau şi eu.
- Nu se poate.
- Tată de ce eşti aşa rău cu mine?
- Nu sunt.
- Ba da.
- Îți voi spune de ce nu poți mânca din fructul mare şi roşu.
- De ce?
- Fiindcă vei murii.
- Voi murii?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă acel fruct este otrăvit.
- Şi eu credeam că eşti rău.
- Nu sunt.
- Tu doar vrei să mă protejezi.
- Da fiul meu.
- Cei doi tatăl şi fiu au mers mai departe.
- Şi care este legătură cu concupiscența?
- Concupiscența este acel fruct mare şi otrăvit.
- Pe care trebuie să îl evităm?
- Da.
- Bine spus.
- Mă bucur că îți place.
- M-ai făcut că înțeleg cum stau lucrurile cu concupiscența.
- Sper.
- Aşa este.[123]

[123] Din Vasile Ioana, Traian Bădărău, *Viața creştinului în pilde şi istorioare* (Editura Proarcada, 1993).

Avem mai sus o întâmplare care ne spune care este atitudinea lui Dumnezeu Tatăl cu noi cu privire la concupiscență. Ceea ce trebuie să ne dăm seama este că concupiscența este fructul otrăvit care deşi arată bine şi este plăcut la vedere ne poate ucide. Ne ucide fiindcă ne trimite sufletul în iad. Cu concupiscența în noi trebuie să ştim că suntem la fel ca femeia cananeeancă ce avea nevoie de ajutorul lui Iisus. Iată ce spunea părintele Arsenie Boca: „A vedea pe Iisus e o fericire ce nu se aseamănă cu nici o bucurie pământească, iar aceasta se întâmplă din când în când și din neam în neam, ca să nu se stingă dintre oameni siguranța existenței lui Dumnezeu.

Iisus era chemat de durerea unui tată, ca să întoarcă la viață o copilă de 12 ani. Iisus iubea copiii, de aceea mergea la ei cu durerea iubirii. Totuși o femeie bolnavă L-a mai zăbovit, ba, L-a chiar furat pe drum. Stăruim puțin asupra acestui furt, unic în viața lui Iisus. Oare de unde știa femeia aceasta, că atingându-se, chiar pe furiș, de marginea hainei lui Iisus, se va tămădui? **O știa din credință și femeia nu s-a înșelat**. Deși puterea de tămăduire era de natură spirituală, totuși, bolnava a furat-o printr-o atingere materială. Sluga sutașului este un caz de tămăduire de la distanță, prin credință, adusă de două delegații și e pur spirituală. Aici, Iisus „n-a simțit puterea care a ieșit din El". Aceasta înseamnă că boala a încetat, îndată ce organismul s-a refăcut la plinătatea lui spirituală. **Sfințenia este o energie, păcătoșenia – o degradare**. Una reface organismul, alta dărâmă. Dărâmarea se oprește îndată ce organismul împrumută, sau chiar fură, pe firul credinței, acea energie, rară sfințeniei. **Iisus, însă, a vrut să dea pe față credința femeii și sigur că a privit cu dragoste acest furt original**."[124]

CAPITOLUL 6

RUGĂCIUNEA ŞI ASCEZA CA REMEDII ÎMPTRIVA CONCUPISCENȚEI

Am evidenţiat în rândurile de mai sus că concupiscenţa nu este o predestinaţie ci mai mult o înclinaţie spirituală în cele din urmă. Ea a intrat în om odată cu păcatul strămoşesc al lui Adam şi Eva şi este activată de fiecare dintre noi când decidem să devenim răi şi să păcătuim. Păcatele trebuie să ştim că la nivel planetar ajung să slăbească natura şi condiţia umană. Ştim că sunt mai mulţi teologi care vorbesc de o aşa numită *dimensiune cosmică a păcatului*. Aceasta fiindcă de multe ori făcând păcatul omul ajunge să strice şi mediul din jurul lui. Ecologia din zilele noastre ne spune acest lucru cât se poate de bine.[125]

Cu privire la cum ajunge ca concupiscenţa să fie moştenită din tată în fiu gânditorul ortodox K. V. Zorin spunea: „cu îngăduinţa lui Dumnezeu, păcatele nepocăite ale strămoşilor provoacă modificări patologice în trupurile şi în sufletele urmaşilor. Nu este exclus să fie vătămat genotipul.

Subliniem: **se moştenesc nu păcatele personale, ci predispoziţia spre ele, adică pervertirea naturii omeneşti. Cu îngăduinţa lui Dumnezeu, păcatele nepocăite ale strămoşilor provoacă modificări patologice în trupurile şi în sufletele urmaşilor.** Nu este exclus să fie vătămat genotipul.

Între însușirile înnăscute se numără, de pildă, caracteristicile fundamentale ale sistemului nervos (după I. P. Pavlov, intensitatea, mobilitatea și echilibrul proceselor de stimulație și inhibiție). Acestea lasă o amprentă esențială asupra particularităților temperamentale (impulsivitate, irascibilitate, lentoare, calm, vioiciune și așa mai departe).

Iar temperamentul, la rândul său, are o puternică înrâurire asupra comportamentului, caracterului, obiceiurilor, intereselor, cerințelor, și prin aceasta predispune la prezența anumitor patimi păcătoase. De el depinde într-o măsură însemnată puterea cu care se manifestă emoțiile negative (în primul rând mânia și frica)."[126]

Este evident că trebuie să ştim că concupiscenţa poate să fie eliminată din viaţa noastră. Sfinţii creştin ortodocşi ajung să o elimine total şi deplin. La noi se poate spune că mai ales prin rugăciune putem ajungem să eliminăm concupiscenţa din viaţa noastră. Fiindcă nu suntem sfinţi adevărul este că nu putem să eliminăm

- total
- şi deplin

---

[124] *Părintele Arsenie Boca mare îndrumător de suflete din secolul XX,* (Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2002), pp. 75-76.

[125] A se vedea Radu Teodorescu, *Ecologia sau păcatul poluării mediului ca descaralizare a naturii* (Cugir, 2020).

[126] K. V. Zorin**,** P*ăcatele părinților și bolile copiilor*, traducere din limba rusă de Adrian și Xenia Tănăsescu-Vlas, Editura Sophia, București, 2007, p. 38.

concupiscența din noi dar putem să ajungem la un asemenea grad de eliminare încât ea să nu ne mai afecteze și nici să ne facă probleme. Sfântul Vladimir al Kievului spunea în acest sens: „când copilul este lăsat de capul lui, în el se va dezvolta nu principiul bun, care este mai slab, ci principiul mai puternic, principiul rău, la fel cum în lan, dacă acesta este lăsat de izbeliște, cresc nu grâne, ci neghine, mărăcini și spini.

Unii copii au din fire aplecare spre lene, alții spre minciună și înșelăciuni, alții spre **răsfăț** și senzualitate, iar alții spre lăcomie și furt. Și dumnezeiasca Revelație confirmă ceea ce se poate vedea din experiența zilnică. Ea este cea care ne învață că copilul vine pe lume molipsit de **păcatul strămoșesc** și că prin acest păcat strămoșesc firea copilului este stricată și înclinată mai mult spre rău decât spre bine. Prin urmare, copilul are în sine această înclinare spre păcat, spre rău, nu o primește din afară. Ce-i drept, aceeași **Revelație creștină** ne învață și că sufletul copilului este curățit de păcatul strămoșesc și sfințit prin Sfântul Botez – dar înclinarea către păcat, care este slăbită prin botez, nu este totuși nimicită și nu este dezrădăcinată cu desăvârșire.

Așadar, atât experiența, cât și Revelația ne învață că pruncul vine pe lume având **o natură nu cu totul bună și nevătămată**, ci predispusă la rău. De aici înțelegem că orice copil nu trebuie să rămână lipsit de educație; dimpotrivă, pentru ca din el să iasă o ființă morală și plină de virtuți, trebuie supus neapărat unei acțiuni benefice din partea unor educatori. Când copilul este **lăsat de capul lui**, în el se va dezvolta nu principiul bun, care este mai slab, ci principiul mai puternic, principiul rău, la fel cum în lan, dacă acesta este lăsat de izbeliște, cresc nu grâne, ci neghine, spini și mărăcini."[127]

În acest sens trebuie să știm că cei mai mulți dintre noi atunci când vine o pedeapsă de la Dumnezeu – sub o formă sau alta – ajungem să cârtim și să dăm vina pe Dumnezeu. Pedepsele de la Dumnezeu de multe ori vin peste noi și pentru a ne scoate din inerția concupiscenței pe care ajungem să o vedem ca un lucru

- normal
- și firesc.

Rugăciunea este o ieșire din noi înșine și o îndreptare a sufletului spre Dumnezeu. Este tocmai această ieșire din sine de care are nevoie sufletul pentru a ieșii din concupiscență. Evident că vorbim aici de o rugăciune

- sinceră
- și curată.

Ieșind din noi înșine ieșim din starea de concupiscență în care ne aflăm de multe ori. Iată de ce concupiscența și rugăciunea deasă nu pot să coexiste multe vreme în aceiași persoană.[128] Dacă concupiscența este unul dintre aspectele care intră în compoziția împătimirii ei bine rugăciunea este parte integrantă în

- procesul
- și dinamica

despătimirii.[129] Tot mitropolitul Ierothos Vlachio spunea: „Când vorbim de păcatul strămoșesc și de urmările lui, înțelegem trei lucruri: funcționarea defectuoasă a minții, adică mintea a încetat să mai funcționeze normal; identificarea minții cu rațiunea care, într-un fel, a dus la divinizarea rațiunii; și, în final, supunerea minții față de patimi, frică și condițiile înconjurătoare. Iată adevărata moarte a omului, destrămarea sa totală, moartea sa lăuntrică.

Adam era în starea de luminare a minții, a doua treaptă a vieții duhovnicești. După cădere, mintea sa era întunecată și mărginită. Astfel se ajunge la orbirea minții, întunecarea și mărginirea sa.

Ce s-a întâmplat, de fapt? Rațiunea a încercat să împresoare mintea umană. Ea s-a răzvrătit împotriva minții; a încercat, prin lucrarea ispitirii diavolești, să tâlcuiască felul în care trebuie să ajungă omul la îndumnezeire, anulând,deci, porunca lui Dumnezeu. Ajungem astfel la identificarea minții cu rațiunea. Mintea, în loc să cârmuiască rațiunea, este acum una cu ea.

De fapt, **când vorbim de păcatul strămoșesc și de urmările lui, înțelegem trei lucruri: funcționarea defectuoasă a minții, adică mintea a încetat să mai funcționeze normal; identificarea minții cu rațiunea, ceea ce, într-un fel, a dus la divinizarea rațiunii; și, în final, supunerea minții față de patimi, frică și condițiile înconjurătoare. Iată adevărata moarte a omului, destrămarea sa totală, moartea sa lăuntrică.** Mintea i s-a întunecat. Și așa cum, atunci când ochiul trupesc este vătămat, întregul trup este întunecat, la fel și când orbește ochiul sufletului – care este mintea – întregul organism duhovnicesc se

---

[127] Sfântul Vladimir al Kievului, *Despre educație,* Editura Sophia, București, 2006, pp. 68-69 apud https://doxologia.ro/orice-copil-are-din-fire-anumite-predispozitii-care-trebuie-educate (accesat pe 16.12.2023).
[128] A se vedea Ierotheos Vlachos, *Persoana în tradiția creștin ortodoxă* (Galați, 2002).
[129] A se vedea Andrei Andreicuț, *Dinamica despătimirii* (Alba Iulia, 2001).

îmbolnăveşte şi cade în beznă adâncă. Cred că despre aceasta vorbeşte Domnul când spune: „Deci, dacă lumina care este întru tine este întuneric, dar întunericul cu cât mai mult ?" (Matei 6, 23)."[130]

În termenii mitropolitului Ierotheos Vlachos se poate spune că concupiscenţa este o boală pe care o moştenim şi care dacă nu suntem atenţi poate ajunge să ne infecteze total. Aceasta fiindcă una au fost Adam şi Eva creaţi de Dumnezeu în rai şi alta au fost ei după cădere. Natura lor a fost coruptă de păcat şi acest lucru îl moştenim toţi. Iată de ce din cele mai vechi timpuri ortodoxia a recomandat rugăciunea celor care se simt concupiscenţi. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că în unii dintre noi concupiscenţa este mai puternică în timp ce în alţii mai slabă.[131]

Rugăciunea este o armă redutabilă împotriva concupiscenţei de orice fel. Totuşi de multe ori rezultatele rugăciunii nu vin imediat şi instantaneu. Pentru aceasta trebuie

- să insistăm,
- să persistăm
- şi să perseverăm

în rugăciune.

Dacă facem aceste lucruri în cele din urmă vor venii şi rezultatele. Se ştie în acest sens că rugăciunea aduce în noi harul lui Dumnezeu şi am evidenţiat în această carte că harul şi concupiscenţa păcatului nu pot exista

- în acelaşi timp
- şi concomitent

în aceiaşi persoană.

În acest sens trebuie să ştim că concupiscenţa este un fel de preambul al morţii cu care Adam şi Eva au ajuns să se rubjuge. Teologul francez Jean Claude Larchet spunea: „moartea nu e de la Dumnezeu, spun într-un glas toţi Sfinţii Părinţi. În Sfânta Scriptură stă scris limpede: *Nu Dumnezeu a făcut moartea, nici că Se bucură de nimicirea celor vii. El a făcut toate lucrurile pentru ca ele să vieze, făpturile lumii sunt mântuitoare, în ele nu-i otravă de pieire*. Realitatea morţii este de natură negativă: moartea există doar prin pierderea vieţii; ea face parte dintre relele care există numai întrucât lipseşte sau a fost pierdut binele. Or, lumea creată de Dumnezeu a fost toată desăvârşit bună, iar viaţa i-a fost dăruită omului ca un mare bine. Era însă omul nemuritor? Mulţi Părinţi spun că da, considerând că moartea era deplin străină de firea lui; alţii însă se feresc să facă această afirmaţie. Întemeindu-se pe cuvintele din Facere (2, 7), unde stă scris: *Domnul Dumnezeu l-a zidit pe om din ţărână luată din pământ*, şi dorind să facă distincţie între creat şi necreat, unii dintre Părinţi cred că la origine trupul omului, potrivit naturii sale, era o frământătură supusă schimbării, stricăcioasă şi muritoare. *Omul este după fire muritor, ca unul ce a fost făcut din cele ce nu sunt*, spune Sfântul Atanasie cel Mare, adăugând că firea celor dintâi oameni era stricăcioasă. Aşadar, unii Părinţi preferă să spună, în chip mai nuanţat, că omul a fost creat *spre nestricare* sau că *firea omenească fusese zidită ca să nu moară* sau că ţinea de natura lui să aibă *dorul continuu după veşnicia divină;* ei vorbesc şi de făgăduinţa nestricăciunii şi a nemuririi, care n-au fost de la început un câştig sigur şi perpetuu al omului, aşa cum s-ar fi întâmplat dacă ele ar fi fost însuşiri proprii naturii sale."[132]

Rugăciunea este una care asemenea unui medicament ajunge să scoată din organismul nostru concupiscenţa cu toate problemele ei. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că cu adevărat este

- o problemă,
- o provocare,
- o probă
- şi o încercare.

Pentru unii este greu de acceptat că un bebeluş se naşte cu această natură umană căzută şi cumva concupiscentă. Cu păcatul strămoşesc evident că s-a păstrat în natura umană şi această tendinţă concupiscentă a omului spre

- păcat,
- patimă
- şi rău.[133]

---

[130] Mitropolit Hierotheos Vlachos**,** *Boala şi tămăduirea sufletului în tradiţia ortodoxă,* Editura Sofia, p. 21 apud https://doxologia.ro/ce-este-de-fapt-pacatul-stramosesc (accesat pe 16.12.2023).

[131] A se vedea Tomas Spidlik, *Spiritualitatea răsăritului creştin II: Rugăciunea* (Deisis, 2023).

[132] Jean Claude Larchet, *Tradiţia ortodoxă despre viaţa după moarte* apud https://doxologia.ro/pricina-dintai-mortii-pacatul-stramosesc (accesat pe 16.12.2023).

[133] A se vedea Stareţul Tadei de la Vitovniţa, *Ai biruit patima, ai biruit tristeţea* (Editura Predania, 2022).

Rugăciunea este un lucru care face ca orice fel de concupiscenţă să nu mai aibă nici un efect şi nici o afecţiune asupra noastră. Acesta fiindcă este bine să ştim că în nici un fel concupiscenţa nu poate să ne stăpânească dacă noi nu îi oferim un loc în sufletul nostru. Ea există în noi numai potenţial la fel cum există în noi anumite aptitudini pe care evident că putem alege să nu le dăm curs. Părintele Nistor Mihalache spunea în acest sens: „rugăciunea nu poate fi definită așa cum te referi la ceva material. Sâmburele rugăciunii poate fi cel mai bine redat prin plasticizarea limbajului, prin metaforă. Iată de ce un sfânt precum Ioan Gură de Aur definea rugăciunea ca fiind „lumina sufletului", „izvorul mântuirii", „maica filosofiei", „zidul de apărare al Bisericii", „pricină a bucuriei" și „armă împotriva duhurilor rele". În calitate de lumină spirituală, rugăciunea ajută sufletul să își vadă propriile păcate, așa cum preciza și Sfântul Teofan Zăvorâtul, caracterizând rugăciunea ca „barometrul duhovnicesc care ne îngăduie să ne cunoaștem pe noi înșine". Rugăciunea pune sufletul în legătură cu Dumnezeu, care îi arată omului, ca într-o oglindă, nimicnicia sa și păcatele care îl stăpânesc.

Ca „izvor al mântuirii", rugăciunea este cea care aduce iertare sufletului și împăcarea cu Dumnezeu. Timpul dăruit Domnului pentru rugăciune, nu este niciodată pierdut, ci dimpotrivă, este un timp care înțelepțește omul, rugăciunea făcându-se lui ca o „maică a filosofiei". Rugăciunea particulară nu este, însă, niciodată suficientă, este nevoie de comuniune, rugăciunea multora în spațiul eclezial întărind atât Biserica, dar și pe fiecare în parte. De aceea, Sfântul Ioan Gură de Aur o mai numește „zid de apărare al Bisericii". Rugăciunea alungă duhurile rele, atunci când este însoțită de postire și înalță sufletul la trăiri curate, de bucurie duhovnicească și străpungere a inimii."[134]

Un creştin ortodox a venit la duhovnicul său.

- Părinte să ştiţi că nu mai pot.
- De ce?
- Simt că am căzut într-un cerc vicios.
- Cum?
- Vreau să scap de păcate dar este ca şi cum ceva că duce să cad din nou în ele.
- Înţeleg.
- Nu ştiu ce să mai fac.
- Este bine că ai venit să vorbeşti cu mine.
- Mă puteţi ajuta?
- Da.
- Cum?
- Ceea ce este bine să ştii este că ai făcut primul pas pentru însănătoşirea sufletului.
- Da?
- Da.
- Cum?
- Ai venit la duhovnic.
- Unde altundeva aş fi putut să merg?
- Aşa este.
- Şi ce trebuie să fac?
- În primul rând trebuie să faci un exerciţiu de conştientizare.
- A ce?
- A stării în care te afli.
- Simt că mă aflu într-o stare rea.
- Nu este sfârşitul lumii.
- Nu este dar nici departe nu este.
- Aşa este.
- Deci de ce am ajuns în această stare?
- Din mai multe motive.
- Care?
- Unul este din cauza concupiscenţei.
- Concupiscenţă?
- Da.
- Ce este aceasta?

[134] https://doxologia.ro/ce-este-rugaciunea (accesat pe 08.02.2024).

- Este o anumită înclinație spre păcat şi rău cu care ne naştem.
- Și de la cine o moştenim?
- O moştenim din păcatul strămoşesc al lui Adam şi Eva.
- Vai nu se poate.
- Nu te speria fiule.
- Cum să nu mă sperii părinte?
- Ştii de ce îmi aminteşti tu?
- Nu.
- De Iulius Cezar.
- Iulius Cezar?
- Da.
- Cum?
- Iulius Cezar a trebuit să treacă odată cu luntrea un râu învolburat şi pe timp de furtună.
- Şi?
- Luntraşul a început să tremure de frică.
- Că se scufundă?
- Da.
- Şi?
- Atunci Iulius Cezar a strigat către el.
- Ce?
- Până când Cesar este în luntrea ta să nu ai teamă!
- Şi i-a dispărut teama?
- Da.
- Frumos.
- Așa trebuie să fi şi tu.
- Cum?
- Câtă vreme Hristos este cu tine să nu ai teamă.
- Să ştiţi părinte că aşa este.
- Mă bucur că ți-ai venit în fire.
- Nu ştiam de concupiscență.
- Concupiscența te poate domina numai dacă o laşi.
- Cum?
- Prin neglijență şi nepăsare.
- Da, de multe ori am fost nepăsător cu sufletul meu.
- Nu este bine.
- Mă voi corecta.
- Aşa să faci.
- Deci concupiscența poate să fie ținută spre control?
- Dacă vrei cu adevărat.
- Vreau.
- Fiindcă sunt mulți care nu vor.
- Eu cred că mulți nici nu au auzit de concupiscență.
- Păcat.
- Aşa este.
- Mă bucur că am avut această discuție cu tine părintele meu.
- Sunt aici pentru tine.
- Este cu adevărat o mare mângâiere.
- Trebuie să conştientizezi că natura umană poate să fie concupiscentă.
- Adică înclinată spre rău şi păcat?
- Da.
- Aşa am să fac de aici înainte.
- Bine fiul meu.
- Vă las părinte.[135]

[135] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viața creştină* (Arad, 1929).

Am putut vedea din dialogul de mai sus că trebuie să avem încredere în Hristos atunci când tendințele rele şi lascive al concupiscenţei ajung să ne dea târcoale. Acesta fiindcă dacă nu o facem diavolul ajunge să ne stăpânească şi să facă ce vrea cu sufletul nostru. Cu privire la importanţa rugăciunii părintele Nistor Manolache spunea: „comuniunea cu Dumnezeu este posibilă, așadar, prin rugăciunea însoțită de post și fapte bună. Numai atunci rugăciunea devine o convorbire a sufletului cu Dumnezeu, și nu un simplu și trist monolog. Omul care doar se roagă, dar nu postește și nu împlinește faptele milei sufletești și trupești față de aproapele său, înalță monologuri pe care Dumnezeu nu le primește. Ascultarea rugăciunilor noastre de către Dumnezeu, atunci când cerem, cum spunea Sfântul Ioan Damaschin, „bunurile-cuvenite", este legată de dialogul și comuniunea duhovnicească cu semenii noștri.

Dialogul cu semenii se referă nu la sporovăială, bârfă și vorbe goale, ci la dezvoltarea de legături duhovnicești, de credință și ajutorare cu persoanele din jurul nostru. Un cuvânt de îmbărbătare, un îndemn simplu de a merge la biserică sau de a te ruga, de a vorbi cu un preot, acestea sunt fapte bune care dau sens naturii noastre dialogice. De aici pornind, rugăciunile noastre vor avea în conținutul lor nu doar grijile personale egoiste, ci și grijile și neputințele altora. Iubindu-ne semenii, și Dumnezeu ne va iubi pe noi și va primi rugăciunile noastre."[136]

Este de înțeles că sunt mulţi care au speculat cu privire la concupiscență de-a lungul timpului. Aceştia susţin că de fapt concupiscenţa este un lucru care este predestinat omului fiindcă omul se naşte cu o natură căzută şi păcătoasă moştenită de la Adam şi Eva. Lor le spunem că concupiscența este un lucru ce poate să fie depășită prin asceză. Părintele Efrem Filotheitul spunea în acest sens: "Un om care-şi desensibilizează simţul gustului prin asceză, care-şi înfrânează simţurile de la toate plăcerile lumii şi care stă neclintit până la sfârşit împotriva influenţelor stăpânului acestei lumi, va dobândi aici, în această viață, o pregustare a lucrurilor celor bune ale împărăţiei cerurilor: pacea gândurilor, a inimii, şuvoi dulce de lacrimi, răpirea minţii, cunoaşterea tainelor, o supraîmbelşugare a dragostei, vederea lui Dumnezeu, desăvârşirea „pe cât este cu putinţă firii omeneşti". Toate acestea sunt dobândite printr-o sistematică, continuă, permanentă, neînfrântă luptă pentru rugăciunea minţii. Dar pentru ca această meditaţie mentală neîncetată să poată fi auzită de Dumnezeu, un om care se roagă trebuie să împlinească şi îndatoririle monahale (şi, în general creştine) ale vieţii duhovniceşti, care, la rândul lor, ajută rugăciunea. Cât despre un monah – ucenic, e nevoie din partea acestuia de o ascultare de neclintit faţă de Bătrânul său, care reprezintă modelul vizibil al vieţii Mântuitorului Hristos.

Cât despre toţi creştinii, este necesar ca ei să-şi orienteze vieţile lor după sfaturile duhovnicilor lor şi să asculte de canoanele Sfintei Biserici Ortodoxe, aşa încât fiecare om să nu se rătăcească pe propriul său drum de dorinţe, aşa precum Sfintele Scripturi ne povăţuiesc să luăm aminte."[137]

Asceza este una care ne ajută foarte mult să ținem concupiscența sub control. Aceasta fiindcă ea este una care ne face să ne orientăm spre ceea ce este:

- spiritual,
- esențial,
- important
- și definitoriu.

În termenii eseistului român Alexandru Paleologu asceza este cea care ne duce spre lucrurile *cu adevărat importante.*[138] Prin urmare este bine să ştim care sunt parametrii în care concupiscența din noi poate să fie dezactivată şi eliminată. Concupiscența nu este în nici un fel o fatalitate a ființei umane deşi ea se poate spune că a apărut în om după un moment fatal: după căderea omului în păcat în Eden. Aceasta fiindcă o altă modalitate ascetică de a controla concupiscența este blândețea. Arhimandritul Serafin Alexeiv spunea: „una din cele dintâi calități ale smereniei este **blândețea**. Omul cu adevărat **smerit** este **blând**, dar nu numai atunci când toți sunt atenți și amabili cu el, ci și atunci când este hulit și defăimat. El **nu se tulbură**, **nu se înfurie**, ci **pe toate le rabdă în tăcere**. Cel smerit nu poate să nu fie blând, căci **îl liniștește harul lui Dumnezeu** ce se odihnește în el.

[136] https://doxologia.ro/ce-este-rugaciunea (accesat pe 08.02.2024).
[137] *Comori duhovnicești din Sfântul Munte Athos – Culese din scrisorile și omiliile Avvei Efrem*, Editura Bunavestire, 2001, pp. 324-325 apud https://doxologia.ro/folosul-ascezei-ascultarii (accesat pe 08.02.2024).
[138] A se vedea Alexandru Paleologu, *Despre lucrurile cu adevărat importante* (Editura Fundației Paleologu, 2021).

Omul smerit își vede neîncetat **neajunsurile**. El nu osândește pe nimeni, nu cercetează păcatele celorlalți, nu ia în batjocură, se socotește pe sine ca fiind cel mai rău dintre toți oamenii. Este ascultător și supus față de toți, slujind cu bucurie tuturor."[139]

Concupiscența nu poate să se activeze în omul care este blând fiindcă trebuie să ştim că ea este un act:

- sălbatic,
- animalic
- şi instinctual.

Concupiscența prin urmare nu poate să apară şi să se manifeste în om care posteşte, se roagă, face nevoință și se spovedeşte şi se împărtăşeşte regulat. Aceasta fiindcă atâta timp cât asceza este lumină spirituală ei bine concupiscența este un mare întuneric. Părintele Ioan C Teşu ne spunea că în timp ce asceza este rațională ei bine concupiscența este irațională fiindcă ea vine în cele din urmă de la diavol: „asceza nu anihilează trupul, ci tinde spre sfințirea lui. **Nevoințele trupești au drept scop transformarea sau convertirea mișcărilor trupești inferioare, iraționale, potrivnice firii și vocației omului, în mișcări raționale, conform firii.** Adevărata atitudine ascetică față de trup nu urmărește și nu justifică distrugerea sau minimalizarea lui, ci cere pătrunderea sa de către puterea sufletului."[140]

Ceea ce face concupiscența în om – şi ceea ce este dramatic în cele din urmă – este faptul că ajunge să în facă pe om

- centrat
- şi axat

numai pe trup şi să se comporte ca şi cum sufletul nu ar exista. Ori noi ştim că omul este şi suflet nu numai trup. Părintele Teofil Pârâian spunea despre asceză: **„asceza este un exercițiu, este o angajare pentru disciplina sufletească și trupească, este ca un fel de gimnastică a sufletului și a trupului**. Biserica noastră este prin ea însăși ascetică. Cere omului post, a fixat zile anume de post, zile în care nu se poate mânca orice. Or, faptul acesta de a alege o mâncare de post, de o mâncare care nu se poate mânca într-o zi de post, deja este o asceză, este o angajare în asceză.

Bineînțeles că mai ales la început, după ce intră omul în rânduiala Bisericii și o are în vedere, nu se mai pune problema. Cineva care este obișnuit cu postul, nu-și mai pune problema că ar putea și să nu postească. Cineva care știe de zilele de post nu ocolește zilele de post sau nu așteaptă alte zile, că ele vin și așa după zilele de post și atunci se poate mânca orice. Deci, asceza este o chestiune care îl angajează pe om într-o lucrare de disciplină sufletească și trupească."[141]

Este evident prin urmare că în timp ce concupiscența este un lucru care ne face să vedem şi să ne îngrijim numai de trup ei bine asceza ne face să ne dăm seama că sufletul trebuie

- să fie suprem,
- să conducă
- şi să stăpânească

trupul.

Ceea ce este bine să ne dăm seama că concupiscența de multe ori ajunge să se actualizeze în noi fiindcă suntem nepăsători cu viața ascetică ce din exterior pare că nu are

- sens,
- noimă
- semnificație
- şi înțeles.

„Fiindcă Dumnezeu e Duh, iubire și adevăr, și nu-L putem "vedea", pentru că nu oferă imaginației - cinematografiei noastre - nimic, de aceea avem impresia că, credința în Dumnezeu e un risc sau un pariu al rațiunii. Fapt este că credința e o continuă asceză a rațiunii, fiindcă Dumnezeu este altă natură decât existența creată și cunoașterea lui Dumnezeu ne cere și pe noi, în întregime în alt mod de a fi."[142]

---

139 (Arhimandritul Serafim Alexiev, *Viața duhovnicească a creştinului ortodox*, traducere din limba bulgară de Valentin-Petre Lică, Editura Predania, Bucureşti, 2010, p. 196) apud https://doxologia.ro/folosul-ascezei-ascultarii (accesat pe 08.02.2024).

140 Preot Ioan C. Teşu, *Teologia necazurilor*, Editura Christiana, p. 72) apud https://doxologia.ro/folosul-ascezei-ascultarii (accesat pe 08.02.2024).

141 *Întâmpinări,* Interviuri cu Părintele Teofil Părăian, realizate de Sabin Vodă, Editura Sophia, București, 2000, pp. 32-33 apud https://doxologia.ro/folosul-ascezei-ascultarii (accesat pe 08.02.2024).

142 *Din învățăturile Părintelui Arsenie Boca - Despre durerile oamenilor Vol.1,* Editura Strămoșească, Iași, 2012, pg. 13 apud https://doxologia.ro/folosul-ascezei-ascultarii (accesat pe 08.02.2024).

Cuvintele de mai sus ale părintelui Arsenie Boca ne spun că trebuie să practicăm asceza raţiunii adică să nu lăsăm gândurile rele să intre în sufletul nostru. Aceasta fiindcă este clar că concupiscenţa este dincolo de toate un minus al raţiunii şi al gândirii. Dacă gândirea noastră nu este umplută de gânduri

- bune,
- pozitive,
- frumoase
- şi constructive

ei bine concupiscenţa va ajunge să se instaleze şi în sufletul nostru pe care prin grosierismul ei va ajunge să îl anuleze. Despre acest proces de spiritualizare a omului prin asceză ei bine Sfântul Paisie Aghioritul spunea: "prin asceză, omul se imaterializează. Fireşte, **cel care se înfrânează trebuie să privească la un scop duhovnicesc mai înalt**. Dacă se înfrânează pentru a se dezintoxica de grăsimile acumulate, tot pentru binele trupului său se îngrijeşte. Atunci asceza lui seamănă cu yoga."[143]

După cum ne spun mai toţi sfinţii părinţi viaţa duhovnicească nu este uşoară şi de multe ori ea este

- grea,
- sinuoasă,
- dificilă
- şi plină de obstacole.

Unul dintre aceste obstacole este concupiscenţa pe care trebuie să o ţinem în control, în frâu. Concupiscenţa a apărut în om din lucrarea diavolului şi este un cui pe care diavolul se ţine în noi dacă noi îi permitem acest lucru. Iată de ce în lupta noastră cu concupiscenţa ne luptăm indirect cu diavolul şi pentru aceasta trebuie să fim

- curajoşi,
- bravi
- şi îndrăzneţi.

Cu cât concupiscenţa câştigă teren în sufletul nostru cu atât mai mult suntem controlaţi de demoni. Aceasta fiindcă după cum am spus omul este mult mai uşor înclinat spre rău decât spre bine. Sfinţii au fost unii care au făcut asceză ce noi simplii creştin ortodocşi nu o putem face. Aceasta fiindcă ei au voit să se elibereze total de demoni şi concupiscenţă: „Cuviosul nostru părinte purtător de Dumnezeu Petru Athonitul, primul pustnic de pe Muntele Athos, a trăit într-o peşteră în partea de sud a peninsulei. Acolo a dus o viaţă cu adevărat îngerească şi cerească. Fără haine, desculţ, suferind multe feluri de ispite îndreptate împotriva sa de satan, timp de 53 ani a fost hrănit doar cu pâine cerească."[144]

Evident că noi simplii creştin ortodocşi nu avem determinarea sfinţilor părinţi de a face asceză maximă pentru a elimina demonii şi concupiscenţa din noi. Totuşi ceea ce trebuie să ne dăm seama este că Dumnezeu caută pe fiecare dintre noi la măsura

- putinţei
- şi capacităţii

proprii.

Părintele Ioan C. Teşu ne spune în acest sens: „orice formă de asceză sufletească porneşte de la trup, are ca prim subiect trupul. Până la a ajunge la viaţa contemplativă, înaltă, creştinul trebuie să treacă prin perioada ascetică, etapa de curăţire de păcate şi de patimi, multe dintre acestea fiind lucrate prin intermediul trupului, patimile trupeşti. Fără o astfel de etapă şi fără astfel de aspre nevoinţe nu este posibilă nici o realizare autentică în plan spiritual. E o autoînşelare a crede că putem trăi o bogată viaţă spirituală, în sărăcia şi primitivitatea pasiunilor noastre trupeşti, necontrolate de raţiune. **Se înşeală cel care socoteşte că a dobândit roadele postului duhovnicesc, nepracticând aspru înfrânarea trupească. Se înşeală acela care crede că rugăciunea sa este curată şi bineplăcută lui Dumnezeu, dacă nu izvorăşte dintr-un trup educat prin asceză şi dintr-un suflet curăţit prin toate aceste nevoinţe, atât trupeşti, cât şi sufleteşti.** Calea spre viaţa duhovnicească îmbunătăţită trece inevitabil şi obligatoriu prin etajul trupesc, prin asceza trupească."[145]

---

143 Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cuvinte duhovniceşti, Vol. IV Viaţa de familie*, Editura Evanghelismos, Bucureşti, 2003, apud https://doxologia.ro/prin-asceza-omul-se-imaterializeaza (accesat pe 08.02.2024).

144 Arhimandritul Ioannikios, *Patericul atonit*, traducere de Anca Dobrin şi Maria Ciobanu, Editura Bunavestire, Bacău, 2000, p. 87 https://doxologia.ro/pilda-de-asceza-sfantului-cuvios-petru-athonitul (accesat pe 08.02.2024).

145 Pr. prof. dr. Ioan C. Teşu, *Patima desfrânării şi lupta împotriva ei*, Editura Credinţa strămoşească, p. 27-28) apud https://doxologia.ro/asceza-sufleteasca-porneste-de-la-trup (accesat pe 08.02.2024).

Trupul este unul care trebuie să ştim că este unul care este nevoie să fie controlat fiindcă dacă nu el va ajunge să pună în noi un comportament

- animalic
- şi instinctual.

Paradoxal trebuie să ne dăm seama că asceza nu înseamnă negaţie iraţională ci mai mult o afirmaţie raţională a ceea ce este esenţial şi bun pentru noi. Părintele Vasile Răducă spunea în acest sens: „este asceza o sumă de opreliști și privațiuni? **Asceza creştină este mai curând o seamă de cuceriri succesive ale unei stări pierdute de strămoșii noștri, Adam și Eva, și de recuceriri ale unor stări pierdute de noi înșine prin păcatele individuale.**

Asceza creştină presupune o **disciplină** rânduită de Biserică. Prin învățătură, cult, sfat și poruncă, Biserica îndrumă viața fiilor săi spre ceea ce cu toții doresc: **asemănarea cu Dumnezeu și cetățenia Împărăției Cerului**. Creşterea duhovnicească în vederea asemănării cu Dumnezeu nu este similară celei biologice – vrei, nu vrei, cu trecerea timpului tot creşti –, ci una care te angajează și reprezintă rezultatul efortului tău."[146]

Doi antropologi discutau într-o zi.

- Şi cum mai este?
- Bine.
- Mă bucur.
- Studiez ceva nou.
- Ce anume?
- Concupiscenţa.
- Ce este?
- Nu ştii?
- Nu.
- Concupiscenţa este o înclinaţie generică a omului spre rău şi păcat.
- Există aşa ceva?
- Biblia ne spune că suntem fiinţe căzute.
- Da, de la Adam şi Eva.
- Nu vezi câtă răutate este în lume?
- Ba da.
- Şi atunci?
- Nu ştiu ce să spun.
- Concupiscenţa este un lucru care se activează aproape automatic în om.
- Cum?
- Este destul ca omul să fie nepăsător cu sufletul lui.
- De ce?
- Fiindcă sufletul este cel care trebuie să conducă trupul.
- Aşa este.
- Vezi?
- Şi care este legătura concupiscenţei cu antropologia?
- Concupiscenţa explică multe aspecte antropologice.
- Cum ar fi?
- Setea de plăceri trupeşti a omului de exemplu.
- Da?
- Da.
- Nu ştiam.
- Ca să ajungi să nu fi dependent de concupiscenţă trebuie să fi ancorat în Dumnezeu.
- Oare?
- Da.
- De ce?
- Îţi voi spune.

[146] Vasile Răducă, *Ghidul creştinului ortodox*, Editura Humanitas Practic, p. 187 apud https://doxologia.ro/este-asceza-o-suma-de-oprelisti-privatiuni (accesat pe 08.02.2024).

- Te ascult.
- Este vorba de un exemplu.
- Ce exemplu?
- În America există o pasăre foarte pilduitoare.
- Ce pasăre?
- Este o pasăre care se ataşează de om într-un mod foarte interesant.
- Cum?
- Această pasăre nu se teme de om.
- Nu?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă ea vede în om un stăpân.
- Şi?
- Această pasăre vine şi stă cu omul.
- Şi dacă o alungi?
- Se întoarce înapoi.
- Interesant.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Această pasăre simte omul.
- Cum?
- Dacă vin mai mulţi cu intenţii rele faţă de stăpânul ei începe să dea cu ciocul în ei.
- Ce frumos.
- Dacă cei care vin la stăpânul lui au intenţii bune se gudură pe lângă ei.
- Şi această pasăre trăieşte în America?
- Da.
- Pasărea ne spune un lucru esenţial.
- Care?
- La fel trebuie să fim şi noi faţă de stăpânul nostru Hristos.
- Aşa este.
- Trebuie să credincioşi şi supuşi lui Hristos.
- Sunt de acord.
- Dimensiunea antropologică a concupiscenţei constă în faptul că ea este o problemă a omului.
- Ţine de om nu?
- Da.
- Şi stă în puterea omului să o controleze.
- Şi care este consecinţa ultimă a concupiscenţei?
- Depravarea totală.
- Sunt şi astfel de oameni.
- Din nefericire da.
- Şi cum ai aflat de concupiscenţă.
- Îl citeam zilele astea pe Fericitul Augustin.
- Din Hippo?
- Da.
- A fost episcop.
- Da, el a denumit pentru prima dată concupiscenţa.
- Frumos.
- Dacă omul cu căderea de la Dumnezeu concupiscenţa nu exista.
- Da?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă omul era plin de harul şi prezenţa lui Dumnezeu.
- Nu ştiam. A fost bine că mi-ai spus de concupiscenţă.[147]

[147]Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Concupiscența are o logică de sclav. Aceasta fiindcă ea ne face să fim unii care să depindem de demoni şi de plăcerile păcătoase pe care ei le aduc asupra noastră. Libertatea deplină o vom câştiga numai când ne vom elibera de concupiscență şi vom obţine harul lui Dumnezeu Tatăl. Acest lucru evident că se face prin asceză: „treptat termenul de asceză, ca şi cel de ascet, au primit în Răsăritul creştin un colorit monahal. Asceții erau monahii care se retrăgeau din lume şi se străduiau permanent, prin respectarea poruncilor Mântuitorului, să se purifice de păcate, ca forme ale nelibertății, şi să se înalțe spre o tot mai deplină comuniune cu Dumnezeu prin virtuți.

Mai precis, în viața creştină, asceză înseamnă răspuns liber și conştient la chemarea şi iubirea jertfitoare a lui Hristos şi nu respectarea unor reguli formale şi constrângătoare. În experiența ascetică, *inima*, de care vorbesc Sfinții Părinți, în deplin acord cu Sfânta Scriptură, este o realitate care angajează toate facultățile sufletului; gândirea, voința şi sentimentul şi deci asceza devine un act al convertirii întregii ființe umane, pentru ca prin ea să se facă simțită prezența lui Hristos în lume."[148]

CONCLUZII

Deşi Mântuitorul Iisus a venit în această lume pentru a îi oferii mântuire ştim că sunt mulți care nu cred în El. Aşa se explică răutatea, patimile şi păcatele care există în ea. Toate acestea fiindcă de-a lungul istoriei omul a ajuns să se obişnuiască cu păcatul şi să îl considere ceva

- natural,
- firesc,
- obișnuit
- și de la sine înțeles.

Iată de ce am găsit de cuviință să scriem o carte despre concupiscență şi modul în care se manifestă ea. Aceasta fiindcă sunt foarte mulți care de la o anumită vârstă pot să simtă în ei un imbold permanent spre

- păcat
- şi răutate.

Lor se spunem că concupiscența nu este numai o teorie religioasă ci o realitate. Sunt mulți care fiindcă sunt prefăcuți şi farisei neagă existența şi lucrarea concupiscenței. Iată ce spunea părintele Ioan Munteanu în acest sens: „în viața noastră Dumnezeu face multe pogorăminte și aceasta necătând că avem înclinații păcătoase și majoritatea dintre noi suntem doar fățarnici prefăcători, formaliști pseudo-evlavioși. Și atunci stau și mă întreb: cu ce suflet mă voi înfățișa înaintea lui Dumnezeu și ce pogorământ poate să facă Dumnezeu pentru mine? Hristos S-a înălțat la cer cu haină înroșită de necredința noastră, cu suferința din dragoste pentru omul căzut…

Dar eu? Cu ce mă voi înălța la Dumnezeu? Cu ce înclinații sfinte și desăvârșite mă voi despărți de acest trup? Cu formalismul prefăcător care s-a înrădăcinat în noi ca o a doua fire? Doar e de ajuns să privești în jur cu luare aminte și observi cum totul se secularizează. Ce înseamnă secularizare? De obicei se spune că secularizare înseamnă confiscare a ceva, de exemplu, secularizarea bunurilor bisericești, etc. Da, dar ce înseamnă secularizare, de exemplu, a minții din punct de vedere al veșniciei, al nemuririi sufletului? Secularizare – înseamnă în acest sens – idee strâmbă de mântuire. Ni se filtrează în cap să acceptăm idei bolnave și greșite de mântuire… Ne-am învățat să ne pocăim mai mult cu trupul. Dar în acest caz trupul se dezgustă… Dacă lucrăm cu gând strâmb lucrarea noastră de mântuire, atunci apare dezgust de pocăință și plictiseală. Nu ne însoțește harul lui Dumnezeu în așa-numita noastră osteneală, pentru că avem prea mult gând lumesc în toate, prea multe dorințe păcătoase și rele… Astfel pierdem râvna curată după Dumnezeu."[149]

Lumea în cursul ei firesc trebuie să ştim că este în ansamblu o lume concupiscentă în care nu numai înclinația spre plăcerile trupeşti dar şi răutatea se manifestă şi sunt la ele acasă. Ba mai mult, găsim chiar filosofi şi scriitori care elogiază concupiscența fiindcă din Renaştere există un fel de abnegație umanistă față de tot ceea ce este şi ține de om.[150]

Am voit prin această carte să aducem în actualitate una dintre cele mai spinoase teme ale teologiei creştin ortodoxe: în ce măsură păcatul strămoşesc ne afectează atunci când vorbim de păcatul din lume? Am arătat că

---

[148] Revista Ortodoxă a Mitropoliei Olteniei https://revistaortodoxa.ro/?p=2345 (accesat pe 08.02.2024).

[149] Protodiacon Ioan Munteanu https://marturieathonita.ro/despre-formalismul-nostru-prefacator/ (accesat pe 08.02.2024).

[150] A se vedea Jean Boboc, *Transumanismul decriptat: metamorfoza navei lui Tezeu* (Iaşi, 2021).

păcatul din lume este la nivel generic o consecinţă a slăbirii naturii umane de după Adam şi Eva. Moştenim de la Adam şi Eva o natură

- slăbită,
- stricată,
- înclinată spre rău
- predispusă la patimi.

Totuşi Hristos a intrat în această istorie căzută a omului şi a voit să îi dea o altă o şansă la mântuire. Teologia creştin ortodoxă denumeşte opera mesianică a lui Iisus ca una care a restaurat natura umană.[151]

Părintele Ioan Munteanu ne spune foarte bine despre modul cum Hristos a venit şi a locuit cu răutatea acestei lume pe care în cele din urmă a ajuns să o biruie: „dar Dumnezeu, fiind fără de păcat, credem că I-a fost uşor să se afle printre răutăți, și încă de care: printre cei ce într-o mână aveau legea, iar în alta fărădelegea… Ce, oare Caiafa, Ana și toți fariseii și cărturarii nu știau Legea? Nu știau că Mesia trebuie să vină? Știau foarte bine, dar care era înșelarea lor? Ceea ce avem și noi astăzi: formalismul exterior, prefăcătoria aceasta lumească, abuzul de avere, de bogăție, de slavă deșartă… Toate aceste se ascundeau și se ascund până astăzi în dosul unei evlavii prefăcătoare și fățarnice. Și ce a ieșit la sfârșit la iveală din această pseudo-evlavie? – Răstignirea Mântuitorului. Din gura arhiereului Caiafa auzim: ***„…Voi nu ştiţi nimic; nici nu gândiţi că ne este mai de folos să moară un om pentru popor, decât să piară tot neamul”*** (*Ioan*, 11, 49-50). În loc să iasă din gura lui sfințenia, a ieșit la iveală ceea ce zăcea în asemenea oameni: dorința de răzbunare și duhul de răzvrătire, dorința de a pune mâna pe funcții înalte.”[152]

După cum am spus atunci când vorbim de concupiscenţă riscăm să cădem în predestinaţie. Aceasta fiindcă ştim că de exemplu Calvin credea în predestinaţie fiindcă el spunea că omul indiferent ce fapte face

- bune
- sau rele

va ajunge să fie damnat la iad sau mântuit în rai printr-o decizie pre-eternă a lui Dumnezeu. Pe această line mulţi ar tinde să creadă că concupiscenţa este o predestinaţie fiindcă ne naştem cu mai multe înclinaţii spre rău provenite din natura căzută moştenită de la Adam şi Eva.

Am arătat în această carte că concupiscenţa nu este predestinaţie. Este mai mult o *predispoziţie spirituală* cu care se naşte omul în această lume. „Astăzi, poate inconștient, dar anume pe aceasta se pun accentele. **Cine astăzi își dă seama, că pentru a se înrădăcina în suflet virtuțile, nu este atât de ușor și trebuie să te nevoiești corect, ortodox.** Dumnezeu S-a lăsat răstignit de poporul care trebuia să prezinte și să trăiască sfințenia, dar aceștia au arătat păcătoșenia. Îmi amintesc de cazul lui Martin Luther, când a plecat din Germania la Roma. El credea că la Roma este raiul, adică la Roma este „urmașul Sfântului Apostol Petru” și acolo sfințenia e la cel mai înalt nivel… Pe atunci romano-catolicii intenționau să construiască catedrala *Sfântului Apostol Petru* și au început să propage indulgențele, adică cu cât plătești mai mult, cu atât mai repede ți se iartă păcatele. De exemplu, dacă ai omorât pe cineva (în sec. XVI omorurile erau specifice în Occident și nu numai), atunci arunci în cazna atâtea pungi de monede de aur. Și văzând Luther aceasta, fiind și un raționalist (teologie rațională, nu cu inima, dar cu mintea bolnavă) și-a zis: *„Mă voi duce la papa de la Roma și-i voi zice: uite ce predică preoții noștri…”*. Și când a văzut ce se petrece în Roma, a zis: *„Când eram în Germania spuneam că la Roma este raiul, iar acum zic: dacă există iadul, atunci Roma e la porțile lui!”*. De ce spune acestea? Corupția, desfrâul, fărădelegea, nelegiuirea, simonia erau în floare, dar la exterior – toți plin de „pocăință”.”[153]

Concupiscenţa este o realitate care evident că poate să fie depășită prin educație duhovnicească. Dacă un copil nu este botezat şi încreştinat se poate vedea că el va ajunge o epavă morală. Cei mai mulţi oameni ai străzii provin dintre orfani sau familii disfuncţionale.

Omul a fost menit de Dumnezeu la nemurire şi să fie o fiinţă de lumină la fel ca îngerii. Omul însă cedă şi se asociază cu diavolul care prinde putere asupra lui. Diavolul a prins putere şi prin această concupiscenţă pe care a ajuns să o introducă în firea umană. Nu trebuie să credem că copii fiindcă se nasc din Adam şi Eva au instincte de criminali şi canibali. Totuşi mai târziu în viaţa unii vor alege să devină criminali şi canibali.

„Și astăzi să ne întrebăm: ce ne însoțește pe noi? Cu ce trăim în suflet? Care virtute s-a înrădăcinat în mine ca o a doua fire și o lucrez pentru mântuirea mea? Și atunci văd că facem mai mult de ochii lumii, vrând să

---

[151] A se vedea Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restaurarea omului* (Craiova, 1993).
[152] Protodiacon Ioan Munteanu https://marturieathonita.ro/despre-formalismul-nostru-prefacator/ (accesat pe 08.02.2024).
[153] Idem.

cumpărăm cinste de la oameni, că uite, să ne vorbească toți de bine și să ne laude… Dar care este lucrarea noastră mântuitoare tainică?

Poporul israelitean accepta și căuta legi din afară, adică de la popoarele păgâne. Noi astăzi de asemenea iubim mai mult întunericul, decât lumina. Nu vom arăta cu degetul, dar mulți, foarte mulți dintre noi tăgăduim și neglijăm Ortodoxia și căutăm exemple și lucruri ne-„demne de urmat", îmbrățișându-ne cu toate religiile lumii, acceptând tradiții, dorințe păcătoase împotriva firii chiar și legi statale care legiferează patimile, numite modern „drepturi ale omului"… De ce? Pentru că avem mintea prea secularizată, prea înclinată spre materie, suntem prea dornici de a sluji trupului numai…

Dar cum educăm generația de mâine? Cu toată sărăcia și nemulțumirea de care ne plângem zilnic fiecare, vedem că ne străduim și alergăm să dăm de toate copiilor noștri: și carte, și ocupații, și viitor mi bun, și casă, și masă, etc. Și învățați îi vom face și bogați și oameni de cinste îi vom vedea, dar mă tem că frică de Dumnezeu nu vom ști a le da. Nu știm să-i îmbogățim în Dumnezeu pentru că noi înșine suntem nepăsători în a urma și a învăța tot ce este sfânt. E dureros, dar prefăcători suntem."[154]

Am mai vorbit în această carte despre faptul că deşi concupiscenţa este o realitate ea nu trebuie să ajungă să ne obsedeze. Aceasta fiindcă am enunţat aici că ea nu poate să treacă peste liberul arbitru al omului. Concupiscenţa are o putere limitată şi nu poate să ne facă robii ei dacă nu voim.. Totuşi la scară de umanitate sunt mulţi care se înrobesc din proprie iniţiativă unei forme sau alta de concupiscenţă:

- radicali islamici,
- fanatici,
- adepţi ai tantrismului erotic şi pornografic,
- primitivii şi canibalii,
- sadiştii,
- rasiştii
- şi nu în cele din urmă sataniştii

sunt cu toate persoane care ne spun că de fapt concupiscenţa nu este

- o iluzie,
- o himeră
- şi o ficţiune.

Sunt mulţi creştini ortodocşi care simt că ceva nu este în regulă cu lumea lor şi că ceva este în străfundurile acestei lumi care corupe şi strică ceea ce a fost menit de Dumnezeu să fie bun şi frumos. Lor le spunem că acest lucru este concupiscenţa. Omul născut în această lume poate să se confrunte mai mult sau mai puţin cu concupiscenţa din ea dar realitatea este că nu putem să o ignorăm.[155]

În acest sens părintele Ioan Munteanu spunea: „astăzi mulți se avântă să schimbe lucrurile spre mai bine, dar nu văd să înceapă schimbarea de la propria viață. Unii chiar își atribuie postura de „apărători și mărturisitori ai Ortodoxiei", având mâini nu prea curate, pornind împotriva diavolului cu arme diavolești, adică luptă împotriva celui de care înșiși sunt stăpâniți… Omule, „aperi și mărturisești" Adevărul? Cu ce? Care-ți este virtutea? Asupra cărei patimi ai ieșit mai întâi biruitor? Care-ți este starea de curăție, iluminare și îndumnezeire?

Noi ne numim creştini ortodocși… Să ne gândim fiecare ce și pe Cine trebuie să vadă lumea în noi? Fericitul Ieronim ne răspunde la această întrebare în câteva cuvinte pline de duh: ***„Să vezi în nevoitorul creștin mai multe fețe: ascet, părinte, tată, unchi – de la care te-ai învățat să practici tot ce este sfânt…".***"[156]

Am dat în această carte două remedii fundamentale ale concupiscenţei:

- rugăciunea
- şi asceza.

Ele par lucruri grele şi dificile fiindcă implică mai multe

- negaţii
- şi privaţiuni.

Ele nu sunt negaţii şi privaţiuni în adevăratul sens al cuvântului fiindcă de fapt ele ne fac să gustăm din frumuseţea şi adevărul

- virtuţilor
- şi al binelui.

[154] Protodiacon Ioan Munteanu https://marturieathonita.ro/despre-formalismul-nostru-prefacator/ (accesat pe 08.02.2024).
[155] A se vedea Olivier Clement, *Întrebări asupra omului* (Alba Iulia, 2019).
[156] Protodiacon Ioan Munteanu https://marturieathonita.ro/despre-formalismul-nostru-prefacator/ (accesat pe 08.02.2024).

Acolo unde omul tinde spre sfințenie ei bine concupiscența nu mai are nici o putere. Părintele Stelian Tofană spunea în acest sens: „toţi suntem chemaţi la sfinţenie! Porunca se află în textul sfânt: „Fiţi sfinţi!" (1 Petru 1, 16; Levitic 11, 44). Iar Mântuitorul ne îndeamnă: „Drept aceea, fiți voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este!" (Mt 5, 48). A fi desăvârşit înseamnă a fi sfânt. Aceste afirmaţii ne dau prilejul să ne întrebăm: Ce este un sfânt?

Despre sfinţenie, oamenii şi-au făcut părerile cele mai ciudate şi mai confuze, de cele mai multe ori departe de adevăr. Unii cred că sfinţii au fost sau sunt aceia care au puterea de a face minuni. Alţii cred că sfântul este pustnicul care părăseşte lumea şi trăieşte în singurătate. O altă categorie de oameni consideră că sfântul este un om fără de păcat. Dar să nu facem judecăţi pripite! **Nici minunea nu este un criteriu al sfinţeniei, nici retragerea în singurătate**. Este adevărat că o bună parte din marii oameni ai vieţii religioase au săvârşit minuni, au avut descoperiri de la Dumnezeu, au fost înzestraţi cu daruri speciale. Dar ei au fost canonizaţi de către Biserică nu numai pentru aceste daruri. Factorul miraculos, în declararea lor ca sfinţi, a fost de mică importanţă."[157]

Doi oameni de știință discutau.

- Știi ce?
- Ce?
- Am observat un lucru.
- Care?
- Evoluția științifică nu afectează moralitatea omului.
- Adică?
- Omul a tot progresat științific.
- Așa este.
- Cum îți explici că în secolul XX au fost două războaie mondiale?
- Nu știu.
- În antichitate oamenii se ucideau cu săbii și săgeți.
- Și?
- Azi se ucid cu bombe atomice.
- Așa este.
- Există ceva rău în sânul umanității.
- Ce poate fi?
- Unii spun că este concupiscența.
- Ce este acea?
- Este o înclinație spre rău pe care omul a manifestat-o în tot parcursul istoriei.
- Este posibil așa ceva?
- Experiența concretă spune că da.
- Nu știu ce să spun.
- Am studiat zilele astea concupiscența.
- Și?
- Mi-am dat seama că este o realitate.
- Nu ficțiune?
- Nu.

Deci concupiscența nu este o minciună teologică?

- Omul a decăzut așa de mult în istorie că a ajuns la canibalism și lagăre de exterminare.
- Așa este.
- Deci există o înclinație spre rău a omului.
- Pe care el o ascunde?
- Da.
- De ce?
- Nu s-au ascuns Adam și Eva de Dumnezeu după ce au păcătuit?
- Ba da.
- Vezi?

[157] Stelian Tofană https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/3568/calea-sfin%C8%9Beniei-o-alergare-st%C4%83ruitoare-pe-drumul-%C3%AEndep%C4%83rt%C4%83rii-de-p%C4%83cat (accesat pe 08.02.2024).

- Şi cum are putere această concupiscenţă.
- Îţi voi spune o întâmplare în acest sens.
- Te ascult.
- În vechime se spune că era un căpitan de corabie.
- Şi?
- El mergea cu corabia pe mare când a venit o mare furtună.
- Nu se poate.
- Corabia era bătută din toate părţile de valuri.
- Şi?
- Oamenii au început să se teamă pentru vieţile lor.
- Dacă ne vom scufunda? Se întrebau ei.
- Păi da.
- Numai căpitanul era calm şi liniştit.
- Soţia s-a dus la el.
- Cum poţi să fi aşa de liniştit?
- Atunci ce a făcut căpitanul?
- Ce?
- A scos sabia şi a îndreptat-o spre soţia lui.
- Ce ţi-a venit? A întrebat ea.
- Nu îţi este frică?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă cel care ţine sabia este soţul meu.
- Vezi nici mie nu mi-e frică de furtună.
- De ce?
- Fiindcă Cel care a adus această furtună este Tatăl meu din cer.
- Foarte frumos.
- Aşa este.
- Aşa trebuie să fim şi noi cu concupiscenţa.
- Cum?
- Ea aduce valuri de instabilitate şi nesiguranţă asupra noastră.
- Dar?
- Noi trebuie să avem credinţă în Dumnezeu.
- Cred că ai dreptate.
- Şi mai este ceva.
- Ce?
- Cu toată ştiinţa noastră şi toate progresele ei ştiinţa nu poate să îl vindece pe om de concupiscenţă.
- Dar cine?
- Harul lui Hristos.
- Oare?
- Da.
- Nu eram conştient de acest lucru.
- Dacă omul caută harul lui Hristos ei bine concupiscenţa nu mai are nici un efect.
- Crezi?
- Da.
- Şi ce să facem să obţinem acest har?
- Trebuie să ne nevoim.
- Să facem asceză?
- Da.
- Nu ştiam.
- Asceza este o disciplină peste care concupiscenţa nu are nici o putere.
- Bine de ştiut.
- Aşa este.[158]

---

[158] Din Grigorie Comşa, *1000 de pilde pentru viaţa creştină* (Arad, 1929).

Concupiscența este riscantă ca problemă religioasă fiindcă ea ne poate face să cădem în predestinație. Am arătat în această carte că una este predestinația și alta este *înclinația spirituală*. Când Adam și Eva au ascultat de diavol în ei s-a întipărit un fel de înclinaţie spre păcat şi spre rău. S-au ruşinat de acest lucru dar nu au voit să se pocăiască de el. Aşa se face că această înclinaţie spre rău şi păcat o moştenim potenţial toţi cei care ne naştem din Adam și Eva. La fel de bine trebuie să vedem acest lucru din faptul că din toată istoria umană singurul om fără de păcat a fost Hristos. Chiar şi cei mai mari sfinți ai ortodoxiei au făcut păcate. Să ne aducem aminte că Sfântul apostol Petru s-a lepădat de trei ori de Hristos după ce în prealabil a mărturisit că este dispus să moară pentru Hristos. Părintele Stelian Tofană spunea în acest sens: „în istoria creştinismului au trăit, după cum se ştie, mii şi mii de oameni, acum veneraţi ca sfinţi, care n-au făcut nici o faptă miraculoasă, n-au trăit în sihăstrii, nu s-au retras din lume, n-au fost scutiţi de păcat. Spre exemplu, Fecioara Maria n-a făcut nici o minune în timpul vieţii, afară de faptul de a fi considerată cea mai mare minune, naşterea din pântecele ei a Dumnezeu Omului, Iisus Hristos. Sfântul Ioan Botezătorul, la fel, n-a făcut nici o minune şi, totuşi, despre el a spus Mântuitorul Hristos că este „cel mai mare dintre cei născuţi din femeie" (Matei 11, 11). La fel, cu privire la viaţa ascetică, numai puţini oameni au fost pustnici şi monahi. Cei mai mulţi sfinţi au trăit în mijlocul semenilor lor, în societate, au avut profesii profane, precum negustori, meseriaşi, militari, vameşi etc. Ba, unii, chiar împăraţi sau demnitari de curţi imperiale.

Cât despre păcat, este suficient să spunem că sfinţii au fost oameni ca şi noi, supuşi ispitelor şi păcatului. Mulţi dintre ei, înainte de a se întoarce la Dumnezeu, au păcătuit, uneori chiar mult şi greu. Este de-ajuns să ne gândim la Saul din Tars, la Maria Egipteanca sau la Fericitul Augustin. Şi atunci, desigur, ne întrebăm: Ce este un sfânt?"[159]

[159] Stelian Tofană https://poruncaiubirii.agaton.ro/articol/3568/calea-sfin%C8%9Beniei-o-alergare-st%C4%83ruitoare-pe-drumul-%C3%AEndep%C4%83rt%C4%83rii-de-p%C4%83cat (accesat pe 08.02.2024).